

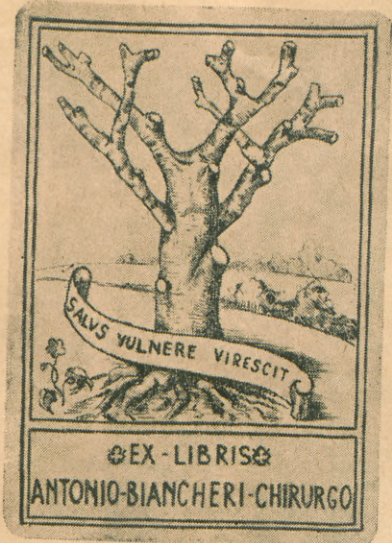

Crem. Fortunatus A.

Wallon 2214

compl.

W.W.

NATIONAL LIBRARY OF MEDICINE

Bethesda, Maryland

TRACTATUS

PHYSICO-MEDICUS

DE AMERICANA LUE, AC OMNIUM

Tutissima curandi Methodo Mercurii
Sublimati corrosivi ope,

AD EMINENTISSIMUM, AC SERENISSIMUM

F. D. EMMANUELEM
PINTO

*Sacrae Domus Hospitalis Sancti Joannis Hierosoly-
mitani, Militarisque Ordinis Sancti Sepulchri
Magnum Magistrum, atque Insularum Me-
litæ, Gaudisii Principem; necnon Re-
galis Domini Tripolis Dominum*

A FORTUNATO ANTONIO CREN

Philosophiæ, ac Medicinæ Doctore; necnon Classis
Tiremum Sacrae Religionis Hierosolymitanae

MEDICO ORDINARIO DICATUS.

MELITÆ ANNO DOMINI MDCCLXII.
In Palatio, & ex Typographia Celsitudinis S. S.
Apud D. Nicolaum Capacium ejus Typographum
Superiorum Facultate.

*(Malta.)
La Valle*

TRACTATUS

PHYSICO-MEDICUS

DE AMERICANA FEBRE, AC QUINTE

Tractatus curandi Methodo Mercurii
Sulphurati colorati opus

AD EMMENSISSIMUM, AC SERENISSIMUM

F. D. EMMANUELLEM

PINTO

Acti Domini Hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani, Medicus Ordinarius Sancti Sepulchri
Magnum Magistrum, acque Insularum Medicum
Sicut et Sancti Praxiparis, necnon Regis
Galie Domini ² Episcopi Domini

A FORTUNATO ANTONIO GREEN

Philosophis, ac Medicis Doctoris, necnon Classis
Tricentum sacre Religionis Hierosolymitanæ

MEDICO ORDINARIO DICATUS.

MILLE ANNO DOMINI MDCCXXII.
In Palatio, & ex Typographia Celsæudinis S. S.
Aed. D. Nicolai Typographi eius Typographum

E. Weis / June 30 '68

SERENISSIME PRINCEPS

3

Os erat apud Græcos, Latinofque Scriptores, ut, cùm Opus aliquod in lucem mandare cupiebant, nomen Deorum Immor-

⁴
tale in fronte affigerent, ut a Cenforibus immune, & a malevolis defensum redderetur; Non igitur abs re, SERENISSIME PRINCEPS, factum quisque intelliget, si studiorum meorum, vigiliarumque primitias sub potentissimo patrocínio collocare ambiens, Nomini Tuo sacratas velim, ut Zoilorum livorem vitare possent. Quis enim audebit ipsas contemnere, dum Tuo grandi Nomine, cujus eximius fulgor per Europæ, aliarumque terrarum partes elucescit, signatas, gloriosoque frêtas fidere respiciet? Sub tua igitur Tutela, tamquam sub Minervæ clypeo, a calumniantium, & rodentium ictibus, fac ut conquiescant. Suadet etiam atque etiam magnitudo beneficiorum Tuorum, quibus, tamquam vinculo aureæ catenæ, per septem, & plures annos me colligasti; atque cum Navium olim, tum in præsentia Triremium salutis Medicum præfecisti. Nec in his tantum benevolentiam Tuam expertus sum, verum etiam in omnibus negotiis, etsi im-

merenti, potentissimum patrociniū
 Tuū elargiri dignatus es; Et quidem
 si immensa in me Tua collata beneficia
 numerare vellem, & justis in cœlum
 extollere laudibus, & Tuam Clemen-
 tiam, Prudentiam, Æquitatem, Inte-
 gritatem, Dignitatem, Nobilitatem,
 Liberalitatem, nec dies, aut mensis,
 sed nec annus ipse sufficeret.

Sinas igitur, SERENISSIME PRINCEPS,
 pro tot & tantis insignibus virtutibus
 Tuis, Tibi plaudenti universæ Melitæ,
 privatos meos plausus addam & ipse,
 acclamemque Tibi quod olim bonis
 Principibus acclamabatur: *De annis no-*
stris cupiamus augeri annos Tuos. Ne igitur
 ingratus esse videar benefactis, quæ
 in me ipse cognosco, patiaris, ut exi-
 le hoc munusculum, laboris mei par-
 tum, ad Aras SERENISSIMÆ MUNIFI-
 CENTIÆ TUÆ, tamquam debitum Clie-
 telæ, & devotæ Observantiæ meæ pi-
 gnus appendam. Neque id, quia in se
 tenue, quia leve, despecturum Te fo-
 re credo, probè gnarus, consuevisse

quoque Superos parvis Hostiis complacari, & non dona potiùs, quàm donantium animos intueri; Me autem his muneribus, gratiis, ac beneficiis, devinctum, uti clientes Tuos soles, oro, obtestorque, respicias, & conatus hosce meos munificentiae Tuæ laudibus impares, in Arte saluberrima susceptos excelso Tuo præsidio ut foveas, ac tuearis, enixè obsecro. Tu verò interim Populorum tuorum, adeò insigni virtutum cumulo ornatus, utilitati præsis, Nestoreos vivas annos, ad Christiani nominis, Sacrique Ordinis Tui propagationem, ex animo D. O. M. precatur.

Dabam Vallectæ 22. Januarii 1762.

Obsequentiss. Servus, Cliens,
& Subditus Antonius Cren.

CENSORUM VOTĀ.

Imprimi potest hoc Opusculum D. Fortunati Antonii Cren Philosophiæ, & Medicinæ Doctoris, cui titulus est: *Tractatus Physico-Medicus de Americana Lue, ac omnium tutissima Methodo Mercurii sublimati Corrosivi ope &c.* si bene videbitur Illustrissimo, ac Reverendissimo Domino, dignissimo nostro Episcopo Fr. D. Bartholomæo Rull: Etenim Auctor totus est in consideratione, & descriptione veneræ Contagionis, & methodicæ ejus Medicinæ ope sublimati Mercurii corrosivi: Nec leviter tangit Sancta mysteria nostræ Catholicæ Fidei, vel bonos, Christianosque mores, ideoque est Opus dignum prælo.

E Conventu S. Mariæ Portus Salutis Ordinis Prædicatorum die 4. Januarii 1762.

Fr. Henricus Ercole Magister Ex-Provincialis Ord. Præd. Examinator Synodalis, & Librorum Censor.

Iusu Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Angeli Durini Inquisitoris Generalis, & Delegati Apostolici in his Insulis, & locis adjacentibus percurri Tractatum Physico-Medicum de Americana Lue, ac facili Methodo curandi per Mercurium sublimatum corrosivum, a Fortunato Cren Philosophiæ, ac Medicinæ Doctore, necnon Triremium Sacræ Religionis Hierosolymitanæ Medico Ordinario conscriptum, & nihil in eo aut sinceris moribus adversum, aut ab Orthodoxa Fide devium inveni. Quapropter aptissimum, dignumque censeo, ut, ob maximam ejus utilitatem, quantocius luce fruatur, si ita videbitur prælaudato Illustrissimo, & Reverendissimo Domino, cui in omnibus me submitto. E Collegio Soc. Jesu die 9. Januarii 1762.

Ignatius Theuma olim Scholasticæ, ac Moralis Theologiæ Lector, nunc Examinator Synodalis, Sanctique Officii Cōsultor, & pro eodem Librorum Censor.

Tractatum Physico-Medicum de Americana Lue, ac omnium tutissima curandi methodo Mercurii sublimati corrosivi ope, a me perlectum imprimi posse, censeo, si videbitur Illustrissimo Domino Vice-Cancellario Fr. D. Francisco Guedes Aquilæ Bajulivo, a Serenissimo Principe ad hoc specialiter deputato: cum
in

in eodem Tractatu nihil sit, quod boni Regiminis Regulis, Statutis, & Privilegiis Inclyti Sacri Jerosolymitani Ordinis ad- versetur. E Conventu S. Francisci Ordin. Minorum hac die 16. Januarii 1762.

Fr. Franciscus Samut S. T. Magist. & pro Illustriss. Dño Vice-Cancellario Librorum Censor.

Imprimatur	Imprimatur	Imprimatur
F. D. Bartholomeus Episcopus Meli- tensis.	Aug. Durini Inquisit. Gen. & Delegat. Apost.	Bajul. Aquilã Guedes Vicecancel. & De- putat

AUCTOR

Observata, a Juvantibus & Nocentibus desumpta, Medicinae primordia fuisse videntur, Artisque Empiricae fundamenta. His enim debita omnium actionum notitia, ac casto ratiocinio junctis, melior longè Medicina Dogmatica surrexit, quàm ideo Medici omnes amplecti gloriantur; Hanc sanè a celeberrimis Professoribus Vindobonensibus, in curandis potissimum Aëgris, præcipuè Lue venerea infectis, exerceri cum laude passim expertus sum, cum apud ipsos elapsis annis degerem; Igitur cum in Insula nostra ingenti ferocia turculenta Lues grassari videatur, opere prætium existima- vi, si aliqua de efficacia Mercurii sublimati corrosivi in his morbis describere, & maximam hujus Remedii præstantiam demonstrare aggrederer; quò Medicamenti hujusce auxilio nostri Cives, ceterique Mortales sine magna molestia a sædo morbo

*immunes evaderent. Sed nescio, quo fato Medici quamplurimi ab ejus usu horreant, & nunquam ad pertinaces hujusce Luis morbos ipsum adhibeant, licet tot tantisque experimentis a Magnis in Arte Viris peractis confirmatum habeatur; Sanè ea ferè est sors optimorum Remediorum, ut propter eorum novitatem tamquam inutilia, & prava negligantur: Quæ tamen, si experientia testimonio confirmentur, hæc præstantiora quibuscumque aliis consuetis auxiliis, magisque Medentium votis respondere comperiantur; unde meritò Petrus de Rotundis in in *Physicis*, & *Medicis Scientiis exercitatus*, de *victus ratione in Acutis scriptum reliquit: Quædam Remedia, quorum juvandi, nocendique æqua vis manifesta est, magis magisque sunt optanda, & pessimo consilio a quibusdam rejiciuntur; Illa enim si noceant, non suapte natura nocent, sed imperitiâ administrantis, qui ut profint, nescit efficere; Hinc fortè non adeo incongruè Helmon-
tius (1) dixerat: Venena sæpè sunt medi-**

camen-

(1) Oper. pag. m. 373.

camenta optima, quorum utiles, sed reconditæ vires detegendæ, & in lucem producendæ sunt studio, laboreve. Et si omnia mysteriosa aboleri debent ab usu medico; Antimonium, Opium, Scammonium, Colobintis, spiritus salis Nitri, aliaque plura medicamenta, quæ tamquam venena (2) considerantur, licet maximoperè in Arte Salutari sint necessaria, proscribere foret necesse: Nec tituli novitas nos absterrere debet, cum non omnia, quæ sæculorum aliquot numerant series, veritatis splendore niteant, nec nova omnia falsitatis notâ sunt inurenda; quæ jam antiqua sunt usu, alios habuere natales, & quod modò exurgit inventu, post sæculi spatium fortè elegantius florebit; Cujus quidem Asserti veritatem quotidiana experientia demonstrat, firmantque summorum in Arte Virorum auctoritas, & eorum exempla, qui non semel ipsa venena in usum medicum inferre ausi sunt. Evolvissè suffecerit Schroderū, Quercetanum atque alios ab erudito Manetti Citatos

B 2

(3)

(2) Christianus Blasche de Oppio pagin. 17.

(3) ut inde colligi observata medica queat, de quamplurimum venenorum innocua usurpatione, ut Cantaridum, Euforbii, & ipsiusmet Arsenici, de quo postremo proditum est, ad tria, vel quatuor grana sumptum, & in multa aqua solutū, Febrem Tertianam efficacissimè, atque tutissimè profligasse. Consentit ipsa ratio, quæ non aliud discrimen inter alimentum, venenumque reperit, quàm quod primum facilè, & absque ulla noxa in naturam nostram transeat; veneni autem partes tales esse videantur, quæ a vi vitæ nequaquam subigi, domarique possint. Inde veluti Corollarium indubitatæ fidei eruitur: Venena ònia respectiva esse, planè ut modò convenienti præparatione, & debita dosi sumantur, deleteriam indolem exuant, induantque statim beneficam, & amisam corpori nostro virtutem. Intelliges inde, non esse ideo reformidandum Sublimatum nostrum, quamquàm ut præscutissimum venenum vulgò infametur: quãdoquidem deposita natura.

(3) Dissertatio 1. not. 3. pag. m. 4. & 5.

~~tura veneni~~ arte nostra, mirabiles effectus
 in corpore nostro & produxisse semper vi-
 dimus, & semper producturum spes est,
 utique si prudenter adhibeatur. Atque si ci-
 tante Astrucio, (4) Petrus Andreas Mattio-
 lus non erubuerit usum præcipitati rubri,
 aquis stillatitiis tantum loti internum pro-
 ponere, tamquam efficacissimum ad Pestem,
 Quartanam contumacem, Melancolicum
 morbum, & alias quid mirum si & nos po-
 tiori quam ille jure sublimatum nostrum
 ita edulcoratum usui medico adscribamus,
 & medendæ lvi venereæ adhibeamus? Et
 ideo miror, si dum Catalogos libro-
 rum, eorumque materiem in Mangeti Bi-
 bliothecis pervolverem, vix illum invene-
 rim, qui de hoc Sublimato corrosivo, ejus-
 que viribus disertè, precisè, cumulatèque
 tractarit. Non me fugit, solutionem subli-
 mati corrosivi, ad Luem veneream olim
 adhibitam a Viseman (5), & laudatam
 a Tur-

- (4) de morb. ven. tom. I. lib. II. cap.
 7. §. I. p. m. 146.
 (5) Astruc. tom. II. p. m. 966.

a Turner tamē (6) ab Astruchio, inter pessima Agyrtarū facinora recenseri, atque ad eò gravi pœna animadvertendum. Verùm tanti viri auctoritas tanti non est, ut adversus iterata centies, hac in Lue feliciter curanda, Austriæ Archiatri experimenta, & illa Illustrissimi de Haen observata (7) stare queant, quarum ego plurimarum istiusmodi Mercurii corrosivi ope, curationum, Testis oculatus fui, dum Julio-Bonæ versarer; donec in Patriam redux, Lue venera, quos mihi Praxeos fortuna obtulit, correptos, cum incassum per unctiones mercuriales curare tentassem, Sublimatum hocce in usum vocare cœpi. Sanctè quippe asserere possum, multis me in casibus Mercurii Sublimati utilitatem summam expertum; quin imo ubi morbus illitiones Mercuriales (quod plerumque usu venit) eluderet, Sublimatum, ad instar miraculi, ac Sacræ anchoræ virulentiam omnem abegisse, Luemque extirpasse radicitus,

letus

(6) *ibid.* pag. 1053.

(7) Ratio medendi par. 2. 3. 4.

*letus recordor . Itaque , Therapejam
 hanc adversus Luem, quòd a Celeberrimis
 Medicis commendetur , præstantissimam
 semper arbitratus ; nec segnem me, nec in-
 felicem operam facturum censui , si colle-
 ctis , interque se collatis, quæ in Diario meo
 prostant , observationibus practicis (licèt
 magis ex aliorum , quam meis observatis
 institui, nisi, ut ait Seneca, quæ ab aliis
 benè dicta sunt, nostra sint) pro mo-
 dulo ingenioli mei, quo possem modo illu-
 strarem, promoverem, & in usus hominum
 traducerem . Hac spe igitur fretus, sequens
 opusculum publicè utilitati tantum dicatum
 volo . Quod sex continebit Capita: Quorum
 primum de Origine, natura, propagatione
 &c. Luis venereæ ager . Alterum remedia
 antiquorum referet . Tertium medicamenta
 Recentiorum exponet . Quartum Draconis
 venenati mirabilem usum in morbis vene-
 reis explicabit . Quintum vim enucleabit ,
 qua in expellendo venereo viru in corpus
 agit, & qua cæteris præparatis Mercuria-
 libus, imo, & ipsis usitatissimis unctiõibus
 metallo paratis longè, multumque antecel-
 lit.*

lit. *Sextum Mechanismum Mercurii ab Astrucio allatum refutabit &c. Ultimum tandem, rectam, tutissimamque adhibendi methodum exhibebit. Neque illud vitio vertendum est, aut temeritati, & pruritu obloquendi Viris, quos veneror, tribuendum, quod multoties a summorum in arte viro- rum sententiis, quin, & vulgari praxi discedam, id enim veritatis amore convictus, ne dicam coactus, feci; quæ ad indagandam, experiendamque egregiam hujusce remedii vim, me alioquin invitum impulit; Ita futurum spero, ut hujus inquirendæ studio flagrantes, leves hujusmodi nostros conatus benignè accipiant, quorum judicio nostra hæc scripta facilè submittimus, candidi Lectores. Non aliam certè laborum nostrorum mercedem optamus, neque aliud antiquius nobis unquam contingere poterit, quàm si ex lucubrationibus hisce nostris aliquid in utilitatem publicam accessisse noverimus; itaque benignè tenuitati nostræ indulgeas, Benevole Lector, si tardi, ac difficilis Operis molitionem aggressi, atque in altas agendi modi Sublimati corrosivi causas;*

causas, velut latebras ingredi coacti, identidem aberraverimus a veritate, & cæcipientium more cespitaverimus aliquando. Id tantum ambio, atque exopto, ut quale demum futurum sit, Opusculum benignè accipiant, & boniconsulant æqui rerum Estimatores. Cæterum feliciora ingenia intima quæque, & abscondita scrutantia vident, ubi nos ultra progredi non liceat. Non enim, inquit Cicero, parum cognoscere, sed in parum cognito stultè, & diu perseverasse, stultum est. Tu interim Amice Lector, hæc habe, quæ si placuerint, lege, ut noster omnis non sit irritus labor; in quo si erravimus, humanum scias esse labi. Vale.

causa, velut latebras ingredi coacti, idem
idem obvertuntur a veritate, & cum
tantum more elpitarunt, ut ducant
Id tantum ambio, atque exopto, ut quales
hominum factum sit Opusculum benignè ac-
cipiant, & benevolentiam eorum verum Effi-
mores, Ceterum felicitas ingenia inveni-
quaque, & abscondita secretis eadem
ubi nos ultra progredi non liceat. Non e-
rim inquit Cicero, partem cognoscere,
sed in partem cognita fatis, & diu per-
severatis, statum est. In incerta Ambi-
ce Lector, has habet, que si placuerint,
lege, ut nosse cupis non sit inanis la-
bor: in quo si exercueris, humanum scias et
se habi. Vale.

Emeritissimo Medicæ Artis Doctori S. D.

Illud non solum tibi significandum, sed etiam declarandum arbitror, antiquius nunquam, aut honorificentius, ne tempore quidem opportunius accidisse mihi tuis proximis litteris; quibus humaniter me hortaris, ut Opusculum de Sublimati corrosivi in re Medica utilitate, atque efficacia, in Lue præcipuè venerea, quàm ocissimè publicæ luci committerem; Tanta enim quidem est tuorum consiliorum gravitas, tantaque mandatorum tuorum præstantia, ut vitam mihi esse acerbam putarem, nisi tibi satisfacerem: Et hæc sunt in causa, quod ante tempus lucubrationes meas prælo commiserim. Quis enim credidisset unquam hocce Opusculum, atro carbone notandum, atque contemnendum fuisse, priusquam in lucem prodiret? Quis cogitasset inter Plagiarios recenseri potuisse non evulgato adhuc Opere? Inventus tamen est non nemo, quem ipse audivi in scripta mea latrantem, meque furti crimine, non tam liberè, quàm illiberaliter arguentem. Tantum Bone Deus, potest invidia! Nec mirum, cum ea iniqua fors hodie quoque impendeat præstantioribus in Arte Viris, quorum Opera summo studio, ingentique labore parta, atque numeris omnibus absoluta, lividis tamen Sciolorum moribus, scommatibusque patent: Adeo quippe illos obcæcat livor, ut propria igno-

rantia atque imbecillitatis obliti, non Sapien-
 tibus modò infensos se præbent, verùm etiam se adeo
 de genere humano bene meritos opinantur, ut illis
 Rempublicam carere non posse, credant: Nesciunt
 loqui, nisi de se ipsis, & tunc, ut Impèritorum
 mos est, continuò eorum cœpta canunt, & ad si-
 dera propria merita extollunt, unde omnia se sci-
 re arbitantes pèrperam judicant, & propria aucto-
 ritate aliena damnant; Quosque apprimè depingit
 Demosthenes: *Ea est Calumniatoris natura in eri-
 men vocare omnia, probare verò nihil.* Latrare,
 ergo desinat, atque scripta nostra laceßere, nißi
 vel a Tyronibus in Arte Medica irrideri velit; Si
 quid verò adversus nostrum Opusculum in promptu
 habeat, chartis conùget, ac latinè reddere illico
 studeat (si latinam linguam salutaverit unquam);
 Nos quidem ad respondendum paratos semper ha-
 bebim; modò tamen sedulò caveat, si propriam ali-
 quantùm tueri velit famam, & deridiculo omni-
 bus non esse, ne in scribendo rudem illum stilum
 adhibeat, quem adhibuisse quempiam memini in
 quadam Dissertatione, in nostra Medica Academia
 olim habita; Quam quidem Dissertationem, tota
 quanta est, excerptam, furatamque ex alienis ma-
 nuscriptis recitare non erubuit; utque furtum ab-
 sconderet, barbara, & aliena dictione, eximia vi-
 ri Celeberrimi sensa mirè deturpavit. Itaque ali-
 quem suorum laborum fructum continuò velim in
 lucem edat, ut miras ingenii sui dotes admirari
 possim, quemque ad Te summa diligentia mittere
 curabo, ut communibus Doctorum plausibus de isthoc
 Capitone tuos addere non dedigneris. Vale, &
 amare me perge.

E Melita dabam die 27. Februarii 1762,

HELENCUS CAPITUM.

CAPUT I.

*De origine, natura, sede, propagatione
luis Venereæ.*

CAPUT II.

*De remediis, quibus usi sunt veteres Me-
dici ad Luem veneream curandam.*

CAPUT III.

*De medicamentis, quibus utuntur recen-
tiores Medici in Aphrodisiaca Lue
curanda.*

CAPUT IV:

*De efficacia Sublimati corrosivi cum Spiri-
ritu frumenti commixti in omnibus
morbis venereis desperatis.*

CAPUT V.,

*Primarios Mercurii Sublimati effectus de-
monstrans, & an Mercurius hic sit
nativo præstantior.*

CAPUT VI.

Doctrina præcedentis clariorem expositionem continens, & in quo præterea Astrucii mechanismus, de Mercurii efficacia refutatur, & objectionibus ab eodem propositis adversus præparatorum Mercurialium vim respondetur.

CAPUT VII.

De recta, ac tutissima administrandi in morbis Venereis Mercurii Sublimati corrosivi internè methodo innovata.

N

Utrum est dubium, quin medica-
menta, & mendi methodus in-
venit sint per observata singularia; hæc
enim videntur fuisse Medicinæ primor-
dia, dum illa, que in se ipsa, vel in
aliis ægrotantibus videntur profuisse,
suadebant iterum aliis, hæc ipse, ut
prodesse similit.

Lib. R. Gerardus Welfenschen Com-
missarius Appor. ad §. 10.

Utrum est dubium, quin medica-
menta, & mendi methodus in-
venit sint per observata singularia; hæc
enim videntur fuisse Medicinæ primor-
dia, dum illa, que in se ipsa, vel in
aliis ægrotantibus videntur profuisse,
suadebant iterum aliis, hæc ipse, ut
prodesse similit.

Utrum est dubium, quin medica-
menta, & mendi methodus in-
venit sint per observata singularia; hæc
enim videntur fuisse Medicinæ primor-
dia, dum illa, que in se ipsa, vel in
aliis ægrotantibus videntur profuisse,
suadebant iterum aliis, hæc ipse, ut
prodesse similit.

CAPUT VI.

De usu præcedentis, clarioris expositionem continens, et in quo præterea Astrucii mechanismus, de Mercurii essentia refutatur, et objectionibus ab Astrucio præparatis respondetur.

N Ullum est dubium, quin medicamenta, & medendi methodus inventa sint per observata singularia; hæc enim videntur fuisse Medicinæ primordia, dum illa, quæ in se ipsis, vel in aliis ægrotantibus viderant profuisse, suadebant iterum aliis, hac spe, ut prodesse similitur.

Libe. Ba. Gerardus Van-svieten Comment. Aphor. ad §. 10.

DE AMERICANA LUE,

Ac omnium tutissima curandi Methodo;
Draconis venenati ope

LIBER UNICUS.

CAPUT I.

De Origine, Natura, Sede, & Propagatione Luis Venereæ.

§. I.

Etram Luem Americanã Antiquis incognitã, circa finem decimiquinti Sæculi, scilicet Anno 1492. [a] ad concupiscentiæ frænum, & flagellum; necnon ad cumulum omnium malorum, & ad generis Humani destructionem Christophorus Columbus ab Insulis Antillis nobis

[a] Praxis Medica, sive Commentar. in Herman. Boherav. tom. v.

fulis nobis Antillis transvexit; (a) Quæ ab Hispania incipiens, per Italiam primùm, dein Galliam ipsam, cæterasque Europæ Provincias, vi contagiosa serpens, mortales quamplurimos occupavit.

§. II. **Q**uænam sit natura venerei virus, adhuc disputatur; aliqui in tenuissimo fluido, sulphureo, sive phlogistico, & æthereo fermentativo principio consistere credunt: (b) alii corrosiva natura donatum esse docent: (c) Non desunt etiam qui vermes accusant. (d) Alii verò phlogisticum, corrosivum, & coagulans esse asserunt; (e) alii acidæ naturæ volunt. (f) Hodie verò experimentis celeberrimorum Virorum compertum est, virus venerei naturam nullam participationem ab acido habere, sed e contrario magis accedere ad alkalinam; (g) Nam si saliva ægrotantium, qui actu sint in usu illitionum, cum acidis commiscetur, effervescente observatur; Necnon *Syrupum Violatum* in viridem colorem mutari visum est; Non tamen existimes, virus venereum pro novo humore, seu liquido habendum esse intra corpus admissio, ceteris naturalibus humoribus superinducto, eosque inficiente, ut multi credere viden-

(a) *Nicolaus Monardus de Morbo ex novo Orbe allato in Collec. Luisit. tom. 1.* [b] *Hofmann. Medic. Systemat. p. m. 57.* [c] *Ricardus Baulton, de Artritide, Strumis, & Lue venerea. p. m. 57.* [d] *Dedier. sur les malad. Vener. p. 12.* [e] *Astruc. tomo 1.* [f] *Franciscus de Leboe Silvius in sua Dissert. p. m. 17.* (g) *Doctor Carras Novel. Chimi. p. m.*

videntur: (a) sed meram esse vitiosam humorum naturalium qualitatem, aut *discrasiam*, qua degeneres a nativo statu in alienam naturam abeunt.

§. III. **V**ENEREÆ Luis sedes, ut cum *Hermano Boerhavio* loquar, est in illo humore, qui naturaliter in sanis replet eam partem, quam cellulosam Membranam vocant Recentiores: Hanc per totum corpus diffusam observant Anatomici omnes; nec tantum superficiem partium occupat, verum etiam in minutissimos recessus se insinuat; (b) ita ut, nec quidem minima fibrilla suam vesiculam cellulosam destituta inveniatur; In hac, contagiosa propagatione per poros *epidermidis* viam sibi facit primo virus, cum vasa absorbentia maxima in parte in ipsa desinant; ibidemque totaliter virus cum pingui humore oleoso se permiscet, calore, motu, mora assidua magis magisque corpus contaminat, tyrannidemque suam exercet, & per totum panniculum adiposum distribuitur; cum singulae partes sistematis cellularis inter se foveant commercium; inflato enim aere, vel liquore injecto, partes etiam remotissimae distendi observentur; quod etiam confirmat *Autopsia*. Tractu etiam temporis non solum in membrana cellulari sedem suam figit, verum totum corpus pervadit; Nam liquor adiposus labe coinquinatus, venis inhalantibus resorptus, cum aliis humoribus miscetur, & venenum, quod habet, afflat, & communicat corpori.

§. IV.

[a] *Astruc. de Morb. vener. tom. 1.* [b] *Praxis Medica tom. v.*

§. IV. **P**er varias, ac diversas vias traducitur virus venereum; & I. a *patre affecto* nam feminales particulae veneno imbutae embrionem, quem lambunt, inficiunt, II. a *matre*; Hæc enim cum nutrimentum subministrat, simili labe puerum labefactat. III. Per complexum venereum communicatur contagium in viribus, mulieribus, puerisque meretricio more viventibus; Sic Anonimus in suis Commentariis refert de *Juvene* lue venerea affecto ossa depascente, & ulcera terribilia creante; cum tamen solummodo orta fuerit ab eo, quod ille *Juvenis*, prout fassus est ipse, genitale membrum ad pudenda muliebria admovisset, neque tamen intromisisset ullatenus. IV. *Propagatur virus lactatione*, ut laudatus Anonimus refert, se vidisse nutricem labe infectam, quæ lactentem ita veneno imbuerat, ut etiam ejus ossa corruerit: (a) lac enim inficere, exemplis manifestum habemus; & primò ex *Divino Sene*, qui sic loquitur: *Mulier, Capra, elaterium, aut cucumerem sylvestrem comedentes pueris purgatio*. Idque etiam confirmatur ab ejus Interprete, qui refert exemplum puellæ, quæ ob pharmacum a matre assumptum totaliter vehementerque purgata fuit. V. *Suctione* etiam semineum venereum propagatur; & ideo Anonimus in suis Commentariis eodem in loco supra citato scribit de puero, qui ex parentum labe infectus erat, & nutricem, a qua lac sugebat, infecerit. Testatur etiam *Doctor Barri* (b) Societatis Regiæ *Londinensis Socius*, se vidisse plures affectos sola *suctione*. VI. *Con-*
tracta-

(a) Tom. v: de *Lue venerea*: [b] *Essais, & Observations de Médecine de la Société de Edimburg* tom. v.

treclatione, & a *saliva* malum quoque disseminatur, potissimum cum oris faucium interiora exulcerata sint; Unde habemus in supra citatis Commentariis, quod pulcherrimi Juvenes cum scortis consuescentes Lue veneream sola basiatione contraxerint. VII. Per *Contactu* venereu disseminatur virus; sic si Lue laborantis venerea calida sudans manus sanam arripiat: vel si cum infecto decumbat agri iisdem sub stragulis; in his enim casibus fertur, corpus insons veneno tactum fuisse, uti docuit exorta pruriens *scabies venerea*; Sic etiam interdum Obstetrices male habet *venerea Labes*, si forte diutius quam par sit, dum parturienti auxiliantur, in corrupta vagina manus detineant; (a) nam tunc inhalantia vasa, ab Antiquis *Bibula* dicta, per epidermidem dispersa venenum absorbent, & liquorem adiposum coinquinant; Qualis historia a Joanne Fernelio de *Lue venerea* tradita est.

§. V. **P** Ratendunt etiam nonnulli inter Auctores, quod in distans contagium propagari possit; Sic narrat celeberrimus *Boerhavius* in Collegio Practico, accepisse ab amico, Venetiis omni anno sumptibus publicis turculenta Lue infectos pauperes sanari; Ibiq; cum plurimi in eadem Camera decumbant, ab illius exhalatione veneni per aera dispersi, intrantes, & ibi paululum morati inhalando tumida accipiunt labia; hinc & in curandis his morbis semper sibi cavent Medici: quod certe falsum quotidie experimur; numquam enim per medium aerem tetrum hoc malum, ex-

D

cepta

(a) *Kau Boeravve de insensibili Perspiratione.*

cepta sola *scabie* venerea, disseminari docet *Vidus Vidius*.

§. VI. **Q**ua verò via, & quomodo primò manifestatur venereum *Contagium*, adhuc disceptatur inter filios *Hippocratis*; Aliqui, & præsertim ex Recentioribus, semper per *Gonoream* manifestari contendunt; quod certè erroneum est, ex illis, quæ diximus; Nam certis observationibus compertum, non omnem *Gonorream* virulentam esse, neque virulentam a semineo semper venereo proficisci; quorum adeo observatorum Medicorum specimen aliquod in præsentia adnectere visum est, quo inde Asserti nostri veritas evidentius pateat; Norunt omnes *Batavi* Medici, (a) quòd *Cerevisia non benè cōcta*, scilicet non satis fermentata, fluxum gonorroico adeò similem ingenerat, ut difficillimè a venereo, & virulento distingui queat; cùm similia symptomata utrobique prodeant; itaut *Batavi*, dum in gonorream incidunt, pudore coacti semper *Cerevisiæ* potum accusant; quæ tamen solo usu refrigerantiū, & aliqua sanguinis missione peracta, facilè sanatur. Hoc tamen non obstante, quamplures Medici contrariam sententiam tenent; unde si quis gonorroicus eis curandus offertur, illico pro contaminato venerea Lue habere solent. Verùm compertum mihi est, non solùm *gonorreas* excitari absque ullo pravo concubitu, venerisque usu, quod ipsum *Gonorreæ* simplicis genus videtur Generi Humano coævum; planè, ut *Astruchius* censuerit, apud *Hebræos* id mali genus invaluisse, quòd scilicet prava
victus

[a] *Guisart sours les maladies venerjens a l'Hay.*

victus ratione uterentur, vel verosimilius, quòd in falacitatem nimiam essent proclives. Verùm mirum est, & omnes hucusque in compertum habemus, quod hoc anno proximè præterito 1761. appetente Canicula, ex immoderato usu piscis *Tinni*, vel *Tunni*, qui a proxima Sicilia ad nos quotannis affertur, in multis contigisse, probavimus; vidimus namque in tribus Gonorream, seu fluxum quemdam feminis tacito lapsu ex ureteræ ostio manantis, absque ullo flogoseos signo, & sine ullo voluptatis sensu. Sed, ut erant de eorum genere, quos de cetera castissimos humanæ fragilitatis veneris furtiva illecebra monet. In aliis autem nuptis ex ejusdem piscis comestione virulentam Gonorream contigisse, adeo similem adnotavimus, ut vix ovum ovo magis simile reperire liceat; Imprimis cùm in quamplurimis eorum, qui meæ se dederant curæ, prægressus coitus cum uxore licèt honesta non leve susceptæ contagionis venereæ scrupulum injecerit. Sed & assidentia symptomata hanc, quam de Lue foveram, sententiam confirmare videbantur: etenim vix a concubitu aliquot momenta elapsa sunt, cum viri (immuni ab omni veneno femina) pudenda cuncta dolore vivido, calore, tensione urgeri inceperint; involuntaria ad hæc, & sæpissimè recurrente erectione molesta, mentula corripit; totum perineum ad ani confinia usque, ureteræ radicem tumore dolorifico, & vehementi pulsatione quati; Ipsa autem *diffuria* urens adeo sæva est, ut in *stranguriam*, nisi citò occurras desinat, metumque futuri abscessus injiciat: imò illa omnium symptomatum agmen ideo ducere videtur, quod nisi post hujusmodi ardorem urinæ, tum seminiformis materia

profluit, tum sanguinis mictio occurrit, eaque remittente, remittunt, adveniente, adaugentur omnia morbi effecta. Tandem sedimentum, quod in urina talium ægrotantium suberuenta conspicitur, a pure, & semine corrupto, idcirco alienum erat, quod pus, aut purulenta materies supernatare soleat, hæc autem materia viscida fundum peteret matulæ. Hæc est sincera *Gonorrhæa* talis descriptio, in qua sanè luce meridiana clariùs patet, & glandulas *couperianas*, & vesiculas seminales, & totius cavæ ureteræ lacunas, & vesicam urinariam, *distentas, erosas, inflammatas*; causas totidem esse omnium illorum simptomatum, ut *Satiriasis, Diffusivæ, Stranguriæ, Effluxus seminis*; Cave tamen credas hocce inauditum phænomenon, & longè abditioris causæ, omne a Lue venerea, qua virilia, occupantur fortè, deducendum esse. In alios ea tamen caderet suspicio, quos constat flagitium celare de industria, aut in feminas, quas pudet peccatum exprimere; sed affirmatissima meorum ægrotorum assertione, quos viros esse probos, ingenuos, veri amantes, & veridicos novi, permotus, altè mihi suadeo, nullum in hac *Gonorrhæa* specie, licèt virulentæ, contagium incusari posse, præsertim cùm femina ab hocce, ut creditur, impuro coitu nihil mali passæ fuerint; Quid ergo, an ab usu *Tunni* ob accedentem, ut ægrotantes fatentur, nimiam liquorum ardentium potationem isthæc genitalium noxa petenda? Et què fit, ut non semper *Gonorrhæa tinnigulones* afficiat! Audi conjectantem, nec longè fortè a vero discedentem: quoniam piscium horum infinitus grex, postquam ab Oceano Atlantico in *Gandavensia* lictora irrupit, & Orientale Mare circui-

circuivit, eò revertitur, passerum ad instar, unde probabiliter abivit. Sed & emenso Oceani vasto itinere, non priùs nostræ Insulæ Melitæ, aut adsitæ Siciliae appellit ora, & a Piscatoribus sumitur, quàm sub finem Junii, continuata piscatione adulto jam Julio. Quo tempore, ut legisse memini, puncturæ cujusdam insecti sub dorso incumbentis, cutemque altè fodientis, adeo obnoxius reperitur, ut statim in furorem agatur; prodiderintque Scriptores nocivam, imò & pestiferam esse comestam ejus carnem.

Quæ cùm ita sint, videtur ea esse natura *Tinni* ita rabidi redditi, ut quàm proximè *Cantaridum*, indolem accedat; hæ enim si incautiùs, aut audaciùs introsumentur, imò si externa sub vesicantium forma præposterè adhibeantur, similia solent arcescere symptomata, scilicet Renum, Vesicæ, Uteræ flogosim, inflammationem, exulcerationem; imò & accuratè *Baglivio* foedissimas *satiriascs*, mictus sanguineos, & tandem, quod ad rem nostram magis facit, flogodeum quemdam, seminis quasi effluvium, cum gravi *dissuria* stipatum. Dixi: *quasi seminis*: potest enim in violento *priapismi* impetu stimulis ex conceptaculis suis semen effundi, sed ut plurimum, ut animadvertit *Baglivius*, (a) mingitur muccus ille, qui vesicam, ureteramque naturaliter oblnit, & sub specie *seminis* incautos illudit. Videtur ergo, venenum illius insecti, de quo jam actum est *Tinni*, humorum oceano communicari, & solida contaminare, & in sanorum hominum corpora ferculorum varia sub forma traduci; traditum peculiari modo urinæ latici admisceri, relictis ceteris

(a) *Observat.* 1. p. m. 475.

ris liquidis, non secùs ac videmus venenum *hydrophobicum* salivæ, venenum *variolosum* puri pustularum, tamquam propriis vehiculis insidere; & profectò urinam in hac nova *Gonorrhœa* specie primò affici, constat ex eo quod mitigato naturali acri lotii per epota decocta emollientia, sileat tantisper morbi ferocia, & e converso recrudescat disuria, ubi primùm exercitio, solatione venerea, salia urinæ innidulantia acuuntur, efferuntur, & fodican-dis viis, per quas transeunt, aptiora evadunt.

Concludere itaque juvat ex simili analogia inter *Gonorrhœa* speciem, quæ a Cantaridibus infertur, & quam modò descripsimus, oriundam ab carne *Tinnina* in escam apparatus; ambas simplices, & line fomite ullo, seu venereo seminio inilitio productas; neutram seminio ullo induci, nec ullam labem fovere, neutram virulentam, neutram per contagionem traductam censerì: Hinc est, ut quibus ad præcavendum, curandumque causticum Cantaridum venenum, uti vulgò consueverunt, iisdem quoque remediis huic *Gonorrhœa* occurrat; nimirum quæ demulcerent adventitiam urinæ acrimoniam, quæ affectæ ureteræ, & emissariorum in eam hiantium, exulcerationes eluerent, detergerentque; demum quæ pristinum ægris partibus tonum restituerent: Huic scopo lacticia, lac ipsum intùs exhibitum, forisque applicatum, multigenæ injectiones in ureteram, primùm anodinæ, lenientes, dein balsamica, & mundificantes, & variæ emulliones, *perineæ* embrocationes, balnea, fotsus ex plantis mucillaginosis, oleo ano dino divitibus, & cetera id genus auxilia, quæ sanè tempore, loco, & ordine debito administrata, *Gonorrhœa* isti felicissimè propulsandæ,

sandæ, reprimendæque contulere. Nec enim alia methodo adversus *Dysenteriam* hodie occurritur a Practicis, cujus sanè indolem exactè refert iste morbus, sive miclus ardorem, sive continuum menjendi desiderium, sive citam morbi reversionem. sive jure mucosæ materiæ ex uretera cum urina stillicidium respicias, sedulòque advertas.

VII. **C**larè intelligere datur, quòd qua parte suscipitur virus, ibi morbum creat; unde si virulentum myasma in extremitatem membri virilis, scilicet prope *coronam*, & sebaceas glandulas occupet, tunc ulcera in glande observantur; quæ etiam aliis in locis frequenter deprehendimus, scilicet quando inflammationes, ac tubercula a veneno formantur, quæ in apice rumpuntur; Has enim diversi generis in genitalibus noxas sub primum Luis ingressum conspiciebant Veteres; si verò venenum in *preputio* sedem suam fixerit, tunc *phimosès*, vel *paraphimosès* succedunt; si nervosæ papillæ glandis veneno sint imbutæ, elevanturque, & cellulosa tenuis fabrica absumitur tabo venereo, tunc *verruca*, *porri*, & excrescentiæ carnosæ diversæ qualitatis generantur; si glandulis inguinalibus malum insederit, bubones succedunt; Denique si interior *ureteræ* membrana, quæ maximè donata est nervis, afficiatur, tunc difficultas mingendi sequitur, quam *stranguriam* vocant Medici; & si huic materia viridis, crocea, vel fusca jungitur, tunc *Gonorrhœam virulentam* pessimæ qualitatis patiuntur ægri, (a) licèt verò ex aliis partibus materies

(a) des Maladies qui regnent le plus communement dans les armées par M. Vansvieten p. m. 200.

teries illa provenire possit, ut benè expressit Joannes *Astruchius*. Si verò virus venereum non solum sit in parte, verùm etiam cum lympha, aliisque humoribus sit confusum, omnesque humores coinquinaverit, ut sæpè sæpius succedit in *Gonorreis* non ritè tractatis, in *Bubonibus* non suppuratis &c. tunc Lues confirmata erit, unde varii, ac diversi morbi gigni observantur; (a) qui non facilè curari possunt, ut affectiones cutis, morbi genitalium, oris, narium, faucium, oculorum, aurium, ossium &c.

CAPUT

(a) *Joann. Astruc. de Morb. vener. tom. 1.*

*De Remediis, quibus usi sunt Veteres Medici
Ad Luem Veneream curandam.*

VIII.

N primo morbi ingressu anxie querebant Medici aliquod remedium ad eradicandam tetram Luem; nec enim audebāt ipsam curare, adeout pauperes hoc morbo laborātes initio ex-

pulsos fuisse ab hominum commercio, (ut ex historia accurata morbi habemus) & a Medicis derelictos per campos vagantes prodiderit *Astrucius*; Donec *Nicolaus Leonicius*, aliique Medici tot, tantisque miseris commoti, unanimi voto curationem morbi aggressi sunt, & methodicam, seu rationalem curam constituerint.

IX. Postquam inde per plures annos hoc modo tracteverant morbum, quin ipsum radicitus evellere possent, ad *Mercurium* recursum habuerunt, cujus quidem in arte salutari usus, ab universa Medicorum posteriorum turba, scilicet *Dioscoride*, *Plinio*, *Galeno*, aliisque plurimis proscriptus erat tamquam noxius, virulentus, & venenosus, ea ratione, quod scilicet illum *quarto gradu frigidum* crederent, [a] eoque caloris naturalis *destructivum*; ac proinde non nisi calidis medicamen-

E

tis

[a] *Ricardus mead. de venenis tentamen. 4. num. 2. Joan. Baptista mortonus de morbo Gallico p. 482. Joan. Astrucc. de morbis Venereis tom. 1. p. 340.*

tis correcto utebantur, uti *Teriaca*, *Mitridatio*, aliisque plurimis Remediis hujus generis.

X. *Mercurium* ita a Chemicis dictum, sive *Argentum mobile* Aristotelis, crediderunt veteres Medici, esse aquam viscosam in visceribus terræ, substantiæ subtilis, albæ, tinctæ, calori temperatissimo unitæ: ac proinde argentum vivum *Hydrargeros* dicitur græcè a voce *idor*, quod est aqua, & *argiros*, quod est *argentum*, derivatum est, quasi *aqua argenti* diceret: Recentiores verò ipsum considerant uti substantiam metallicam, fluidam, tactu frigidam, argenteo splendore nitentem, gravem, summè volatilem sola corpora metallica [a] madefacientem.

XI. *Primariæ*, ac *principales* argenti vivi proprietates sex a Physicis numerantur; (b) Medici verò Recentiores tres ei tribuunt, scilicet *fluxilitatem*, *gravitatem*, & *summam volatilitatem*; [c] *Magnam fluxilitatem* oriri credunt ab ipsius sphericæ figura: nam cum nullis hæc angulis exasperetur, facillimè super alias excurrit. *Maximum pondus* oriri demonstrant ex illius partium soliditate; inter omnes enim figuras, sphericam esse capacissimam, omnes demonstrant *Geometra*, atque continendis pluribus materiæ partibus aptissimam. Tandem ipsius *volatilitatem* a diversis causis vocant Physici, sed illam probabilius mihi oriri videtur a pororum aptitudine in excipiendis ignis particulis. Habet etiam & alias *essentiales*, ut vocant, *dotes*,
 quas

(a) *Stephanus Geoffroy; mater. Medic. tom. 1.* [b] *Padre de la Torre Scienza della natura tom. 1.*
 (c) *Nicolaus Cirillus dis. de Argëto vivo cãsult. tō.III.*

quas vel ex sua natura, vel ex varia præparatione, vel cõmixtione cū liquoribus nostrī corporis acquirit, ut diligenter, ac eruditè *Nicolaus Cirillus* expressit.

XII. Arabes Medici primi omnium fuerunt, qui Mercurium adhibere ausi sunt; inter quos fuit *Joannes Damascenus*; & quidem externè, ad *scabiem herpetem*, ceterasque cutis defœdationes curandas; necnon etiam ad *pediculos* enecandos; (tunc enim Luis contagium notum non erat) ipsum enim experiri cęperunt in hoc morbo ex analogia. Nam cū vidissent veteres illi Medici unguenta Mercurialia cum optato successu in pluribus morbis adhiberi sine ulla noxa, ipsa præscribere ad curandam atram Luem accincti sunt. [a] Et primò *Joannes de Vigo*, & *Jacobus Berengerius Carpenfis* (b) non infelici eventu, neque mediocri lucro hujus therapæjam Mercurialem primi exercuerunt; sed parva semper dosi utebantur, (adhuc enim metuebant a remedio non satis explorato) donec, duce experientia, pedetentim adauxere dosim. Empirici verò magnam quantitatem unguenti applicando, miseros ægotantes ita opprimebant, ut præ vehementia Remedii vitam cum morte permutarent; Unde tam arduum videbatur hoc curationis genus, ut perire miseri hoc morbo complures, quàm eo remedio levari mallent.

XIII. Exteriori Mercurii more quatruplici modo utebantur Patres Artis; nempe *Unguenti*, *Emplastri*, sive *Cerati*, *Suffumigii*, & *Lotionis* specie;

E 2

(a)

(a) *Joann. Bapt. Mortonus de morbo gall. Joann. Astrucius tom. 1. p. 340.* (b) *Gabriel Fallopius cap. 76.*

(a) Et primò illiniebant artuum juncturas, imò aliquando totum corpus, cavendo tamen a capite, thorace, & abdomine, has enim nobiliores, ac præcipuas partes corporis appellabant; Nec sine ratione hisce locis parcebant; Nam Nobis pluries & pluribus Auctorum constitit observatis, lethalem ab illitione harum partium exitum evenisse; Sic consentit *Nicolaus Cirillus* in sua Aurea Dissertatione de *Argento vivo*, historiam tradens Nobilis Juvenis, qui ob capitis unctionē ab incauto Empirico adhibitā acutissima febre, cōvulsionibus stipata correptus, intra triduum vitam amisit; Igitur sapienter monet *Fracastorius*, dum ad *Petrum Membum* scribit sequentia:

Parce tamen capiti, & præcordia mollia vita....
 Neque aliquot illitionibus Mercurialibus contenti, eas sæpissimè in primis majori addita Mercurii dosi, quàm ægrotantium vires ferre possent, urgebant adeo, ut quamplurimi longissimo ptialismo exhausti, tandem occumberent; qui etsi lethum effugissent, in tumefactiones capitis linguæ horrendas incurrebant; [quæ interdum inflammatione ita tumebat, ut dentibus confoderetur] (b) Graves etiam diarrheas, ac dysenterias, vigiliis, emophtises, epilepsias, sive insultus morbi caduci, exacerbationes dolorum, dentium lapsus, manducationes impeditas, ingentes catameniorum fluxus, abortus in prægnantibus, inania phantasmata in hypocondriacis, simulque tetrum oris foetorem sibi comparabant; Item ulcera *phagedenica* profunda, sordida,

(a) *Aloysius Luisone de Morb. gallic. tom. 1.*
 [b] *Franciscus Valeriolo. Observ. Medic. pag. 339.*

da, depascentia, scorbutica; quid plura? linguæ cum gingivis, aut gingivarum cum buccis coalitionē, aliaque plurima hujus generis symptomata: Ingemiscebant sic miseri Ægri suis clausi in hypocauftis, & nonnisi cum summa molestia eluctabantur; Unde tamquam infame, & crudele hoc medicationis genus præ oculis omnium permanfit, omnesque ab ejus usu horrorem conceperunt.

XIV. Aliquando etiam morbus non debellabatur nec a prima, nec a secunda hydrargirosi, & tunc tantum mala a Mercurio producta ingruebant, ut nobis quotidie videre contingit; & 1. Si Hydrargirus benè purgatus non sit, multisque particulis *eterogeneis* scateat, aut sulphureis, aut arsenicalibus; sæpè etiam accidit, ut cinabaris nativa ratione vitriolicarum partium, vel etiam fortasse arsenicalium, anxietates circa præcordia excitet, quod & *Geoffroy (a)* bis, terve observavit; licèt ipsa cinnabaris pluribus lotionibus purgata fuisset; Ex cinnabari si extrahitur Mercurius, periculum etiam est, ne secum delateria mineralium corpuscula rapiat, uti plumbi sunt: quòd namque plumbum in se contineat virus nervis & membranis, quas vehementer constringit inimicum, plura sunt, quæ id docent. *Videmus illud manifestè*, inquit *Fridericus Hofmannus (b)* ubi illi, qui mineras Saturninas tractant, urunt, fundunt, ponderant, a fumo in intestina descendente in convulsiva tormina alvi adstrictiones pertinacissimas, manuum paralyses, contracturas, asthma siccum periculosum incidere; sic

(a) *Materia Medica tom. p. m. 246.* (b) *tom. vi. Dissert. de Medicament. section. 1. §. xvii.*

Sic etiam Illustrissimus Austriae toties laudatus Archiater *colicam Pittonum* frequenter se observasse asserit in illis, qui plumbo fundendo operam navant; Se vidisse, etiam narrat in suis Commentariis, integram familiam laborare hoc morbo, dum ad culinares usus adhibebatur aqua in magno receptaculo plumbeo collecta. II. *Apoplexiæ*; nam cum globuli argenti vivi sphaerica figura sint donati, maximam attractionem inter se habere debent; attractio enim corporum, ut demonstrant omnes Physici, est in ratione directa gravitatis, & cum inter figuras (§. XI.) sphaerica sit maxima, ut etiam omnes Geometrae docent, ideoque Mercuriales globuli suapte natura ponderosissimi, & rotundissimi, majorem inter se attractionem habere debent; & ideo globuli Mercurii crudi per venas inhalantes in corpora intromissi, & cum sanguine commixti in ultimis arteriis, ubi motus humorum maxime lentus observatur, per vim attractionis se colligant, necesse est; unde *in ventriculis cerebri*, vel in ipsius tubulis stagnantes, praemaxima eorum gravitate vasa cerebri comprimunt, & *Apoplexias* creant, teste *Joanne Jacobo VVeppero* in suis Observationibus. Adunantur etiam molleculæ mercuriales, intra *retinae* canales nervis aditos, non sine caecitatis metu; illud observavit *VVoollusius* in pluribus hominibus unctionem, & salivationem mercurialem passis, nimirum anteriorem camerarum oculi multis globulis mercurii stagnantibus, & visum male afficientibus refertam. Vidimus etiam elapsis retrò annis in nostro Nosocomio Juvenem scrophuralem *gutta serena* laborantem non alia de causa, quam ab usu illitionum mercurialium profecta.

Hujus-

Hujusce noxæ similẽ ortum scripserunt *Riverius* & *Heysterus*. (a)

XV. Observatu etiam digna sunt III. *Paralysees*, & *Epilepsia*; unde celeberrimus, & non satis laudandus *Gerardus VVan-swieten* Archiater Augustissimæ Imperatricis Mariæ Theresiæ in suis Commentariis sequentia nobis reliquit: (b) *Postquam Lues venerea per inunctiones argenti vivi tentata fuit, ut sæpè imprudenti consilio ab Agirtis magna copia unguentorum applicabatur, observata docent, Epilepsias & Paralysees frequenter contigisse.* Unde ii, qui effodiunt argentum vivum vix excedunt tertium annum in tali opere, & si ulterius talem artem exerceant, fiunt surdi, vel incidunt in malum habitum, vel in Epilepsiam, vel in vertiginem, vel in paralysim, vel in alium similem affectum frigidum, ut docuit *Vanotius*. Constitit etiam argentum vivum humoribus circulantibus miram mutationem corpori inducere, sed & frequenter elabi, et vasis colligi, & stagnare, in ossium cellulosis recessibus ibique pondere suo membranas sensiles præmendendo, & distrahendo, dolores molestissimos, tota vita pertinaciter manentes producere. Sic novi Juvenem qui ad extirpandam tetram tuem ter hydrargiolum pleniorẽ habuerit, sine ullo levamine licet cum necessariis cautelis, & a prudentibus Medicis curatus fuerit, & nunc continuò in medio ossium femorum de dolore conqueritur, quin adhuc possit liberari, licet varia purgantia, necnon sulphurea medicamenta hauserit; unde meritò Poeta canit:

Gra-

(a) Tom. 1. de Cataracta, aliique plurimi. (b) Comment. in Hermann. Boerhav. §. 1075.

*Graviora morbis patimur remedia,
Nec vita tanti est vivere, ut possis mori.*

XVI. Hemorragias etiam IV. lethales multoties usum illitionum Mercurialium sequutas recordor; licet in adhibendis frictionibus necessarix observata fuissent cautela. Sic in Suburbio *Villhenæ* femina trigessimum annum suæ ætatis agens, multis ab hinc annis post periodica menstrua, *hemorrogiæ uterina* vexari solebat, quam Medicus ipse ordinarius tunc temporis Suburbii ejusdem non semel inviseram, licet radicalem curationem illa renuerit; Nam dum ab hoc incommodo liberata, & sanitati restituta videbatur, post aliquot tamen diebus laboribus domesticis nimium indulgens, scilicet anno 1761. die tertia mensis Februarii, recursum ejusdem morbi passa est; & quia jam pridem gonorrhœam virulentam a marito acceperat, Professores, quos advocavit, adesse ulcus uteri venereum existimarunt; qua de re ei præscriptus fuit *illitionum Mercurialium usus*, atque adhibitis necessariis phlebotomiis, aliisque subsidiis huic methodo opportunis, postquam morbus, quo afflicta erat agra, cessavit, ad Nosocomium Incurabilium (quò solent multi confluere) se contulit, ut de foedo ulcere uteri argenti vivi ope liberaretur. Verùm antequam misera frictiones ex Mercurio subiret, solo halitu ita recruduit morbus, ut unà cum profluente ab utero sanguine vitam miserrimè die XIII. mensis Maji cum morte commutaverit. Videtur hinc Mercurius vi cordis impulsus, & cum aliis fluidis circulans, inque obstacula, scilicet flexiones canalium impingens, directionem sui motus a centro vasis ad canalium latera urgere; Hinc major ejus actio futura est

est in orificiis vasorum secundi generis, & cùm hæc tanto momento resistere nequeant, a proprio axi divelluntur; unde hæmorrhagiæ lethales frequenter succedunt, ut eruditè expressit Doctor *Josephus Demarco* in Tractatu Mechanico de *non naturalibus* &c.

XVII. Inter gravia etiam infortunia v., quæ ob Mercurium, sive crudum, sive unguenti formæ illitum infirmi plerumque subjacent, non injuriâ quidem miræ convulsiones recensentur, quibus musculi caput, collum, ad anteriora flectentes, aut ad posteriora trahentes, (modò seorsim, modò simul affecti) diversa spasmodorum genera sistant. Sic Anonimus recentior (a) putat. Doctor etiam *Cirilus*, ut (§. XIV.) miras convulsiones in Nobili juvene ex hydrargirosi observavit: neque ab hujusmodi spasmo immunis evasit canis, qui ob scabiem, Mercurio unctus, paulò post attractus obiit. Rigiditatem etiam omnium musculorum, & vehementissimum tetanum passim videre est, in argenti vivi Fossoribus; ut rectè eum morbum *Paracelsus Metallicum* dixerit. [b] Constat ergo, & confirmari quotidiana experienciâ poterit, quàm plurimos ab illitione Mercuriali vitam amisisse; Sic vidi hoc anno, die tertia mensis Maji in Suburbio *Vilbenæ* feminam convulsam obiisse post secundam argenti vivi unctionem. Obstipos alios mansisse ab hujus unguenti applicatione, nobis etiâ videre contigit anno 1759.

F

Quod

(a) *Raccolta d'alcuni Opuscoli sopra il moderno abuso del Mercurio nella Medicina. In Venez. 1753.*

(b) *Haller tom. vi. p. 256;*

Quod quidem phenomenon, ut ordine, dilucidèque pateſcat, duo impræſentiarum breviter in diſputationem cadere videntur. Alterum, metallum reſpicit ſponte, & ex ſua natura convulſionum ferax; imprimis ſicubi, ut ſolent, ſub unguenti forma affricetur. Alterum ſympaticam illam attinet legem, qua Mercurius illitus capitis, collique præ ceteris muſculos in convulſionem cieat. Et primò quidem, licèt convulſionum omne genus, magno *Hipocrate* duce, ad binas, repletionis, & inanitionis claſſes hodie referant multi; datur, meo videri alter *convulſionis* fons ex natura cujuſcumque ſtimuli, ſeu majoris canaliculorum contractionis derivandus, quin, ut perperam credidit *Bellinus*, ſtimulus ille ad ſiccitatem reduci poſſe videatur. (a) Quot enim in tenellis hominibus accidant convulſiones ob animi patemata! Quot, & quantis non agitantur ſpaſmis histericæ ex ſola, ut loquitur *Sydenhamus*, ſpirituum *ataxia* productis? Quàm ſtupendas non patiuntur ſolidorum irritationes pueri, dum iisdem dentium acumina tenellas gingivas confodiunt? Eſt ergo de natura ſtimuli, vim fibrarum contractilem adaugere; ſi verò *repletionem* vasculorum producat, id non ratione ſtimuli, ſed ex alia quadam proprietate producit. Eam ob rem, ex triplici capite derivandam cenſemus miram illam contrahendi ſolidas, partes proprietatē, quæ illitum Mercurium ſequi obſervatur.

Primò, ex *repletionem vasculorum*, quæ locum habet in primo *hydrargiroſis ſtadio*; videlicet ubi
Mer-

(a) *de morb. capit. p. m. 345. Boerhauv. de Epi-
leptia. Monsieur Pome p. m. 23.*

Mercurius sanguinem ingressus, momento sua gravitatis, & celeritatis majori, quàm par est, momentum singularum mollecularum sanguinis summam rarefactionem concitat; adeoque arteriarum tunicas plenius replendo, & magis dilatando calorem auget; Hinc vascula lateralia ab arteriis orta ab hoc majori impetu dilatantur, rubro sanguine replentur, & manente eadem determinatione, omnes fibrillæ simul integrè, diuque turgebunt. Quo tempore per adauctam hinc vim cordis, inde incrementem cerebri pressionem, influet, plus, & diu in villos motrices, nervis patentes fluidum nerveum; proindeque binis hisce de causis fiet invita, & violenta contractio musculorum, cum attracta, simul parte musculis appensa.

Sed & Secundò: in altero *hydrargiroseos* tempore, quo aucta humorum fluxilitate, citatiore, & frequentiore sanguinis appulsu, validiore momento, quo sanguis ad exteriora appellit, secretiones largiores fiunt, succedit *salivatio*, *diarrea*, *transpiratio adaucta*, & in sexu amabili, ut sapissimè vidi, *uteri hemorrhagia*; In hoc, inquam, stadio nullum dubium est, quin *convulsio*, & spasmodum diversa genera Mercurio delibutos invadere possint; Hæc enim omnia siccitatem liquidorum, tubulorum *inanitionem* nullo negotio inducunt; & quod inde sequitur, musculorum villi exarescentes secum ducent, renitente voluntate artus; unde rigiditas, & immobilitas.

Si remota omni salivatione, dum solitis ex artibus legibus, Mercurius sanguini interspersus non morbosam humorum rarefactionem, sed æquabilem, facilem, & sanum quasi motum ciet, *hydrargirosis*

tertium stadium inspiciamus; habebimus, & aliud non leve convulsionis argumentum a solo stimulo petitum: Cùm enim ceteris paribus, ex iterato guttularum Mercurialium incurfu globuli sanguinis disjecti, attriti, comminuti in olea, & salia acria mutata sphericâ figura solvantur, & in tenuissimos tubulos irrepant, fit, ut sua rigiditate stimulo vellicent sensibilissima nervea filamentorum involucra, unde miræ spasmodicæ contractiones musculorum.

Jam restat, [quod erat alterum in quæstione propositum] ut rationem reddamus convulsionis topicæ, seu solorum musculorum capiti, cervicique prospicientium spasmodicæ contractionis. Hanc omnem Mercurialem unctiorem in passis a tumore cistico ventri alterutrius musculi *sterno mastoidei innato*, repeterere cum *Hallero* vetat & generalis convulsionum *pathologia*, & numerosissimæ convulsionibus peremptorum observationes a *Boneto* (a) relatæ, & non aliud pro ea causa spasmodorum testantes, præter cervicis læsionem, aut nervorum siccitatem &c. Vetat tandem therapeja horum spasmodorum, quam balneis, fomentis, demulcentibus, anodinis, lenientibus, felici usque successu omnes hucusque Medici aggressi sunt; cùm tamen, juxta *Hallerum*, Chirurgica in tali morbo operatio institui debuisset. Neque verum est, cerebrum in omnibus Mercurio unctis, in suis integumentis, cortice, & medulla lædi, ut convulsionem talem in musculis illis pariat. Verùm si consideretur, tam in primo, quàm in altero hydrargiroseos *stadio* febrem advenire, caput

(a) Confer *Anatom. pract. lib. I. section. XIII. Observ. XIII. XVII. XXIII. & XXXII.*

caput intumescere, os ulceribus infestari, hemorragiam ulcerosis vasculis accedere, [ut §. XVI. dictum est] si attendatur ad salivationem, excretionem nempe illico Mercurio ubique ferè succedentem; si demum ad oris *capistracionem* advertas, malum profectò *insuperabile* ab *Astruccio* vocatum: minimè tibi mirum videbitur, si actio, Mercurii analogia quadam, & inexplicato hætenus ab ulla hypothesi consensu sæpè circa caput, assidentiaque loca musculosa exeratur, & vel repletionem, vel inanitionem, vel demum stimulo, vel combinato causarum concursu musculi omnes, qui & ossibus totius capitis adstant, collique vertebrae variè movent, retrahantur, crispenturque; itaut violente, invito etiam homini capitis molem ad sternum deprimant modò, retineantque diù, modò musculos cervicales immani concitato spasmò ad posteriora extendant, modò ad latera, ut in *obstipis* ducant.

XVIII. Inter infortunia etiam, quæ tertium hydrargi roseos stadium infestum habere solent, meritò recensetur *oris capistratio*, quæ quidem ita ab *Astruccio* describitur [§. XVII.], ut inemendabile malum habeatur. At subit mihi in animum recordatio talis mali in Juvene, quod raræ praxeos fortuna obtulit; quod rariori longè felicitate curatum fuisse, lætus recorder.

Similem observationem mihi narravit Doctor Josephus Demarco; Erat enim iste Juvenis temperamenti melancholici; qui gravi Lue venerea correptus, in Xenodochio Melitensi Mercuriali unguento inunctus, & apertam, & diurnam salivationem molestè tulit. Qua factum est, ut ulcera numerosa, profunda depascentia oris interiora pessimè haberet, in

primis in gena læva, ubi internè erosus, qua latè patet *musculus buccinator* cum superioribus maxillæ superioris alveolis, unde passim exoritur, tum cum inferioris maxillæ gingivis, unde gradario suarum fibrarum ductu ascendit, terminaturque ad angulum oris coaluerat. (a) Tota, inquam, illius genæ cavea exesa, & profundè exulcerata, cum in intimo etiam ligamento intermaxillari ita firmiter recreverat, comprimebatque adeo inter se maxillas, ut neque vocis sonum ritè exprimere, neque os diducere posset, nisi quàm satis esset ad forbenda tenuiora juscula, quæ ille sibi summo labore in os indebat. Ita ergo affectus Æger, & pro desperato a Medicis derelictus, Monspelium ivit openi implorans: ipse autem charitate motus, & morbi novitate percussus famigeratissimus *Petrus Fournier*, viso ægrotante, & vocatis in consilium omnibus, quotquot in Civitate Chirurghiam exercerent, præstantissimis Viris *Brocanò*, & *Serrè*, coram sensit; oris hanc noxam, ut infrequentem, ita difficulter curabilem fore; latum illud ligamentum, quod impossibilem maxillarum diductionem intulerat, a præternaturali ulcerum cicatrice exortum, nisi periculosa operatione extirpari non posse; vereri se, ne in operatione *manseriorum* tendines jam nimis retracti scalpello læderentur. Imprimis ligamentum maxillas interjectum, cui *buccinatoris* portio adhærere solet, aliquo modo lacepsitum funestam convulsionem indueret: Itaque præstabilius sibi videri, ægrum suæ forti committere, quàm vana spe frustra lactare; sperare autem fore ut continuato la-

ctis

(a) *VWinslow tom. v. p. m. 558.*

etis usu, quem e vestigio præscripsit, & gargarif-
 matum emollientium, tum falsior humorum crasis
 in ægotante corrigeretur; sic fatum decernentem-
 que *Fournierium* sequuti sunt acciti Chirurghi illi,
 neque aliud agendum rati, ægrum dimiserunt. Pa-
 ruit ille mandatis, & per mensem lacte usus, semel
 atque iterum venâ incisa, nihil commodi inde re-
 tulit, quàm levissimam quamdã partiũ contracta-
 rum mollitiem. Idemtidem enim aliquod quasi di-
 scerpi, divellique in parte ægra sentiebat. Hinc
 curæ pertæsus, & quæcumque ferre paratus, opera-
 tionem chirurgicam sibi fieri instat. Condito Ægro
 die, summo mane in ægotantis cubiculum conve-
 nere omnes, quotquot sive noxæ raritas, sive ope-
 rationis, ut videbatur, audacia curiosos Chirurgos
 advocaverat. Itaque posito in sedili ægotante, ca-
 pite reclinato, quoniam musculorum maxillæ sur-
 sum attollendæ inservientium, spasmodica velut
 contractio non permittebat diduci a se invicem,
 dentes, osque satis aperiri ad immittendum spe-
 cillum; eam ob rem accincto ad operationem Chi-
 rurgo *Serrè*, non priùs illã aggredi visus est, quàm
 evulsis binis dentibus utrinque incisoriis, & uno
 dente molari, commodiùs oris interiora perlustra-
 re posset. Et profectò ore inde amplo hiatu pa-
 tente, & directim ad candelæ lumen opposito, ap-
 paruit quoddam ligamentum latera *buccæ dexteræ*
 interna obvestiens, callosum crassum, prorsus sin-
 gularis naturæ; nempe in hoc loco mediam genam
 investiens, quod inde in ligamentum maxillas na-
 turaliter committens terminabatur, quocum inter-
 jectis tendineis funiculis adeo coaluerat, ut dubi-
 tare quis posset, utrum ligamentum *illud laterale*,

aut tendines musculorum *masseteris*, & *crotaphicæ* ulceribus depasti, & malè firmati; adeo extensi, productique essent, ut oris illam caveam alba, crustacea, callosaque materie obducerent. Sed ad rem itaque collocato ægro, & ore quoad fieri posset aperto, scalpellum cautè, & suspensa manu adegit Chirurgus inter teniam illam crassam, & callosam, & reliquam genæ partem, sensimque dissecuit, simulque firmiorem hujusce *funiculi morbofi* cum ligamento *intermaxillari* adhesionem eodem instrumento delicatè, placidèque dissolvit; cavens, ne illud, & si quæ in vicinia essent tendinea vincula, lacecita, scalpelli cuspidè læderentur. Tandem extrema capistræ supernis infernisque maxillarium gingivis conglutinata gemina forficum incisione feliciter abstulit, integrumque morbosum corpus illud eduxit, & illico videndum exhibuit adstantibus. Vix autem se liberum ab illa capistræ senfit homo, cum effusa lætitia gestiens, os multifariè diducere, maxillas movere ludibundus coram cœpit. Sed gravius hoc, quo minùs prævisum infortunium devorandum ipsi manebat. Etenim inter musculum *buccinatorem*, & *masseterem* utrimque non mediocriter cavum insculptum est adipe repletum; (a) qui post operationem, ex aperto sinu, & *buccinatoris* carne maximam partem ablata nequaquam coercitus ex una, & ex altera parte, jugi inspirati aeris frigidi allapsu compressus, coarctatusque quotidie sub forma appendicis, aut simbriæ pinguedinosæ in oris caveam propendebat, quem adeo sedulò in singulis accessionibus Chirurgus ab-

(a) *WVinslov. ibid. 558.*

scindebat; accidit verò, ut una die altius excavata parte, denudata arteria maxillaris pulsu, media in genæ parte conspicua a Chirurgo scalpello tacta vulneretur, sanguisque adeo ubertim, & cum impetu exiliens, cubiculi, licèt altum satis, lacunar coccineo colore momento perfunderet. Cui malo occursum illicò est non medicamentis ullis adstringentibus, non cauteriis, sed datis super hemorrhagiæ locum multis spleniolis ad exinaniendum non modò sanguinem, verùm etiam ad vas saucium comprimendum; Cujus rei cura binis ministris sibi mutuò succedentibus, & diu noctuque digitos vulneri apprimentibus, tota comissa est planè turatio, ut bidui spatio arteriâ cicatrice paulatim obducta, atque adeo tuto contracta, omnis hemorrhagiæ metus abactus est; Quò autem relicta illa fovea carne impleretur, neque partes malè coalitæ, ob recentem cicatricem, denuò in brevius spatium sese contraherent, & orifstricturam postliminio revocarent, provisum est cuneolis ligneis inter scrupeas dentium molarium superficies adaptis, quo tempore emollienti gargarismate partium flexibilitas promovebatur: ita enim gradatim diducebatur maxilla, ad motum disponebatur, & tendines musculorum oris lentè, & absque ulla molestia ad nativam extensionem reducebantur. Idipsum felix Chirurgi ausus est, & multò felicior curationis exitus abundè comprobavit, cum sanus hodie in nostra Patria vivat, & cibis solidioribus mordendis, mandendis, inque ore voluntandis optimè sufficiat. Nuper etiam in *Civitate Conspicua* similem morbum ab usu mercurialium iltionum producto curatum vidimus solo emollientium, ac diluentiũ usu per multũ tempus continuatũ.

COROLLARIA.

EX quibus colligere datur I. malè judicasse, *Joannem Astrucium*, dum oris capitationem ab hydrargirosi excitatam inmedicabile infortunium censuit, *quod potius ægri, inquit, forti animo ferant, quam sibi operationem fieri sinant, & novis miseriis misérias cumulent.*

II. Frustraneam, imò periculosam ullam medicinam fore; in primis Chirurgicam, si ultrò secandi essent naturales tendines, quos tangere placulum est; sed in nostro casu media *buccinatoris* caro exesa, & cicatrice dura obducta auferri & potuit, & debuit, absque ullo periculo modò, periti Artificis manus accederet.

III. Læsum fuisse muscolum buccinatorem illius genæ, exinde constare, quod musculi carneum principium, progressus, & finis in albam, & duram, coccineamque substantiam degenerassent; quod ablata majori hujusce musculi portione, & immixta adeo resistentiâ, facies media *paralytica* evaserit, saccumque efformaverit, in quem compellitur, quidquid ore assumitur.

IVi Potuisse adhiberi Sublimatum præ cultro: nam sublimatus Mercurius collirii sub forma admotus oris ulceribus multis nominibus scapello præfertur; sive quia frequentiori, & moderato affrictu penicilli humidæ collirio imbuti, ulcera per strata deradantur, cum Chirurghi manu tota, qua latè patet, massa decidat; sive quia nullum discrimen adest, ne canalis arteriosus, siquis illac pertranseat, vulneretur hujusmodi institutâ therrapejà; sive quia paulatim denudata parte, supposita vascula graduarium extensionem, & undique æqualem, mol-

lian-

liantur, & futuræ cicatricis primordia contexant; licet ergo tarda sit hæc medicina, quæ ope Sublimati paratur, at certè experientia compertum est, & magnam, & efficacem esse, nedum longè tutiorem, & minùs crudelem, quàm quæ a Chirurgia desumitur.

XIX. *Aneurismata* etiam aliquando ex hydrargirosi oriri posse, Medici omnes consentiunt, (a) quotiescumque scilicet sanguis, & lymphæ partes tanta vi ad latera canalium arteriosorum urgentur, & in majorem molem dilatantur, ut canaliculorum diametri, & cavitates naturalem magnitudinem excedant; Id ipsum *Pareus Ballonius*, alique appositis exemplis confirmarunt.

XX. *Febres* etiam, *Inflammationes*, *Frenitides* ab hydrargirosi oriri, quotidie testari possumus in Nosocomiis; Nec mirum, cum hæc methodo liquidissima dissipentur: diffantur scilicet tenuissimæ, & mobilissimæ sanguinis partes: hinc residuus sanguis magna parte diluentis vehiculi orbatus, densior redditur; Unde in morbosam concretionem facillimè transit; Tum etiam quia humores nostri corporis maximè in compactionem sunt proni, ut videre est in sanguine a vena hominis sani emisso. Accedit etiam motus nimius, a quo caloris augmentum; unde sanguis sic inspissatur, (b) ut per minimas arteriarum angustias amplius transire nequeat. Constitit porrò ex numerosissimis observatis celeberrimorum Virorum, frequenter etiam febres

G 2

hecti-

(a) *Hofstedik de Schacht. Institutiones Medicinæ practicæ lib. vi. cap. x. p. 178. Lancisus de mot. cord. p. m. 130.* (b) *Hermann. Boerhav. §. 377.*

hecticas accidere ab usu illitionum mercurialium; licet ab *Astruccio* inter infortunia non recenseantur; Particulæ enim argenti vivi sanguinem ingreſſa vim naturali multò majorem exerceant, sanguinem rarefaciant, vaſorum parietes ſummopere extendant, oportet, diſtante ipſo *Aſtruccio*; Hinc labefcentibus in dies vaſorum contractionibus, ſanguini per ea currenti debiliùs reſiſtunt, ipſius momento cedunt, & mirè dilatantur; hinc minima, vaſcula nutritioni præſecta continuò comprimi, atque particulas nutrititias excludere neceſſum eſt; & quamvis meatuum ampliatio, ac robur vaſorum cutaneorum imparia ſint hectica promovendæ; id tamen efficiunt, ut per ſalivales ductus fiat uberior liquidi excretio, quæ, data ſanguinis velocitate, eſt in ratione orificii; & ideo cùm robur ſit in triplicata copia ſanguinis, patet, vim corporis amitti, & ad tabeſcentiam viam ſterni.

Tandem Scribentis memoriæ modò ſuccurrit obſervatio a *Boueto* relata, (a) qua renes indurati, & viſcida materia reſerti, poſt adhibitam hydrargiroſim feruntur. Videtur namque, argenti vivi ope humores in eo Infirmo adeo degeneraſſe, & tantam malignitatem acquiſiſſe, ut iis partibus, in quas a natura detruduntur, *Necroſim* inducerent; Eam ob rem liquet ſalivationem ob hydrargiroſim excitatam cum venenorum effectibus conferri aliquo modo poſſe; quandoquidem hydropici modicum mingendo vivunt, cùm e contra, accedente mercuriali ſalivatione, in noſtro caſu, ſuborta urinæ ſuppreſſio

(a) *Anatom. Præſt. lib. III. ſect. xxiv. Obſerv. x. tom. II. p. m. 614.*

pressio mortem acceleraverit. Chirurghi verò etiam in curanda lue imprudenter sese gerunt, infortuniis istis aut vix attendentes, aut ea negligentes, dum unctiones turpis lucri causa cuiusque alteri, licet tutissima omnium methodo, anteponunt.

XXI. *A Veteribus Medicis Emplastra*, ac *Cerata* ex Mercurio confecta usurpabantur, prescribunturque hodie aliquando a Recentioribus iisdem in casibus, quibus nostra ætate *illitis Mercuriales* administrari solent. Quorum Emplastrorum formulæ in officinis adhuc prostant, ut illud sub nomine Emplastri *Vigonis cum Mercurio* evulgatum, scilicet quia *Joanni de Vigo* maximè in usu erat, eoque nobilissimæ operationis habebatur remedium, quod millies se expertum esse cum ægrorum summa utilitate scribit. In *Bubonibus*, ac *Tophis* venereis (a) commendabant hæc topica prisca Scriptores, & modò idem laudant recentiores Medici; alii tandem ad ulcera rebellia, scabiem, phtiriasim cuti nudæ circa hypocondria panno laneo exceptum Mercurium vivum, & cum suilla pinguedine subactum (b) applicabant, (*quem cingulum patientiæ Rulandus appellat*) quorum tamen emplastrorum omnium non inutilem modo in morbis venereis confirmatis admotionem, sed etiam noxiam quotidie experimur: quod multis etiam rationibus demonstrarunt Auctores.

XXII. *Suffumigia* ex Mercurio vivo in usum practicum advocabant Veteres ad morbos venereos profligandos; & primò *Angelus Bononiensis* qui ipsa

para-

(a) *Prax. Medic. sive Comment. in Hermann. Boerhav.* §. 1479. (b) *Mich. Ang. Et mull. tom. 1. p. 736*

parabat ex argento vivo salivâ, vel terebinthinâ (a) extincto; vel tandem cinabari, quo inde materia alendo igni apta reddebatur; Alii cinabari artificiali, vel potiùs *ethiope minerali*, vel ex una libra hydrargiri cum floris sulphuris mixta, unciis quatuor suffumigia conficiebant; Ex his verò non leve damnum sentiebant ægri, unde meliùs quàm Recentiores ipsi, non super prunas, sed potiùs supra ferrum candens talia ingredientia injicienda esse, *Joannes Chevalier* autumat, & hacce methodo affirmat, supra ductos utriusq. sexus pueros, Juvenes, Senes, Mulieres utero gerentes se curasse ab hoc morbo. A Recentioribus etiam Medicis Chirurgis Parisiensibus quamplurimis summoperè illa commendata videmus, præsertim in carie ossium nasalium; (b) Verùm quidem est, aliquando salutaria conperta esse suffumigia; licet multoties diversa infortunia ab eorum usu succedere observentur; unde cum magna cautela, & prudenter, & a prudenti Medico administrari debent; aliter alvi solutio, erosio palati, casus omnium dentium, aliaque prava symptomata, jure timenda veniunt.

XXIII. Huc pertinent partium corporis ablu-
tiones ex siccantibus, rarefacientibus, discutienti-
bus paratæ, simulque ex Mercurio sublimate cor-
rosivo confectæ, quæ apud antiquos Medicos in-
usum erant; quæ sic parabantur: Unciæ duæ Subli-
mati

(a) *Essais, & Observations de la Societè de Edimbourg. tom. iv. p. 45. Joann. Astrucc. tom. 1. lib. II. cap. viii.* (b) *Ludovic. Marteau dissert. an in curanda Lue vener. suffumigia ritè adhibita remedium optimum! Chevalier quest. 1. p. 5.*

mati hujus in libris quinque, vel sex aqua stillati-
 tiæ diluebantur, & cunctas corporis partes, ex-
 cepto capite, pectore, & abdomine, irrigabant;
 inde post ablutionem aegrotos in lecto reponebant,
 ut sudarent; eoque unà cum sudore materiam mor-
 bificam tetri veneni ejicerent e corpore. In *Lic-
 chenibus* quoque gallicis loturas istiusmodi practi-
 cabant veteres Medici; unde *Aloysius Labored* [a]
 de his agens hæc habet: *Prodest Licchenes perfun-
 dere aqua Sublimati &c*; quibus etiam in ulcer-
 rum curatione *Medici* quamplurimi *Germani* adhuc
 utuntur. (b) Apud alios in usu fuisse videntur,
 tamquam remedium potentissimum dissolvens in
Anginis. In extirpandis etiam *glandulis* schirrosis
 idipsum proficuum topicum experiuntur Recentio-
 res; [c] Quod jam olim noverat magnus Chirurgus
Joannes de Vigo in componendis suis trochiscis de
Minio. Ulceribus tandem rebellibus curandis Mer-
 curium sublimatum corrosivum sub forma unguenti
 a priscis Medicinæ Cultoribus accommodatum le-
 gimus. Celeberrimus *Zappata*, dum apud Hispa-
 nos Artem salutarem exercebat, cum magna laude,
 ac ægrorum levamine se curasse asserit varia ulcera
 sordida phagedenica linimenti hujus ope, quod un-
 guentum *Æsculapii* appellabat.

XXIV. Paulò tardiùs coepta est Mercurii inter-
 na administratio. Cui obstabat verò veterum Medi-
 corum auctoritas, qui hydrargirum epotum vim
 maxi-

[a] *Collection. Luifin. tom. 1.* (b) *Praxis Medi-
 ca, sive Comment. in Hermann. Boerhav. tom. v.* [c]
*Hermann. Boerhav. de Lue Aphrodisiaca p. 5. Doctor
 Masovin Chimi. Medic. tom. 11.*

maximam enecandi habere arbitrabantur. [a] *Joannes* verò *de Vigo* his præjudiciis exutus, vel ut alii censent, *Andreas Mattiolus*, Præcipitatum rubrum internè præscribere ausus est. Inde *Barbarossa* (b) suas internè adhibendas pillulas ex Mercurio crudo excogitavit. Tandem ut dirum Celticæ luis seminium extirparent radicitus, varia, ac diversa præparata Chimica omnis ævi præscribere Patres Artis, ut *Mercurium*, *Præcipitatum flavum*, *Album*, *Rubrum*, *Viridem*, *Metallorum CrySTALLI*, *Vitriolum Lunæ*, *Vitriolum Veneris*, *Scobem Veneris*, *Vitriolum commune* &c. Aliæ etiam innumera Mercurii præparaciones evulgabant in dies Chimici, scilicet quæ illius destillatione perficiuntur, inter quos primum locum occupant *Bezoartica* dicta medicamenta, quæ vi lexi-pharmaca polere creduntur.

XXV. Quæsi-verunt inde ex America auxilium tetri hujus morbi, planè ut noviter inventi remedi, scilicet Mercurii, fama, atque nobilitas quotidie obsolesceret, & obscuraretur; unde circa annum 1517., ut refert *Antonius Gallus* Medicus Parisinus, omnes Cultores Artis usum ligni guajaci amplexi sunt, scilicet quando Consalvus ab Insulis *Antillis* redux, ubi a contracta lue curatus videbatur, in patriam transvexit secum hanc methodum; adeout ea lignorum therrapeja luem omnem eradicari posse omnino crediderint; unde factum est, ut magno cum applausu decocta illa in usum medicum traducerentur, tamquam omnium anti-

(a) *Dioscorides lib. v. cap. 70.* [b] *Tret des Mercur. par. monsie Bellost. p. 15.*

venereorum sacra Anchora. Hæc itaque ligna a Medicis ut plurimum specie decocti in aqua propinabantur, licet aliqui in locum aquæ vinum sufficerent, [a] quod hoc fortè utilius reputarent.

XXVI. Alia etiam innumera, ac diversa remedia a priscis Scriptoribus laudata fuerunt, velut specifica adversus luem veneream, uti *radix chingæ*, *sarsæ Parillæ*, *lignum Sassafras*, *Oxicedrus*, *Karron*, aliaque similia. Non defuerunt etiam, qui temporibus posterioribus solo balneorum aquæ dulcis usu virus e corpore eliminare se posse, existimarent; Alii per venæ sectiones repetitas; alii per pharmaca, alii per Syrupos, alii per lotiones, & id generis plura auxilia venereæ Luis curationem aggredientes. [b] Tandem sæculo transacto plerique Medicorum Anglicorum, ut Doctor *Uren*, *Clar*, *Major*, aliique rem omnem Chirurgiæ *Infusoriæ* commiserunt, [c] infundendo scilicet, beneficio instrumenti appropriati, medicamenta varii generis, ut essentias *Sassafras*, *Guajaci*, cum spiritu *Fumariæ*, *Sinapi*, vel *Cedri* paratas; Ast meliora verò prædictis decocta viperarum, ac serpentium reputabantur a *Michaele Hetmulero*, quæ etiam maximi usus apud veteres Medicinæ Cultores, magnæque existimationis fuisse comperio; unde in morbis venereis desperatis tamquam sacrum asyllum habebantur.

H

CAPUT

(a) *Collec. Luisn. tom. 1.* [b] *Joannes Astruc. tom. 1. de morb. vener.* (c) *Mich. Angelus Hetmulerus tom. 1.*

*De Medicamentis, quibus utuntur Recentiores
Medici in Aphrodisiaca Lue curanda:*

XXVII.

ON una quidem apud Recentiores pertractanda Lue hujus viget methodus: Quidam enim decoctum ligni *Guajaci* prædicant; Alii *Mercurium crudum* internè sumptum eligunt; Alii tandem pro *Illitione Mercuriali* stant. Medici omnes Hetrusci pro *Decoctis* lignorum dimicant: unde illa tantùm Decocta *Ægris* hoc modo infectis præscribunt. Eiusdem sententiæ fautor nostro hoc sæculo inter *Batavos* fuit celeberrimus *Hermannus Boerhave*, Vir de re Medica optimè meritus, & numquam satis lugendus; quin & experimentis hanc therrapejam mirè illustravit. Refert enim laudatus Auctor historiam *Juvenis* lue venerea ita inquinati, ut ossa crurum cariola evaserint, & unus articulus digiti manus e-ciderit; qui incassum adhibitis vehementissimis salivationibus mercurialibus, tandem usu longo, & efficaci ligni *Guajaci* sanitatem amissam recuperasse fertur; sed hoc non frequenter observamus: Experientia enim in dies præ oculis nobis exhibet incommoda, & pericula hujus Decocti, nam qui tennes, macilenti, & exuetti sunt, qui temperamentum acre, biliosum, ac fervidum, qui pulmones, hepar, renes, ventriculum malè affectum habent, ii sudore, quem Decocta cient, immodico extenuati,

nuati, facillimè in *marcorem*, *marasmmum*, *febrim hæticam*, *tabem*, *phtisim* immedicabilem incidunt; Nam fervorem sanguinis, ejusque siccitatem ab ejus usu causari multa observata docent. Sic *Bertinus*, *Pasqualius*, alique plurimi idem testantur; Febres ardentes exinde non semel exurgunt; demùm solida crispando, & coarctando, *Apoplexias* inducere docet *Astrucius*.

XXVIII. Nostro etiam sæculo *Bellostius* Pater, ac filius *Mercuriam* crudum saliva extinctum sub forma pillularum præscribendo, multas divitias exinde comparaverunt. Multi etiam Parisienses Medici, uti modò Doctor *Chyene*, eandem methodum acerrimè defendunt, licèt eorum votis parùm arrideat. Inter *Scotos* etiam Doctor *Dovar* Medicus non mediocris famæ, laude insignis, in Præceptis suis practicis, argentum vivum internè sumi inculcat, tamquam maximum in hac lue remedium. Inter *Britannos*, ac *Irlandos* Chimicos sunt, quibus eadem methodus cordi est; unde *Ægris* labe hac contaminatis *hydrargirum* ingerunt magna dosi, usquedum ad uncias duas cum dimidia ut plurimum ascendant, eaque ratione, [a] nulla salivatione curationem hanc absolvi putant; quod tamen falsum repererunt multi, ut testatur *Joannes Astrucius*, de Morbis venereis.

XXIX. *Borussi* verò, ac *Saxones* Medici præ aliis remediis antivenereis *Mercurium dulcem* habent, incipiendo a granis tribus ad grana octo, usquequò manifesta indicia salivationis imminere soleant;

(a) *Essais Observations de Rimbourg tract. III.*
pag. 476. tom. VII. pag. 83.

leant; (a) sed in lue confirmata inefficacem hanc methodum esse, multoties observavimus; [b] unde saniores Medentium tantum in morbis a lue incipiente ortis Mercurium illum præscribunt. Porro mercurialem hanc medicinam hypocondriacis infestam esse, numerosissimis observatis celeberrimorum Virorum constitit. (c)

Quo loco tandem vix abstinere me possum, quin iudicium afferam de pillulis non ita diu a *Keisero* vulgatis, quibus, ille jactitat, luem veneream confirmatam penitus curari. Non quidem hoc dico, quod illarum pillularum præparatio (quam de industria celat Medicus ille) mihi explorata sit, verum si considerentur quæcumque ad dosim pillularum, quicumque utendi eis modus, quæcumque ad earum effectum spectant, In summa ejusdem methodus, in adhibendis hisce pillulis, quam fusè describit, intelligitur sanè, compositionem pillularum ingredi Mercurium dulcem, vel aliud simile mercuriale componens, quo passim apud Germanos (d) nonnulli uti solent in curatione morborum venereorum.

Equidem si methodus *Keiseri* ritè conferatur cum methodo adhibendi Mercurii dulcis, atque hinc inde justa iudicii lance librentur phenomena curationis, omnibus, qui a præjudiciis liberi sunt, clarè patebit, arbitror: Primò, in utraque methodo opus esse, ut medicamenti dosis in dies augeatur; Secundo,

(a) *Joann. Oosterdik Schacht de Lue vener. p. m. 266.* [b] *Joann. Astrucius de Morb. vener. tom. 1.*

[c] *Frideric. Hofmann. tom. vi. §. xx. p. m. 314.*

[d] *Oosterdik Schacht cap. 1.*

dò, Utrobique cavendum esse, ne vis, & ferocia Mercurii latentis fauces, & interiora oris petendo, phtialismum infortuniorū plenum excitet. Tertio, Hinc Medentes, tam qui *Keiserum* sequuntur, quàm qui Mercurium dulcem adhibent, eò unice intentos esse, ut universa remedii efficacia deorsum feratur, & quotidie semel, vel pluries alvum ducat.

Quamobrem cùm in methodo nostra vix unquam phtialismus (nisi aliquando in jam Mercuriali unguento delibutis) compareat, neque necessum sit, ut ad avertendam salivationem, quæ nulla est, purgantia adhibeamus, aut venam pluries secemus; & præterea jam ex nostris ægrotis patuerit, vim omnem remedii nostri, urinâ largiter effusa, aut leni alvi solutione prodeunte, compleri, conficique: colligitur exinde, methodum nostram ab illa *Keiseri* longè diversam esse, multùmque nostram antecellere.

XXX. Gallis porrò plurimis, ac Neapolitanis Medicis sola illitio Mercurialis placuit, & præ aliis Præparatis mercurialibus debellando huic morbo aptissima creditur. Jam verò duplici modo ipsam adhibent, modò pleniùs, modò strictiùs; unde plenior, & parcior hydrargirosis exurgit; primam infamem, & crudelem esse, non est qui non videt, ut supra intuiti sumus; Secunda, licèt suis infortuniiis non careat, altera multò mitior est; nam in ultima corpus disponitur iteratis phlebotomiis, balneis aquæ dulcis, lacte, repetitisque purgationibus &c. dein parvis dosibus unguenti Ægrum interpellatè illiniunt usquedum, saltem uncia duæ cum dimidia impendantur: sed perperam cùm inde phtyalismus

lismus immodicus inexpectatò superveniat, & labia, ac gingivæ tumere incipiant, parotides dolore affici, dentes mobiliores fieri, & humores in putridum liquamen converti; aliquando etiam Mercurius tanta, & adeo violenta vi intestina irruit, ut sanguis in saniem solutus sævissimam in *cardialgiam*, tormina, dolores iliacos, colicosve, & omni ferè humana patientia majores, *Dysenteriam* acerrimam, aliaque plura symptomata excitet. Evenit sæpe sæpiùs etiam, ut virus, hydrargirofi licèt pacatum mitigatumque, sileat interdum; postea tamen quasi ex Insidiis emergat, & hominem crudelius affligat; unde in dies videmus bis, imò & ter institui illitiones mercuriales, absque extirpati veneni signo; vel si aliquod levamè in se persentiât Ægri, in totum verò non liberantur; (a) ideoque post inunctiones, licèt morbi symptomata aliquo modo remittere videantur, altis interea radicibus actis, denuò reviviscunt; Succedit etiam non rarò, morbo jam profligato, mira in delibutis virium debilitas, ob fluidorum, quæ tuendæ sanitati necessaria sunt, nimiam evacuationem, planè ut præ imbecillitate vix moveri possint. Dantur etiam morbi, in quibus illitus mercuriales vix præscribi possunt, vel saltem non nisi cum maxima pernicie agrorum, scilicet primò, si febris lenta (§ xx) laboraverint, & ad insignem marcorem redacti fuerint; tunc sanè nulla medicaminis, aut alimenti genera, ob inusitam à veneno venereo sanguini labem, infirmos valent reficere. Si etiam ossa carie sint erosa, nocivam forè illitionem, docent omnes eximii Practici; Nam

tunc

(a) Herman. Boerhav. de lue aphrodisiaca p. m. v.

tunc atomi mercuriales colliguntur ut diximus (§. 14.) Ipse etiam *Jo. Astrucius* hujusce methodi patronus, ac acerrimus vindex, collectionem mercurii, licet invitus, fatetur frequenter contingere in ossibus cariosis. In mollibus etiam partibus, locum habere posse eandem non inficiatur, unde saniores Practici in hoc casu, ab ejus usu horrent, & nunquam adhibent, ut docuit *Nicolaus Cirillus* de hisce, & similibus morbis. Tertio si *scorbutica labe*, cum *celtica* jungatur, in tali casu hydrargirus meritò damnandus est, in primis si scorbutus in secundo gradu *Boerhaviuno* constiterit; ii enim homines, præter crurum tumorem, faciei colorem pallidum, & fuscum, habent etiam gingivas tumidas, ac putridas, easque sanguinem stillantes; unde frequenter hemorrhagiæ sæpè lethales in hoc morbo suboriuntur; Nam sanguis eorum magna acredine onustus vasa rodit, unde sanguis profluit, præcipuè ex gingivis, ubi vasa maximè nuda conspiciuntur. Habent tandem omnes humores corruptos, & acres, eoque a Mercurio ita adhibito facile exasperandos. Sic dum *Neapoli* degerem addiscendæ Medicinæ causa, in Nosocomio Incurabilium virum quadragenarium scorbuticum observavi, cui interior oris cavea ulceribus tota erat obsita, necnon gingivæ laxæ, & tumidiores cernebantur, idque non aliunde profectum, quàm a gonorrhœa virulenta, quam in sua adolescentia contraxerat, sed quam non ritè curaverat: hinc juxta vulgarem methodum illitiones mercuriales cum ei præscriptæ fuissent, nulla mora, quin post tertiam unctionem hemorrhagia sanguinea superveniret, quæ nullatenus sisti potuit; Ita namque dissolutus erat Mercurio ejus

san-

sanguis, ut vasibus summoperè distentis, viam sibi fecerit in aliena vascula, & mortem attulerit. Porro si Ægri aliquo Aneurismate laboraverint, etiam a lue gallica, profectò hydrargirosis damnanda erit. (a) Dantur tandem morbi, quos inunctionis mercurialis virtus rem non attingit, scilicet quando tetra lues per totam membranam cellularem disseminatur; [b] Nam spherica particula mercurii per cutem intromissa, divisionem maximam subire non possunt; unde ad locum affectum nunquam perveniunt, uti patet in scrophulariis, ubi vis mercurii externa ad folliculos obstructos non pertransit: è contra verò mercurii interni sumpti particulae, methodica hacce nostra henchiresi sic disponi possunt, ut cum liquoribus nostris commixtae, illosque tenuiores reddentes, solidas partes, & organa secretoria placidius initent, & absque ulla molestia, seu periculo, à veneno, quo turgebant exonerent; & indeo merito *Joannes Damianus Chevalier* de his agens in hæc prorumpit verba: *in gravioribus, & inveteratis, inquit, morbis debellandis illitionem mercurialem imparem plurium annorum experientia didicimus.*

XXXI. Ne verò pravos salivationis effectus perferant Ægroti, *Frideric. Hofman.* [c] vir famigeratissimus *Canphoram* addendam esse unguento mercuriali, jussit methodo jam sæculis transactis usitatissima. (d) Parisienses Medici hanc viam ingressi,

(a) *Lancisus de Motu cord., & Aneurismat. p. m. 168.* *Joann. Oosterdich Schacht cap. x. p. m. 179.*
 [b] *Hermann. Boerhav. de lue Aphrodisiaca p. m. 4.*
 (c) *de Lue vener. cap. 4. p. 96.* [d] *Anton. Mesue de morbo gallico pag. 56.*

salivationi occurrere; unde impræsentiarum unguenta admittunt mercurialia, in quibus *Canphoram* certè pro basi medicamenti constituunt; (Quale illud, quod tam egregiè a præclarissimo Doctore *Torres* deprædicatur.) quam methodum nunc in patria nostra nobilitat Doctor *Cajetanus Azzopardi* in Medicis scientiis maximè versatus, sequitur.

XXXII. Tandem anno vigesimo supra millesimum septingentesimum *Henricus Hagenot* novam Luis venereæ curandæ rationem, illitione hujus argenti, amota omni salivatione reperit, (a) scriptoque vulgavit, in qua commendat, ut quam ægroti ungantur mercuriali unguento, priùs in balneo aquæ dulcis per semihoram permaneant, quo cutis vasa exhalantia, & inhalantia magis patula fiant, capacitates canalium illius vaporis ope augeantur, solidorumque stamina emollita relaxentur; unde motus ac impetus sanguinis versùs peripheriam corporis magis determinatur. Demonstrant etiam *Physici Neutroniani* omnes, sanisque rationibus evincunt, fluida omnia concurrere, quò minorem inveniunt resistantiam; & ideo cùm tubuli in ambitu corporis laxentur, per actionem balneorum, & diametra canalium amplientur; efficitur, ut particula Mercurii debiliorem ibi renixum patiantur, proindeque in horum canalium parietes vim, qua maximè pollent, exerceant. Itaque metus futuræ salivationis præcavetur, dum sanguinis motus mitigatur, nec sua parte lymphatica & subtili spoliatur, quæ adeo in his morbis necessaria est; adeoque *Tusses*, *Phtises*, alique plurimi morbi arcentur. Hinc sana

I

praxi,

[a] *Novel. Moien des Dones, L'unction Mercur.*
ann. 1734.

praxi pluries constitit, phtialissimum a Mercurio inductum non solum inutilem esse, verum etiam corporum tutelam magis infirmare, quam a lue venerea ipsa, (a) vel a simili morbo lædi posse, videretur; Hac etiam methodo magna quantitas aque Balnearis a vasis inbalantibus absorbetur, unde acrimonia snaguinis a mercuriali unguento illata mirum quantum mitigatur. Hanc indicationem maximè proficuum esse, cognoverunt etiam veteres Artis Cultores; unde *Aloysius Laboreè* in suo tractatu de *Morbo gallico* idiomate Hispanico conscripto, dum ægrotis in usu illitionum mercurialium sunt, perspirationem, ac sudorem promovendum esse dixerat; subjungit etiam alibi, dum de hujus morbi curatione tractat, quod si iis non succedat illa cutanea excretio, tunc crassa lecti stragula calefacienda sint, & vino aspergenda, his ægrotorum corpora involvenda, capite interim benè tecto; verum si his adhibitis, sudor non erumpit, stupis calefactis ex canabe confectis uti jubet, ut sudores promoveantur. Quæ methodus, licet fervorem sanguinis, ejusque acrimoniam a Mercurio ortam leniat; necnon a laboriosa, & fera salivatione ægrotantes liberet, sanitatem verò amissam non restituit; actio quippe argenti vivi, ut infra patebit, magna ex parte pendet ab ejus divisibilitate, & ideo quò magis attenuatur Mercurius, eò potentiùs venereum virus dividit, ac abripit. Hæc divisio Mercurii profluit a vi cordis impellente, & a strictiori lumine canalium, per quos urgetur; hinc
e con-

(a) *Nicolaus Cirillus in Comment. Mich. Her-
muller. tom. 1. pag. 932.*

e converso balnea aquæ tepidæ vasa cutis laxant, & diametra canalium augent, & ideo Mercurium illitum ab ulteriori divisione prohibendo efficiunt, ut inefficacior aliis mercurialibus præparatis evadat. Observata etiam celeberrimorum Virorum idipsum docere videntur; qua de re nova hæc ingeniose methodus nunc in desuetudinem abiit.

XXXIII. Adeo nostro ævo Mercurii crudi evulgatus est usus, ut non solum in morbis venereis ipsum adhibeant, verum tamquam remedium universale cunctis pene malis eradicandis aptum extollant, adversus scilicet tumores, obstructions etiam inflammatorias, uti anginas, ubi immodico usu propofuere Medici quamplurimi Neapolitani; Imò in *acutis, malignis* etiam *Febribus* commendatum a multis video, tamquam unicum specificum. [a]

XXXIV. Quomodo agit Mercurius crudus in corpore, diversimodè explicatur ab ipsiusmet Factoribus; Aliqui ex singulari ejus natura, per experimenta sola cognoscenda agendi rationem repetunt; Alii Mercurium venerei virus singulare antidotum esse docent; Alii nullam Mercurio vim tribuunt, sed ex quodam metallo, quocum sub *malagmatis* specie jungitur, vires suas Mercurium nutuari tuentur; *Joannes Astrucius* ex omnium corporum motus legibus perpensis vim ejus explicare annititur; *Pitcarnius* verò, qui ex hisce proprietatibus plurima deduxerat pulcherrima in Medicina; opinatus est, gravitatem argenti vivi solam sufficere, nec aliam facultatem desiderari ad eruendos metalli in corpore effectus; Aliorum tandem,

(a) *Morreali Epidem. di Reggio p. m. XVIII.*

qui pro illitione mercuriali militant, mens est, ex quatuor fontibus ejus efficaciam deducere, scilicet ex *Gravitate, Divisibilitate, Figura, & vi impellente*; Etenim cum mercurius liquidorum omnium sit ponderosissimus, omnes ejus molleculæ singillatim sumptæ, suam gravitatē specificam majorem aliorum fluidorū particularum seorsim acceptarum continent, & toti moli proportionalem, ut demonstrarunt Physici omnes; Hinc si mercurius cum aliis liquidis sit commixtus, & utrisque motus ab eadem causa imprimatur; multò celerius movebitur Mercurius, & diutius servabit motum suum, quam reliqua liquida; quapropter illius atomi in fluidorum reliquorum particulas, segni motu impingentes, has vi quadam, ab excessu velocitatis suæ ortâ penetraturæ sunt, necnon majus momentum motus iisdem impræssuræ; unde omnium hominum corporis nostri divisio, & salium attenuatio. Hæc innituntur rationibus a Philosophis, Mathematicis desumptis. Demonstrarunt quippe hi Viri momenta percussionum esse ut rectangula, ex gravitatibus, & celeritatibus corporum motorum facta, hoc est, si corporis gravitas A. sit = 4. Celeritas verò = 3. productum erit $4 \times 3 = 12$, quod æquatur momento corporis A. moti. Unde corpora, quæ majorem habent densitatem; eadem celeritate manente, fortiora, & majoris motus sunt capacia, quàm quæ minùs gravitat; Nã si corporis B. gravitas non statuatur = 4. sed = 3., in hoc casu cum productum, idest $3 \times 3 = 9$. sequitur momentum corporis B., debilius fore. Hinc ergo & similibus argumentis superstructam arbitrantur insignē, quæ aliis remediis eminent *Mercurii crudi*, præstantiam, sed de hisce fusiùs infra. (Cap. VI.)

CAPUT IV.

DE EFFICACIA SUBLIMATI CORROSIVI

*Cum spiritu Frumenti commixti in omnibus
morbis venereis desperatis.*

D *Raco venenatus, sive Mercurius sublimatus corrosivus* maximum remedium audit in lue venerea confirmata, ac efficaciorē esse Mercurio crudo, experientiis tot magnorum in Arte Virorum edocti, asserere non veremur. *Artem enim experientia fecit, exemplo monstrante, viam, teste Hypocrate;* hoc tamen non obstante, adhuc Medicos ab ejus usu, tamquam a potentissimo veneno, exhorrescere video. [a] Sic *Stephanus Franciscus Geofroj* in sua *Materia Medica* sequentia scribit: „ Mercurius corrosivus intus sumptus eadem, que „ Arsenicum, symptomata excitat. „ *Carteusorius* etiam scriptum reliquit: „ Sunt quidem, qui Mercurium sublimatum corrosivum, in multa aqua solutum, vel sirupo quodam mitificatum in variis morbis rebellibus, ut & ad salivationem in lue venerea excitandam, interea commendant: Verum unumquemque hortor Medicum, ut ab usu concreti hujus internè semper absteineat, si aliàs conscientiam salvam, & famam illibatam servare velit. Noxæ enim, quas productum hoc internè usurpatum infert, non semper post primam statim adsumptionem, sed persæpe post notabile demùm tempus sentiuntur. „ Sed quàm falsa, & ina-

[a] *Ludovicus Lestau* p. 36.

inania sint *Cartusienii* dicta, ac *Geoffroi*, infra clariùs patebit. Medici enim nostra ætate florentes quamplurimi medicamenta tantùm simplicia amant præscribere; & rectè quidem, cùm simplicia, licèt sub magna dosi propinètur, periculo omni vacèt; sed hisce solis pharmacis Artem concludere velle, & complòta negligere, illud aut Medentium incuriæ, aut ignorantia adscribendum meritò est; Unde dum pertinaces morbi contingunt curandi, multoties ægrotos domesticis hisce auxiliis aggressos pro desperatis turpiter relinquunt, nedum salutem, donum adeo optabile, ac necessarium ipsis restitunt.

XXXVI. Est enim *Sublimatus corrosivus* Mercurius ipse ab acido salis marini rosus, & in sublimè elevatus, qui concrescit in crystallos albas. Ipsum parant Chimici sequenti modo: Recipe Mercurii purgati quantum placet, dissolvatur in aquæ fortis s. q., solutio ad siccitatem evaporetur, adeo ut in fundo massa salina supersit, quam permisce-rijubèt salis cõmunis decrepitati partibus quatuor. Deinde in matratio vitreo colli brevioris instituat *sublimatio*, elevabitur massa salina, quam *Sublimatum corrosivum* appellant, ut sapienter *Stephanus Geoffroi* in sua Materia Medica processum hunc exponit.

Interim *Sublimati corrosivi* delectus habendus est, siquidem plerumque illud multis venis arsenicalibus saturatur, quodque proinde a nostra praxi proscibendum est: Dignoscitur autem *Sublimatum corrosivum* verum a fictitio, seu ritè præparatum ab adulterato, si pauxillum olei tartari per deliquium affunditur, aut sale tartari teritur: tunc enim si mixtura flavescit, certum est indicium, *Su-*
blima-

blimatum bonum esse: sin contrà nigrescit, nequam prodesse, ait *Michael Bernardus Valentinus* [a]. Non absimili ritu procedit ad dignoscendam, siquæ insit, in Sublimato Arsenicalem copiam, *Nicolaus Lemerius*, si scilicet pauco sale tartari confectum nigrum evaserit; aliter enim si flavedinem acquisiverit, bonum censet. Alii *Sublimatum* corrosivum diversa analisi aggrediuntur; quod proinde carbonibus ardentibus superinjiciunt, atque si in tali casu flammam alit ceruleam in usum medicum inferunt; si verò flamma illa fuerit aliter colorata, eundem a foro medico exulare jubent. [b] Tandem remedium hocce nostrum usurpaturo minime necessarium esse videtur, ut sublimationem repetat, una enim sublimatio sufficit, modò obtineatur massa salina crySTALLINA, alba, nullis aliis inquinata coloribus. Hanc siquidem eximias illas doctes habere ad luem veneream debellandam, ex variis tentaminibus tam celeberrimi *Van-svoieten*, quàm nostris videbimus infra.

XXXVII. Usus apud Medicos Germanos receptum est, ut in morbis venereis desperatis *Sublimatum*, spiritu verò frumenti dulcificent. Est enim *Spiritus frumenti* liquor albus subacidus, parùm amarus, oleo nitens, quod *nutritium* vocant Chimici, qui ore gustatus lenissimè, & saporis singularis, necnon penetrabilis, mobilis, parùm insipidi, (maximoperè) percipitur.

XXXVIII. Multifariam spiritum hunc eliciunt Chimici; *Donzellus* jubet, ut frumentum cum aliqua

[a] *Histor. simplic. refor. lib. 1. de Mineralibus.*

[b] *Alexius Pedemontanus par. 3. pag. m. 21.*

qua portione *agri* in sufficienti aquæ quantitate maceretur, donec fermentatio incipiat; quam lento dein igne promovendam vult; dein fermentatum jam antea in vase terreo liquidum in alembicum reponit, & aliorum spirituum vegetantium more, *Balneo Mariae* spiritum hunc a frumento extrahit. Nos verò, antequam a frumento spiritum elicimus, varios apparatus præmittimus; & primò: Selligimus grana frumenti matura, optima, ponderosa, jamque sicca, & integra; Hæc enim meliora reputantur a *Gortero*, quæ aquis fluvialibus immitti debent, ibique relinquenda, usquedum optimè emollita intumuerint. Dein exempta frumenti grana ex aqua in loco aperto, ac ventis perflato, ut vitalia rudimenta seminum, & radicum excitentur, & actiosa reddantur, atque germinare incipiant. Sed attentè præcavendum est ne nimio æstu materies putrescat, & né diù germinans radicem, substantiamque farinosam absumat, aliter enim spiritus noster frumenti non habebitur. Deindè germinatione finita oportet, quam ocissime frumentum illum dispergere, ne ita acervatum, fervorem concipiat, utque ventis perflari comodè possit.

Frumentum igitur ità præparatum in aliquo vase terreo collocamus, & presertim ubi calor loci inter sexaginta, & septuaginta gradus reperitur. Servari debet præter hæc apertum vas, ut aer libere ingredi, & ægredi queat, tegi verò panno laneo, nè insecta incidant. Tempus requisitum ad fermentationem perfectam absolvendam, vix determinari potest, licèt ut plurimum quindecim dierum intervallum sufficiat operi; Nàm pro varietate loci, tempestatis anni, caloris, venti &c. vanum etiam

tiam tempus requiritur. Deinde frumentū alembico committendum est cum sufficienti copia aquæ calidæ; in qua dissolutum fuerit agrum frumenti; nec claudi debet orificium alembici, donec in plenam fermentationem erumpat. Ubi processum prædictum observaveris, tunc enim statim vas claudendum est, & fermentatus liquor unâ cum sua *matre* servandus erit; secus enim spiritus ex fermentatione productus, in aerem ne avolet, deperdaturque, periculum est. Dein fermentatus liquor in vase hermeticè obserato unâ cum *floribus*, ut ajunt, & *facibus* in loco frigido reponendus, ut spirituum inde natorum impediatur evaporatio. Porro curandum est, ut ante destillationem commoveatur tantisper liquor cum suis *facibus*, ut major quantitas spirituum extrahatur; neque recipientis parietibus, fundoque, cum ustionis metu adhæreat.

Neque prætereundi sunt plerique alii præparandi *Sublimati nostri* modi, quos diversi Auctores tradidere. Sic *Sgobius* ad usum internum spiritum, seu oleum diaforeticum dulce elaboravit, quod ex Sublimato corrosivo cum aceto acerrimo dissoluto parare docuit; Sic alii, hac solutione neglecta, statim infundunt vini spiritum optimè rectificatum in cucurbita larga, haud adeò longa, & post brevem digestionem arenæ, igne non adeò ferventi, extrahunt vini spiritum, repetuntque cocobationem, usquequò Sublimatus totus in formam olei, vel spiritus albicantis transeat per alembicum (a) Sic tandem *Carolus Musitanus* (b) eundem spiritum præparat, & ad sydera extollit in curandis ulceribus

K

ribus

(a) *Bertini de usu Mercur. p. 7.* (b) *lib. 4. p. m. 584.*

ribus malignis cancris, præsertim renum, & vesicæ, tam intrinsecè, quàm extrinsecè adhibitum.

XXXIX. Hic enim Spiritus *sublimatus corrosivus* mirificè dulcescit adeò, atque innoxius redditur; nam dum *Mercurius corrosivus* in spiritu frumenti dissolvitur, necesse est, ut ejus partes saltem dissociantur ab invicem, & puncta contactus mutant, quem antea habebant cum vicinis partibus;

[a] Unde molleculæ cubicæ Sublimati divisionem magnam subeant oportet, & inter spatia vacua spiritus frumenti sese insinuant per vim agitationis, qui in tali casu tamquam vehiculum Sublimati reputandus est; Granum enim unum Sublimati in duabus saltem unciis Spiritus dissolvi jubent *Germani Medici*; [b] Unde clarissimè liquet, corrosivam vim Sublimati magna ex parte, & in totum melius dixeris, correctum iri; Salium enim omnium, dum soluta fluunt, vis quasi universa amittitur, *Boerhavius* docēte; unde de his agens, sequētia habet:

„ Argenti vivi sublimati *dracma una* lethalis est:

„ eadem in viginti quinque aquæ libris diluta in-

„ noxiè adsumitur; nam aqua omnia venena ener-

„ vat. „ Sic etiam *Nicolaus Lemeri* in suo cursu Chimico [d] asserit, Sublimatum corrosivum aqua calcis solutum statim flavum colorem acquirere, ac adeò corrosivam vim amittere, ut cuilibet absque vitæ periculo propinari posse. Id ipsum vidit Clarissimus *Sidenhamius* in illo sermo, qui cum haud modicam *sublimati corrosivi* quantitatem sumpsis-

set-

[a] *Guglielmin. de salib. p. m. 200.* (b) *VVas-vieten des Maladies dans les armées.* (a) *Prælection. in insst. Medic. §. 1129.* [d] *p. m. 188.*

set multa aqua tepida ingesta á morte liberatus est. [a] Alia etiam exēpla legi possunt apud *Bassanum* in sua Epistola Apologetica Romæ edita contra *Bonellum* anno præterito 1761.

Plura enim alia hujus generis nobis ob oculos ponunt Chimici omnes; scilicet si *Butirum Antimonii*, quod venenum atrocissimum esse, omnes docent, & nemo dubitat, si aqua calida diluatur, illicò in calcem mutetur, humoremque acidum innocentem constituat. [b] Sic etiam si *Opium* in non assuetis magna doli propinetur, maximam perniciem affert, & *apoplexiam*, *mortemque* gignit, & tamen quis nescit quanti usus sit in Medicina, & quantum ægrotis profit; [c] unde *Sidenhamius* [d] Medicus nostri Sæculi celeberrimus Medicinam infructuosam esse, asserit, sine remediï hujus auxilio; Ita etiam, si *Scammonium* nimia copiâ, & non correctum usurpetur, symptomata, varia, mortemque ipsam creare potest: hoc tamen non obstante, eo quotidie utuntur Medici; unde mirum non est, si *Mercurius corrosivus*, licet ex sua natura formidandus sit, tamen spiritu frumenti commixtus suam vim deleteriam deperdat, & in salutarem medicinam converti possit; ut infra ab experimentis clariùs patebit. Meritò igitur Doctor *Bossier de Soauvages* negavit, reperiri posse venenum, quod in auxilium arte non cedat, neque, medicamentum ullum, quod toxici naturam non induere, imprudenter usurpatum, valeat. [e]

K 2

XXXX.

[a] *Epist. respons.* 1. *sub finem.* [b] *Christianus Blasche p. m.* 38. [c] *Cranen de homine tom.* 1. [d] *pag.* 104. [e] *Dissertat. sopra li Medic. che attacc. alcune parti p.* 11.

XXXX. Chimici etiam omnes id innuere videntur, ab omnibus vegetabilibus extrahi majorem, vel minorem quantitatem *salis alkalinii essentialis*; Imprimis ex granis tritici magnam hujus salis vim elici, demonstrat *Geoffroy*; [a] Hæc enim salia acidū obtundunt, & vim ejus opprimunt, unde necesse est, ut a spiritu frumenti partes aliquæ Sublimati acidæ eandem sortem subeant. Unde *Boerhavius* Chemicorum omnium *Coriphæus*, in *Elementis* suæ *Chemia*, ex acerrimis causticis sola miscelâ alkali cum acido, statim nascitur *sal neutrum*, blandum, frigefaciens, nullo modo rodens, simile nitro regenerato reperit.

XXXXI. Et licet spiritus frumenti improprie alkalinus dicatur, idè quod magnam quantitatem acidi ipsius flemmæ intra suos poros involvat, tamen acidum in Mercurio corrosivo luxurians, maximepère dissolvit, suaque parte oleosa intricat, nequæ intimo cum ipso jungitur; sicque spicula acidæ sub oleo latentia vim suam stimulantem, ac corrosivam ex parte amittunt; quandoquidem non exiguam partem olei in frumenti spiritu contineri, omnes *Chimici* consentiunt; [b]

Neque temerè, & ad pompam formulæ nostræ adjungitur Spiritus frumenti, quo multum inertem reddi *Sublimatum* nostrum, & supra diximus, & experientia confirmat. Siquidem non absque ratione frumentum diversimodè paratum, unà cum mercurialibus de industria mixtum fuisse, a diversis Auctoribus habemus. Ita *Petrus Bayrus* Taurinensis
pilu-

(a) *Part. III. pag. 68.* (b) *Stephan. Geoffroy de vegetabilib. indigenis par. III. p. m. 78.*

pilulas suas contra gallicos dolores, nodositates, & exulcerationes habet apud *Luisium*, [a] quas ex Argento vivo, Rabarbaro electo, Diagridio, Mosco, Ambra, & Farina frumenti, cum succo limonum conficit. Ita quoque similes pilularum formæ occurrunt apud *Joannem VVierum* Doctorem Medicum adversus luem hanc, factæ ex massa; quam cum *Mercurio* farina tritici ingreditur. (b) Ita tandem, Auctore *Astruccio*, usitatissimum habetur inter Sinenses adversus morbos venereos remedium, quod absque ulla specierum ambage, ex *Mercurio* dulci, Terra Japonica, Farina tritici, aliisque similibus mixtis, & affusa aqua communi in pastam submollem pinsatis conficitur, (c) quibus illud planum fieri potest hæere aliquid in substantiam frumenti, quod particulis alioquin acutissimis, & certò læsuris involvendis, enervandisque sufficiat; proindeque tela *Sublimati* nostri coerceat ita, ut illa intra corpus sumpta prodesse quidem semper, nocere nequaquam possint.

Spiritus omnes vegetantium salia rodentia dulcificant, omnium Chemicorum consensu; cùm hæc nihil ferè differant inter se. (d) Hinc ex summa particularum tenuitate, & simul ex diversa ipsorum gravitate emotionem aliquam, seu levem fermentationem oriri consequens est; unde mollecularum angulis per illam intestinam agitationem multùm abradi necesse est; & ideo earum actionem eadem ratione imminui nullus dubito. Demonstrant enim

Phy-
 (a) Tom. 1. p. m. 736. (b) Vide *Astrucc. tom. II. lib. v. Sæculi xvi. num. 2.* (c) *Dissert. 1. de Natu. &c. §. iv. 1011. Formula 1.* (d) *Boerhav. Element. Chem. tom. II. par. 1. proc. 43.*

Physici omnes, quod corpora omnia agant ratione suæ figuræ, duritiei, & gravitatis &c. unde dum figuræ angulosæ, vel cubicæ minuuntur acumina, lævigantur; perit etiam stimuli momentum, & erosionis impressio.

XXXXII. Hoc etiam exemplis similibus illustratur; scilicet si oleum *Vitrioli* spiritu vini aromatico, acido sulphureo, volatili & ætheris pauxillo prægnante solutum erit, liquor anodinus *Hofmannianus* emergit, quem insignis sedantis *antispasmodici*, *antibemetici* titulis celebrem, apud Auctorem legere est; & quem verum venenum esse, omnes fatentur, nec unquam in usus medicos præscribendum, aut ab ullo, quem sciam, præscriptum hætenus.

XXXXIII. Cauté ergo non minùs, quàm sapienter *Britanni* Medici in cineribus plantarum, corpuscula ferrea existere in suis Observationibus evulgarunt; Inde permoti, quod *Magnetis* ope eadem attraherentur. Quinimo anno 1704. 1705. 1706. 1712. in Actis Accademiae Scientiarum Parisiensis, in omnibus plantis partes ferreas reperiri, demonstravit doctissimus *Lemerj*, ex laboriosissimis experimentis ejusdem Auctoris in melle peractis, hoc etiam confirmatum habemus; Nam si quis unquam vegetabilium succorum a ferri natura, & indole fuit remotus, certé hoc *Mel* esse videtur; Quod nihilo feciùs arte tractum *in capite*, ut ajunt, *mortuo*, signa ferri dedit non obicura, attracto quasi uncinis a præsentis magnetis. Quid quod destillatum mel ferruginea hæcce corpuscula exhibuit, quæ laudati Auctoris fide a magnetis alliciebantur. Tandem sequenti experimento rem ex-

tra dubium collocasse videtur: scilicet si limatura ferri *Nitri* spiritus vehiculo innatanti addatur oleum *tartari* per *deliquium*, tunc jucunda germinatio spectatur a Chemicis, *arbor Martis* appellata; quæ quidem germinatio solo oleo tartari nitri spiritu commixto cum tribui nequeat, restat, ut merito cum doctissimo Auctore eandem particulis ferreis adscribamus evolutis, sibi variè adhærentibus, & diversis vasis parietibus applicitis, evidentissimo argumento elementa ferri ab acidis dissoluti ultima stamina vegetantium penetrare posse. *Alphonfus Borellus*, (a) *Marcellus Malpighius*, [b] aliique Auctores abundè experti sunt, semina plantarum nihil aliud esse, præter plantulas ipsas, quamprimùm evolvendas, & ampliandas; unde si seges ipsa ferro ditescit, ut vincunt Chimici; idemque in frumento quoque inveniri necesse est. Exinde ab *Hermanno Boerhave* edocti asserimus, acidas partes absorberi a ferro; (c) & ideo non temerè Illustrissimus Baro *Gerardus Van-svieten* spiritum frumenti seligit, *corrosivum Sublimatum* mitigaturus, *Lapidem infernalem* causticam vim omnibus notam, limatura tamen caalybis exceptam, in fontem reddi, nemo inficiatur; (d) *Vitriolum* etiam chalybe saturatum medicamentum fit innocuum; ita etiam *Mercurius sublimatus corrosivus* cum limatura chalybis contritus, benignus fit, omnemque suam vim rodentissimam deponit; scilicet propter naturam *alkali-*

[a] *de motu animal.* pag: 174. (b) *par. I.* [c] *Element Chemie com. II. p. 117.* Nicol. *Cirillus dissert. de usu ferri medico.* (d) *Boerhav. de virib. medicam. par. II.*

kalinam; unde clarè patet, quare Sublimatus corrosivus nostra methodo datus, & spiritus frumenti admixtus, adedò cicuretur, ut in remedium salutare facefcac. Tandem, ut iisdem verbis utar, quibus clarissimus *Bona* usus est: „ Si aliquis assumpferit eam „ Sublimati quantitatem, quæ mortem inferre possit, „ sit, non aliud antidotum præstantius dabitur, „ quàm illud ipsum emolliens decoctum, vel lac; „ edò plùs quod dosis *Mercurii sublimati*, quæ a „ nobis præscribitur, vix per se, ac ne vix quidem, nocere possit. (a)

Neque tamen, quum hæc scribo, sum nescius, quantis difficultatibus premi possent ab iis, quos non latet fortè Chimica dulcificatio salium, etiam causticorum per spiritus volatiles oleosos, ardentés, proinde ut illud] consequi videretur spiritum nostrum *Fruventi*, non ratione acidi involuti, sed tantum ope spirituosi cujusdam liquoris oleosi dulcificare annexum sibi Sublimatum. Imprimis si consideretur Processus *Boerhavianus* XLV. (b) ubi maltum, & farina fermentata destillare dicuntur in Spiritus ardentés, & Acetum; cui spirituosò liquori tenuissimo titulum *Spiritus Fruventi* idem gravissimus Auctor tribuit. Erit ergo, inquires, divulgatus adeo noster *Spiritus Fruventi* omni acido manifesto, & aliis qualitibus a nobis assignatis orbis, & quod inde sequitur totus quantus est spiritui ardenti refertus, proindeque totum huic hypothefi subnixum de agendi in Sublimato nostro modò ædificium

(a) *Joannes Bona histor. aliquot curat. Mercurii sublimat. corroden. præfectarum. pag. 13.* (b) *E-lemen. Chem. tom. II. pag. m. 121.*

ædificium Theoreticum, & Therrapeuticū corruat, necesse est. Fateor sanè hanc propositam tempestivè difficultatem primo aspectu maximi esse momenti; sed re intimiùs pensitata, facilis solutu evadit. Namque advertendum est in illo apparatu *Boerhaviium* postulare, ut *Maltum*, & farina per admixtionem floris Cerevisiæ potentis, violentam, absolutamque fermentationem priùs experiantur, quàm destillationi committantur; Quo quidem in casu habebitur Cerevisia optima, quæ tamen licèt spiritum ardentem destillando fundat, adeo tamen in acedinem prona est, ut ab hac non nisi per adjunctas amarissimas herbas servari unicè possit.

Quare liquet diversam heic exigere præparationem Summum *Boerhaviium*, ad eliciendum Spiritum frumenti, diversam, inquam, a nostra; In qua quidem ita dictus Spiritus frumenti prodit, sed qui fatuus, insipidus, inodorus, & flammam extinguens; non erit igitur Spiritus hic noster frumenti effectus fermentationis *Vinosæ*, quæ in destillatione primò dat spiritus ardentem in igne, sed potiùs effectus fermentationis *acetosæ*, quæ acetum tantùm exhibet: vocem ergo spiritus minùs propriam ita interpretari congruum erat; non quòd spirituosis partibus omnino careat; sed quòd in multò minori ratione spirituosum oleosum in sinu gerat, quàm spiritus V. G. Vini. Hinc est, quod Spiritus hic noster numquam odorem spirat acidum, neque degustatus acet ullo modo, ac proinde inter phlegmatis quò abundat partes, spicula nativa acida irretita, & summè diluta continet; quibus proinde prægnans particulis, & æquabiliter Sublimati granis affusus, Sublimatum in minima scindit,

& affriat, & tamquam totidem cuneis immeabiles virus venerei moleculas vectum in vascula dividit. Argumentum ergo petitum ab Historia fermentationis, & methodo dulcificandorum salium acidorum delitescentium, infirmum planè censendum est, utpote quæ salia acida mitia sunt, neque adeo effracta, atque multum inflammabili parti unita, sed qualia in Hordeo, Cerevisia &c. latere implicita demonstravit *Geofroy*; (a) & sanè oportebat ad scopum nostrum, ut si quid oleosi Spiritui nostro inhæreat levissimum, neque ullo modo volatile esset; Similiter, neque conspicuè acidum, neque ullo modo mobilem esse oportuit Spiritum nostrum; aliter enim si spiritu ardenti oleoso, quin & acidis volatilibus, & mobilissimis scateret partibus *Spiritus Frumenti* arte nostra paratus, verendum sanè esset, ne deglutitus, & glottidis aperturam præterlabens, minima ejusdem parte vasa pulmonalia in spasmos traheret, & tussim fœralem excitaret; Quæ infortunia post assumptum vinum valde sulfureum contingere ut plurimum, Auctor est *Joannes Hejman*. (b) Ut tandem præteream, ab acidis aculeis sui juris factis, & præsertim ab oleosis partibus nimium exaltatis lacteorum oscula adeo constringi, ut aditum omnem liquoribus istiusmodi pernegent.

Concludendum itaque est, experientia teste, & comite ratione, si quid boni expectandum sit in morborum venereorum therrapeja a Sublimato in *Spiritu frumenti* liquato, illud omne parum, vel nihil

(a) *Mater Medic. tom. 2. sect. 1. artic. 9.* (b) *Tom. 2. pag. m. 383.*

nihil deberi oleoso mobilissimo, inflammabilique principio, quo orbatur, sed maximam partem proficisci ex particulis acidis, unà cum mucilaginosis, farinosisque intermixtis, quibus junctâ operâ unitis, & in sanguinem venerea lue affectorum illapsis, & Sublimati minutissimas partes eo modo mitificatas, atque obvolutas traducentes, quæ omnem felicissimè curationis morborum venereorum paginam adimplent; fortè etiam acidum illud cereale quid specificum adversus nefandam Luem in sinu gerit; exemplo, & argumento sunt gallica siqui Lue ad usque ossa infecti ad Liburnicas damnentur; illi namque solo pane bis cocto, & aqua utentes, radicibus curantur. (a)

XXXXIV. Primus ferè omnium Auctorum, qui de Lue venerea scripsere Cronologiam, fuit *Ricardus Viseman* Chirurgus; qui in suo tractatu *De Lue venerea* anno 1676. Londini edito, inter remedia usu recepta ad curandam luem Americanam *Draconem venenatum* numerat, ipsumque in aquæ fontanæ dissolutum ægris dabat, ipsisque multum prodesse, scribit; dein a quibusdam Practicis hoc remedium multum commendari, refert *Astrucius*, se autem illo nunquam usum fuisse scribit.

Successit deinde Empiricus quidam Anglus, qui anno 1717., referente *Turnero*, (b) peractis multis periclitationibus methodo suæ, quæ cum nostra coincidere videtur, famam conciliare conabatur, & quidem felici ausu, ut idem *Turnerus* memo-

(a) *Hejman tom. 2. pag. m. 363.* (b) *Dissert. de Morb. vener. Edit. Londin. ann. 1717. pag. m.*

ria prodidit. Porro *Sublimato corrosivo* ita utebatur, ut illius octavam partem in octo partibus spiritus vini dilueret, atque ea ratione paratum, hordei, aut alterius Cerealis iusculo infusum dabat.

Docet etiam *Carolus le Roy* (a) in suis *Quæstionibus Medicis*, decem ab hinc annis cum singulari successu, incantamenti ad instar, in morbis venereis confirmatis, atque desperatis *Mercurium sublimatum corrosivum* adhibitum fuisse a quodam Chirurgo ad Gallos curandos, qui in exercitu inveniebantur, tunc apud Belgas degente; eorum enim quamplurimi hoc morbo laborabant. Notum etiam erat hoc remedii genus apud *Gallos*, regnante adhuc Rege *Ludovico XIV.*, sub titulo: *Le Remed. du Chevalier*, forsitan quia æques fuit, qui hocce remedio usus, fuisse primus videbatur, & solus qui arcanum hoc pro morbis venereis debellandis possidebat. (b)

XXXXV. *Hermannus Boerhave* tandem de *Mercurio* sublimato corrosivo agens, (c) hæc habet:
 „ Granum unum aquæ uncia dilutum dat reme-
 „ dium cosmeticum prudenter usurpantibus. Ve-
 „ nenum omnium insectorum cutaneorum simplici
 „ lotura. Si drachma talis mixturæ syrupo viola-
 „ ceo mitificata potatur bis, terve in die, mira
 „ præstat in multis morbis incurabilibus. At pru-
 „ denter a prudente Medico; abstine, si metho-
 „ dum nescis. „ Cubicæ enim partes *Sublimati*
corrosivi per alkali violarum maxima in parte cor-
 riguntur, & ideo vis ejus venenata supprimitur, &
 in

(a) *Quæstion. III. pag. 7.* (b) *Carolus le Roy quæst. I. p. 36.* (c) *Elem. Chemie tom. II. par. III. proc. 198.*

in veram medicinam suis Aphrodisiacæ commutatur, ut in §. xxx; alibi etiam subjungit (a) laudatus Auctor sequentia: *Mercurius sublimatus corrosivus s; Rob sambuci permiscetur, plurimum prodest in morbis chronicis*; Quæ omnia satis probant, Mercurium sublimatum corrodentem ab *Hermanno Baerhavia* usitatum fuisse.

XXXXVI. Sed qua methodo *Sublimatus corrosivus* propinari debeat, & quænam sit ejus dosis, in quo vehiculo, & quibus morbis conveniret, adhuc in obscuris latebat; nullus enim ex Auctoribus alatis ad hæc iter aperuit, donec nostra ætate celeberrimus *Antonius de Haen* consilio Illustrissimi Baronis *Gerardi Van-svoieten*, (b) Vir sanè omni scientiarum eruditione clarus, & Præceptoris sui laudis æmulus, diversis experimentis in Nosocomio Practico, aliisque in locis efficaciam hujus remedii in morbis venereis desperatis expertus est, & Typis vulgavit, etiam omnium primus; quo tanquam duce prævio, ritè hujusce remedii administrandi modum nostrates Medici intellexerunt, & amplexi sunt; dum scilicet de quodam ægrotante consulenti Doctore Joanni Bruno, Medico Primario Xenodochii Sacræ Religionis Hierosolymitana, responsum misit ille vir; en historia ipsius verbis scripta.

XXXXVII. Nobilis Æger sexagesimum annum natus, macilenti habitu, ac sanguineo temperamento præditus, floridiori adhuc decimi septimi anni ætate Gonoream contraxerat; hanc, Parentes celare

(a) *De virib. medicam. part. III. cap. XIII.*

(b) *Christian. Blasche dissert. de vi venereor. medica.*

lare studens, intempeſtiva curatione ſuppreſſit. Verùm, qui jam morbo occuſſiſſe putabat, continuo de acri diſſuria conqueri coepit; hanc quoque neglexit Æger nullo vitæ regimine, nulloque remediorum ſubſidio per plures annos adhibito. Morbum hæc magis efferarunt, utque in veram veſicalem iſhuriam inciderit magno tenefmo ſtipatam, atque imi ventris tenſione magna, quæ Phlogoſim minabantur, tantoque caſui præſtò fuerunt venæ ſectiões, emollientia, ſemicupia, interna malactica, atque externa, aliaque generis hujus legibus artis conſona, quæ tamen ex ſententia non ſucceſſerunt, ut ad Catheteris uſum confugere opus fuerit: hujus ingreſſum perdifficilem etiam ſumus experti, ob nimios offenſos obices in collo veſicæ; at ingreſſo tandem reiterationis ope anodivorum, ac phlebotomiarum nimia urinæ copia manavit tota ſabuloſa, muccoſa, & pure plena, ejuſque ſedimentum quartam matulæ partem occupabat; neque mingendi pruritu capiebatur, quin ob nimios conatus in ſpaſmos incidebat, niſi Cathetere impromptu eſſet Chirurgus, cui bis, terque in die mancipari cogebatur; attamen medicaminum ope ex Catheteris ſaſtidio tandem emerſit; die verò vi geſimo non adhuc expleto, quòd iſcوريا iterum exitioſa inceſſit, atque licèt mitiùs in Ægrotum inſauiſſet conatum acerbitate in diſtenſione veſicæ, non impari tamen contumacia, reſiſtit prælectis antea remediis, nec niſi Catheteris præſtantia cęſit: At perſiſtentia morbi adhuc urgente, alios Profefſores accerſivimus, conſulentes de morbi cauſa radicitùs evellenda, atque concordi ſententia lac, juſcula, ex Mercurio

remedia præscripta fuerunt, & illitiones mercuriales in perineo institutæ, quarum usu salivatio ingens gravi Ægroti pœna excitata fuit. Ad usum inde feri, balsami ex pareira brava confecti devenimus, atque demum ad balnea confugimus; hisce verò incassum adhibitis, nihil profecit Æger coactus assiduè uti Cathetere. Multùmque postea verentes inducias, quas conatus pepigerant, obicesque in collo vesicæ, ac sedimenta pene detecta, neque temerè prorsùs suspicantes, muscularem tunicam vesicæ paralyû affectam esse, vesicatorium in osse sacro decrevimus, quod sanè magnoperè profuturum sperabamus; nostra verò nos delusit opinio. In hac rerum angustia omnes ferè consilii expertes Parisienses, ac Neapolitanos Medicos consulendos duximus: horumque sententia fuit, litibus mercurialibus supponendum Ægrum, eique lætèam curam exhibendam ea methodo, quæ impresentiarum viget; hisce tamen frustra quoque perpessis dolet Æger, eademque morbi tyrannide hætenus torquetur; quare nunc, Expertissime Vir, te adimus, tuam implorantes opem: Sed ne quidquam historiæ morbi te lateat, scias, Ægrotum, qui ab ineunte usque ætate veneri litaverat, comoda, ac efficaci seminis ejaculatione semper caruisse, nec nisi summo conamine paucam tenuioris liquidi copiam exantlabat: huic incommodo variis curavimus remediis occurrere, at nec cæteris impari infelici successu conatus nostros delusit. Interea descriptæ, qua diligentia potuimus, totius morbi historiæ nihil superest, nisi ut singulari huic morbo tutam atque efficacem medelam celebratissima, & toti Europæ nota in lue. medēda felicitate tua opponas. Vale.

Respon-

*Responsum Illustrissimi Domini Antonii
de Haen in Universitate Vindobonen-
si praxeos Professoris Primarii.*

XXXXVIII. „ **E**Xactè perpendi casum, cujus an-
 „ nosissima origo gonoreã arguit,
 „ iterata venere adedò virulentã, ut in ductu urethe-
 „ ræ partibusque eam in principio ambientibus pes-
 „ simas genuerit excrescentias, quæ *hyscuria, stran-*
 „ *guria, diffuria* producendis aptæ natæ sunt.
 „ Quotidiana experientia, usufque præceden-
 „ tium sæculorum millies demonstraverunt, ejus-
 „ modi gonoreæ symptomata *ptyalismo mer-*
 „ *curiali* sanari nequaquam, sed peracta salivatio-
 „ ne peculiarem sui curam poscere: ad formidandum
 „ ergo hoc symptoma curandum, duo indicantur.
 „ Primò, ut obstructions a gonorea supersti-
 „ tes, ac excrescentiæ tumoresque prodeũtes blandè
 „ solvantur remedio efficacissimo quidem solven-
 „ te, reliquo verò corpori amico. Præstat mira-
 „ biles prorsus in hoc casu effectus *mercurius sub-*
 „ *limatus* mixtus cum magna *spiritus*, frumenti
 „ copia: Summò effectū hoc remedium damus e-
 „ tiam pueris, & puellis fertur facillimè. Rarif-
 „ simè continuus ejus usus *salivationem movit*,
 „ quod si advertetur os petere, illicò purgante
 „ deorsum fertur; causaque cur nequaquam sali-
 „ vationem cieret, erat, quod non sufficienter bi-
 „ berent ægroti.
 „ Secundo indicatur remedium, quod urethere
 „ inditum, tumores ejusdem sensim blandissimè
 „ consumat. Parisiensis Chirurgus *Daran* suis tu-
 „ rundis plurimos tales, quos novi, & examinavi

Idem

„ deinceps, aut curavit, aut vitam ipsis tolerabi-
 „ lem reddidit; quæ geruntur semper in uretra,
 „ nisi quando urina urget, & tum urinâ emissa,
 „ illicò remittuntur in *uretram*.

„ R. Mercurii sublimati corrosivi grana viginti,
 „ spiritus Frumenti libras tres m. Sumat. manè je-
 „ junus, & vespere bihorio ante coenam, coclea-
 „ re unum, idest unciam unam de die.

„ R. Radicis *bardane*, *Graminis*, *Altheæ* un-
 „ cias duas, coque in aqua pura per unam horam,
 „ sub finem adde *glicirizæ* unciam semis, per se-
 „ mihoram infundantur colaturæ libris tribus; bi-
 „ bat quater de die uncias quinque; Si Æger fa-
 „ stidiosus est a medicamentis, possit libras duas
 „ lactis, cum libris duabus aquæ, partitis vicibus
 „ de die assumere.

„ Continuata per plures menses hac metho-
 „ do magna, spes assurget, fore ut Æger sola-
 „ men ingens percipiat, quod ipsi per *Dei mise-*
 „ *ricordiam* ex animo adprecor.

XXXXIX. Hac sola methodo semper felici even-
 tu curabat laudatus de *Haen* ægrotos morbo vene-
 reo affectos; idque ut oculatus Testis, dum Vin-
 debonæ essem, testari possum: Unde de Sublimato
 corrosivo agens in ultimo suo opere *Ratio meden-*
di in Nosocomio Practico &c., de varia medicamēto-
 rum efficacia sequentia docet: „ Mercurius subli-
 „ matus corrosivus cum spiritu frumenti datus est
 „ remedium incomparabile, & in multis casibus
 „ utor cum prospero eventu, & experientia sem-
 „ per optatis votis arrisit. „ Afferit etiam eod-
 „ dem in loco, se curasse Juvenem, septem men-
 „ sium spatio, ab albugine, & opacitate corneæ, quam

pertinax, & simul perperam tractata *lippitudo* invexerat, nullo alio remedio interno adhibito, præter *Sublimatum* in spiritu Frumenti dissolutum. Sanitati etiam hominem reddidit, qui post *phlyctenes*, & crassum *pterygion*, in cornea enatum, luem veneream ex impuro coitu contraxerat; Nam & a lue, & a *panno corneæ* trium mensium spatio, immunis evasit, ut nec vestigium morbi superesset.

Refert etiam, se vidisse hominem, qui ob vetustissimum virus a se susceptum *artriticus* factus erat, ut hinc *Hanchilosés*, illinc *Paralyfés*, variique tumores, & ulcera illum, vix sex elapsis mensibus, lecto affigerent; qui tamen ab efficacia hujus medicamenti ita restitutus est, ut *pedetentim* moveri artus, tandemque quavis fere motus fieri, qui ex sano vegetoque corpore exerceri consueverat, excepto digitorum motu exquisito, qui nunquam renovari potuerat.

Tandem addit, alium se observasse lue venerea adè correptum, ut silicerni ad instar emaciatu videretur, & ulcus foetidissimum in vesica urinaria foveret; ita quidem, ut vesicam perforans *ulcus* magno intervallo, intra intestinum ipsum *rectum* sese reconderet, continuosque crearet *tenesmos*. Urinam non reddebat nisi *cathetere* adjutus, quæ puriformis videbatur; sed *arthritis* simul venerea vehementer illum torserat, qui tandem laudata, methodo, trimestri spatio ab hac omnium symptomatum syndrome emergens, & *lue*, & *arthritide* defunctus est.

L. Alibi etiam doctissimus Auctor de virtute singulari quorundam medicamentorum loquens, testatur sequentia: ,, Mercurius sublimatus corrosi-

„ vus ad grana sex, vel septem, cum libra una,
 „ spiritus frumenti mixtus, maximoperè nostris
 „ ægrotis profuit; multitudo hominum ad curan-
 „ dam lueni veneream, aut gonorheam, aut cor-
 „ neæ opacitatem, & oculi pterigium aut ad non-
 „ nullas surditatis species, aut ad ulcera dyssep-
 „ lotica crurum, ad ulcera labiorum, adedè ex-
 „ edentia, ut frænum labii, nasi cartillagines cor-
 „ ruperint, aliaque pessima mala induxerint, ad
 „ hoc remedium confugiebant: „ Ingentem cata-
 „ logum hujusmodi felicissimarum observationum edi-
 „ dit; adeout anno 1759. uncias duas *Mercurii su-*
blimati corrosivi centum & trigintanovem spiritus
 frumenti distribuerit. Anno etiam 1757. mense
 Septembris, versanti adhuc mihi Vindobonæ non
 paucos *siphiliticos* videre contigit perfectissimè
 hac, quam dixi, methodo curatos; quorum adedè
 historias, in usus privatos utcumque exaratas, heic
 adjicere consultum visum est.

OBSERVATIO PRIMA.

LI. **H**omo quadragenarius robusti tempera-
 menti, post impurum coitum, ulcera
 in glande habuit; cui adedè varia auxilia fuerunt
 adhibita, prout morbi curatio postulabat, ut sibi
 sanus esse videretur; sed lapsò biennio, ophthalmia
 frequens, necnon *ulcerum* caterva supervenit, quæ
 circumscripta, profunda, in ambitu callosa, fau-
 cium lacunar occupabant; accesserunt etiam dolo-
 res gravativi, qui ægrum maximoperè vexabant,
 nocturno præcipuè tempore, & dum e lecto sur-
 geret. Huic ergo, postquam repetitas venæ sectio-
 nes,

nes, balnea aquæ dulcis, usum lactis asinini, ac remedia *mercurialia* usurpaverat, confugiendum erat ad illitiones mercuriales, tamquam ad sacram, ut ajunt, anchoram; quarum ope cum tantisper mitigatus esse videretur morbus, (nam omnia symptomata remiserant) quia verò non extirpatus, (altioribus quippe radicibus hærebat virus) ideo factum est, ut langueret miserrimè, & de salute sua recuperanda animum despondens, hominum confortia fugere, solitudinem amare cœperit, quasi propediem moriturus. Quod verò nunquam sibi pollicebatur, in *Mercurio sublimato corrosivo* medelam tandem invenit; Nam vix assumpserat grana viginti hujusce præparati, libris tribus spiritus frumenti diluti, cum intra quadraginta dierum spatium salutem optatam integrè recuperaverit, quin ab hujusce medicamenti usu ullum incommodum persenserit.

OBSERVATIO SECUNDA.

LII. **J**Uvenis vigintiquinque annorum ab impura venere, de *gonorhea virulenta*, ac bubonibus venereis unà conquerebatur; quibus fuit coactus confugere ad Medica auxilia; unde pluribus remediis, morbo forsan contrariis, a Chirurgo addictus, & fallacibus promissis lactatus, pristinae se sanitati restitutum esse putabat, donec anno subsequente novi concubitus occasione, iterum apparuit gonorhea, non quidem sola, sed *gravi auditu*, necnon dolore artuum superiorum pessimè contaminata: hisce autem magnis symptomatibus phlebotimiâ iterata, emulsionibus refri-

refrigerantibus; *illitionibus mercurialibus* in ingu-
nibus, & in perineo institutis; mercurialibus inter-
nis; necnon dieta lacteâ vulgari methodo occur-
rere Medici; sed omnia incassum, imò nihilò pro-
sperior fuit admota huic scopo *hydrargirosis*, quam
præterea miserrimè tulit, permanente eadem do-
lorum arthriticorum sævitia, & obauditione molesta,
quæ demùm tertio ab invasione mense in veram,
& omnimodam *surditatem* utriusque auris dege-
neravit. Unde nullum commodum a solitis unguen-
ti unctioibus expertus, consuluit therrapejam *Su-
blimati corrosivi* ingredi. Aggressi ergo hanc me-
thodum, præter omnium expectationem votis ces-
sit faustus adeo remedii exitus, ut amotis *saliva-
tionis infortuniis*, sartâ tectâque sanitate fruatur.

OBSERVATIO TERTIA.

LIII. **V**iri in ætate consistenti robusti, ulce-
ribus venereis ab scorto, quocum-
coierat, universus *glandis* ambitus oblitus erat,
unde quamplurimis tritis, & usu receptis medi-
camentis, scilicet ex phlebotomia, mercurialibus in-
ternis, ptisanæ sudorificæ, aliisque id generis pe-
titis usus, intra quadraginta dies perfecta cicatri-
ce obductis ulceribus, convaluisse videbatur. Sed
vana spe; nam tertio vix mense exacto, dolores
capitis ingruere, crebræ ophtalmiæ, non absque il-
lius admiratione, qui ab omni luis suspicione sese
credebat immunem. Quamvis autem ultimò me-
morata symptomata *de lue* testarentur, ulcera verò,
quæ in faucibus apparuere, omne de eadem con-
cepta *lue* dubium abstulerunt: Qua de re præscri-
ptæ

ptæ ei fuerunt venæ sectiones, balnea, lac, mercurialia interna; sed hæc omnia frustra; nam finita curatione, nihilo seciùs *ophtalmiæ* permanferunt, simulque *cephalalgia* infixi cujusdam clavi sensu affligebatur, planè ut de se jam actum, nulla recuperandæ ampliùs sanitatis, æger videretur. Verùm *Mercurii sublimati* ope, incantamenti ad instar, ad primævam sanitatem rediit, quin vel levissimam inde noxam, quam vulgò formidant, perceperit.

OBSERVATIO QUARTA.

LIV. **M** Iitem in trigesimo ætatis suæ anno constitutum ex impura venere *gonorrhæa virulentissima* adorta est, quæ non ritè tractata a Chirurgo, & immaturè suppressa, *luem veneream confirmatam* advocavit; imò post duos annos doloribus artuum inferiorum, ulceribus variis, profundis, callosis, per totum corpus dispersis obnoxius factus est. Accessit quoque tanta musculorum *flexoriorum tibiæ* rigiditas, ut quantumcumq. niteretur, prorsus tamen claudicaret; Huic ergo multa remediorum genera commendata sunt ab Italis, ut *illitiones mercuriales* bis repetitæ. Sed inde morbus nihil levabatur; unde post requisitam præparationem, *Mercurium sublimatum corrosivum*, cum eodem spiritu frumenti temperatum, cum sufficienti quantitate decocti hordei, per quadraginta dies successivè hausit. Applicabatur interim velut topicum ejusdem *Sublimati* dissolutio, in decursu curationis prædictis ulcerosis partibus, eo fine, ut margines ulcerum duræ eliquarentur, & ad perfectam cicatricem perducerentur: idem interea felix

lix eventus observatus, atque non sine admiratione Medicorum, dolores quoque artuum evanuerunt, & ulcera ad cicatricem optatam devenerunt; tandem balneorum, ac lenissimarum frictionum auxilio integræ sanitati restitutus Æger, vix ullum prægressæ claudicationis vestigium habet.

LV. Eodem anno, mense Januarii *Christianus Blasche* Austriacus *Viennensis*, in sua Dissertatione inangulari Medica, *de Virtute venenorum medicata*, postquam de Oppio doctissimè edisseruit, aliqua breviter *de Mercurio sublimato corrosivo* adnectit; ipsumque tamquam verum antidotum tetræ hujusce *Luis* considerat, & quatuor curationum, mirabilium casus refert, quorum primus sequens est.

OBSERVATIO QUINTA.

LVI. „ **H**omo vigintifex annorum ab ali-
 „ quot retrò annis ex impura venere
 „ ulcusculum in præputio contraxerat, quod variis
 „ remediis per mensem a Barbitonsore tractabatur,
 „ tandem applicato (ut ajebant) *unguento viridi*
 „ dolentissimo, malum ita exasperabatur, ut la-
 „ tius serperet ulcus, & totum præputium ita in-
 „ tumesceret, omnemque glandem tegeret, ut
 „ urinæ excretio impediretur, cessit hoc malum
 „ fomento, quod ipse Æger ex *Camomilla*, *Sal-*
 „ *via* lacti incoctis, cum pauxillo *camphoræ* com-
 „ ponebat, & deterfo quotidie ulcere, ab hoc ma-
 „ lo liberari visus est; Sed elapsis sex mensibus,
 „ in scroto apparebat *furunculus* alter venereus,
 „ qui eodem fomento, referente Ægro, sanatus
 „ est. Gliscebant interea virus, & lento passu ad in-
 „ ingui-

„ guina ferebatur, quæ foedis ulceribus obsidebat
 „ adeò, ut utrumque inguen, pars pubis inferior,
 „ cum dorso penis, & scrotum sinuosis, & inter
 „ se mutuò communicantibus fistulis deturparetur;
 „ Ingemuit per tres circiter menses sub hoc ul-
 „ ceroso, & foedo cruciatu, morbum sollicitè ce-
 „ lans, metu jacturæ famæ perterritus, sed auctis
 „ quotidie doloribus, & serpente malo, rem ape-
 „ rit Medico, constanter tamen negans, se cum
 „ femina rem habuisse; nihilominus tamen *mercu-*
 „ *rialibus* aliquoties purgatus est, & adhibitis ex-
 „ ternè detergentibus cum aqua *phagedenica* mi-
 „ tiori, apertisque sinibus trium mensium spatio,
 „ consolidatis ulceribus, sanus esse videbatur.
 „ Interim seminium contagiosum, relicta statio-
 „ ne inferiori, petiit superiora; infectabat enim
 „ post quatuor menses caput, & fauces, cum *cæ-*
 „ *phalalgia* nocturna, fere ad insaniam usque: Ad-
 „ scripsit hunc morbum Æger tempestati pluviosæ
 „ frigidæ; (erat enim mensis Decembris) hinc *flu-*
 „ *xionem* esse credens, varia applicuit suffumigia,
 „ quibus se effecisse putabat, ut dolores capitis a
 „ sua vehementia remitterent; recurrebant tamen
 „ sæpius dolores tum caput, tum omnes artus oc-
 „ cupantes, jam intenso, jam remisso gradu, at-
 „ que id per universum prope annum, donec sub-
 „ sequente mense Novembris, sedem suam altiùs,
 „ & in capite, & in faucibus morbus figeret; sæ-
 „ viebat enim virus adeo, ut dolores capitis diur-
 „ ni æquè, ac præcipuè nocturni, cum molestissi-
 „ ma simul angina, miserum per duos menses in-
 „ ter mille cruciatus in lectulo affligerent; appa-
 „ rebat tandem in palato fornicato foramen, quod

„ sensum ita dilatabatur, ut pollicem magnitudine
 „ facile æquaret; mutabatur tunc *vox* in in condi-
 „ tam planè, & ingratham; Neque hic stetit mor-
 „ bi atrocità, sed eòusque furebat, ut cùm in
 „ emaciatissimo homine pinguedinem non inve-
 „ niret, in membrana mucosa narium, eorumque
 „ recessibus lateris potissimùm sinistri, figeretur.
 „ Accessit tum adhuc id ad cumulum miseriarum,
 „ ut obturatis a tumente membrana mucifera,
 „ naribus, aerem per os tantùm duceret, audi-
 „ tusque organon fere penitùs periret, & simul
 „ tam foetidum halitum, tantamque mephitim ore
 „ emitteret, ut nemo, nisi e longinquo, illi lo-
 „ qui vellet; quæ res miserum adeò perculit, ut
 „ secum firmiter statuerit ab hominum consortio
 „ fugere, & velle eòusque putrescere, atque ex-
 „ edi, donec miserrimam mortem obiret. His
 „ animi angoribus oppressus, amicorum suasu mu-
 „ tato consilio, adivit amicum Illustrissimum *Van-*
 „ *svieten*, qui, re intellecta, *spiritum frumenti*
 „ *cum Sublimato corrosivo* illi porrexit, & quoti-
 „ die manè *unum cochlear* sumeret, injungens.
 „ Paruit Æger, & quatuordecim dierum usu id
 „ effectum est, ut unum os spongiosum inferius
 „ caderet, & foramen in palato ad pisi minoris
 „ magnitudinem concreveret. Excidebant sic sen-
 „ sim plura ossicula hinc inde carie exesa; ince-
 „ pit tum liberiùs respirare per nares, & foetor
 „ aliquantùm remisit; plurima tamen morbi vis he-
 „ rebat adhuc in *sinu maxillari* sinistro, ejusque
 „ osse, quod in tophum elevari videbatur, do-
 „ lorque in hoc latere continuus aderat; destrue-
 „ batur lamella media inter sinum, & alveolos

„ dentium; unde factum est, ut series dentium
 „ maxillæ superioris sinistrae retrocederet, dentes-
 „ que ejusdem lateris breviores redderentur, unus-
 „ que jam antea cariosus caderet; poterat per
 „ hunc alveolum perforatum facilè stylus in sinum
 „ usque deduci, multumque inde saniei foetidif-
 „ simæ per diu effluerat.

„ Dum hæc fiebant, foramen in palato, quod
 „ jam ad concretionem tendebat, rursus ampli-
 „ batur, & novum ulcus in maxillæ dexteræ parte
 „ externa nascebatur, quod diu consolidationem
 „ renuebat. Tandem sic post quindecim mensium
 „ spatium *Sublimati corrosivi* ope sanitati restitutus
 „ est, & jam a biennio sine ullo dolore inco-
 „ lumis valet; nisi quod vocem mutatam habeat,
 „ & laminam argenteam foramen illud palati clau-
 „ dentem gerat. Hunc ergo morbum venereum,
 „ qui tam diu huic corpori inhæsit, & ipsa jam
 „ ossa occupaverat, sine ulla *salivatione*, aut fluxu
 „ alvi, aut alia excretionem, (nisi quod Æger quan-
 „ doque in lecto se diutius continens aliquantum
 „ sudaret) *Mercurii sublimati corrosivi* efficacia
 „ mitigavit, abstulit, sanavit. „

Refert etiam laudatus Auctor, plures tales agros
 cum palato perforato solo hoc remedio sanatos vi-
 disse, quorum omnium morborum historiam descri-
 bere longum heic foret; Scribit etiam de quodam
 Juvene ita lue affecto, ut palatum exesum maxi-
 moperè haberet; itaut vix loqui posset, qui licèt
 salivationem passus fuerit, hujus remedii ope jam
 sensim sanabatur.

OBSERVATIO SEXTA.

LVII. „ **V** Ir quadragenarius diu arthritide
 „ venerea molestissima afflictus sa-
 „ livationem ad eradicandum hoc malum in auxi-
 „ lium adhibuit, sed licet crudelem hanc curam
 „ (at, ut videtur, non eò usque, quò debuisset)
 „ subierit, mitigatus quidem erat morbus, nec ta-
 „ men penitus extirpatus; paulò enim post, iisdem,
 „ quibus ante, doloribus cruciabatur; quinimò no-
 „ ctu adeo fiebant violenti, ut vix ullus esset ar-
 „ tus, qui non violentissimè doleret: molestæ si-
 „ mul aderant artuum contractiones, ut Æger si-
 „ bi ab horrendis convulsionibus metueret, & in
 „ tibia pedis sinistri jamjam tophus formari cœpe-
 „ rit. Auxilium quælitum est a *Sublimato corrosi-*
 „ *vo* cum spiritu frumenti, cujus Æger quotidie
 „ bis unum cochlear sumebat, & intra breve tem-
 „ poris spatium integrè ab hoc morbo liberatus est;
 „ adhibitis dein thermis *Baadensibus* ad roboranda,
 „ ut aiebat, membra, jam sanissimus vivit. Id au-
 „ tem in usu hujus remedii huic Ægro contigit,
 „ ut per aliquot dies quotidie ter, quaterve sine
 „ ulla molestia purgaretur. „

OBSERVATIO SEPTIMA.

LVIII. „ **C** ontagiosa veneris labe in viro
 „ triginta circiter annos nato in
 „ superficie externa corporis radices suas fixerat,
 „ itaut tota totius ferè corporis cutis elatis, ten-
 „ tis, & dolentibus tuberculis obsideretur, pluri-
 „ misque ulceribus excoriata deturpati corporis fe-
 „ dam

,, dam præberet faciem; traxerat ulcerosum hoc
 ,, *corium* Æger per longius tempus, donec mole-
 ,, stissimo morbo victus, auxilium peteret; invenit
 ,, hoc in *Mercurio corrosivo sublimato*, quo vix
 ,, per tres septimanas hausto, jam magnus ille
 ,, ulcerum numerus ad pauca redactus est; itaut
 ,, intra quadraginta dies vix ullum ulcusculum am-
 ,, pliùs conspiceretur, cùm e contra priùs latioribus
 ,, etiam plagis corpus depascerent.

OBSERVATIO OCTAVA.

LIX. ,, **M**iles, cui venereum virus humori-
 ,, bus oculi inhærens primo cornea
 ,, opacitatem, dein albuginem induxit, imò malum
 ,, sensim auctum acrimonia sua coneam in ulcu-
 ,, scula minutissima sensim latiora eroserat; unde
 ,, ophthalmia ulcerosa in utroque oculo visum ab-
 ,, stulit; cujus tamen *Mercurii sublimati* usu al-
 ,, ter oculus penitùs jam restitutus est; in altero
 ,, verò malum ita mitigatum est, ut vix unum,
 ,, alterumve ulcusculum adhuc supersit, quod qui-
 ,, dem, etiam si visum non abstulit, objecti ta-
 ,, men videndi accuratam distinctionem aliquantum
 ,, adhuc impedit, ulteriori *Mercurii* hujus usu, ut
 ,, apparet, ex integro emendandum.

Adfunt etiam similium curationum *Mercurio* su-
 blimato absolutarum exempla apud *Joannem Bonæ*,
 quæ ad majorem confirmationem, & ut *Asserti* no-
 stri veritas magis elucescat, hic adnectere operæ
 pretium existimavimus, quorum primum sequens
 est.

OBSERVATIO NONA.

LX. „ **N**obilis Juvenis calida, & humida
 „ corporis natura præditus, post vi-
 „ rulentam *gonorrhœam*, quæ rectè curata fuerat,
 „ quoniam sæpiùs cum impuris mulieribus rem ha-
 „ buisset, ei veruca, & exigua ulcera in glande
 „ orta sunt. Hæc quoque curata sunt, sed virus
 „ non omnino sublatum. Cum hæreditario hemor-
 „ roidum fluxu laboraret, coepit eodem copiosio-
 „ re affici, itaut in malum corporis habitum inci-
 „ derit, cum non levi jecoris, & lienis obstru-
 „ ctione. Accedebat subinde febricula cum seroso
 „ alvi fluxu plures dies perseverante. Ex his ma-
 „ lis omnibus vires ita protritæ sunt, ut brevi
 „ etiam, & lentæ ambulationi minimè sufficerent.
 „ Medicamenta adhibita sunt multa, eaque ex va-
 „ lentioribus. Quæ cum non satis profecissent, in
 „ eam opinionem venimus, morbum a latente lue
 „ venerea foveri, cujus quædam apparebant non
 „ prorsus obscura signa. Nam & capilli magna ex
 „ parte fluxerant, & latæ, croceæque maculæ, æsti-
 „ vo præsertim tempore, in summa cute efflore-
 „ scebant, & in glande rubræ prurientesque pu-
 „ stulæ oriebantur, quæ tamen citò per se evane-
 „ scebant. Itaque *sublimato Mercurio* Ægrum cu-
 „ rare statuimus. Hujus granum unum in duabus
 „ vini spiritus unciis solutum est, eaque spiritus
 „ quantitas in sex portiones divisa, quarum duas
 „ quotidie, alteram mané, alteram vesperi Æger
 „ sumpsit. Sex diebus elapsis, duæ vini spiritus
 „ uncia cum uno Sublimati grano in quatuor tan-
 „ tum portiones divisa sunt, intra duos dies su-
 „ men-

,, mendas . Semper autem statim a medicamento
 ,, tres libras potavit decoctionis ex hordeo, atque
 ,, *altheæ* radice . Effectus medicamenti fuit ejus-
 ,, modi: ut primis diebus alvus, quæ antea liquida
 ,, erat, coacta fuerit, & urina copiosior fluxerit
 ,, cum ardoris sensu. Præterea levis quidam *osteo-*
 ,, *copus dolor* in humeris, & tibiis perientiri cœ-
 ,, pit, qui antea nunquam molestus fuerat . Unde-
 ,, cimo die *sublimati* dosis iterum aucta est; Nam
 ,, granum in duabus vini spiritus unciis solutum in
 ,, tres dispertiebatur doses, ex quibus duæ quoti-
 ,, die datae sunt, altera manè, vesperi altera. Hoc
 ,, modo curatio in quinquagesimum usque diem
 ,, producta est. Ex hac adaucta Sublimati dosi, pri-
 ,, mis quidem diebus, alvus sæpius quotidie cum
 ,, dolore mota est, simulque sanguis ex hemorroï-
 ,, dalium vasorum osculis copiosior effluxit; ita ta-
 ,, men, ut Æger hæc optimè ferret. Procedente
 ,, tempore, alvus aliquantulum substitit, sed ta-
 ,, men quotidie liquida sine dolore descendit, he-
 ,, morroidum fluxus imminutus est, ac tandem pro
 ,, sanguine tenuis tantùm lymphæ exivit, dolores-
 ,, quæ, qui in ea parte satis graves erant, planè
 ,, cessarunt . Urina semper copiosa profluxit . Sub
 ,, finem curationis quædam exigua pustulæ in glan-
 ,, de ortæ sunt, sed brevi sponte decesserunt. Vi-
 ,, vidus faciei color, viresque auctæ in dies, sana-
 ,, tionis spem jam antea fecerant, novissimè æger
 ,, se rectè habere testatus est. Cibum ex hordeo, &
 ,, vitulina fuit carne, potio copiosa aquæ, in qua
 ,, hordeum coquebat cum *altheæ* radice . Cœna
 ,, parca concessa est. Primo curationis tempore le-
 ,, cto se continuit Æger, postea lectum reliquit;
 ,, sed e domo non exivit, nisi curatione absoluta.

„ Paucis post diebus aquas *vitriolico-martiales* po-
 „ tavit eo successu, ut in pristinam salutem resti-
 „ tutus fuerit. „

COROLLARIA.

I. „ **P**rimis curationis diebus dolores quidam
 „ *osteocopi* in humeris, & tibiis excitati
 „ sunt, quos *Æger* antea non senserat. Cujus rei
 „ ea fortasse causa assignari potest, quod stagnan-
 „ tem iis in locis humorem ostenderit remedium,
 „ ad cujus discussionem solidorum fibras magis
 „ quàm alibi stimulando distraxerit. Ex quo dolor.

II. „ Illud animadversione dignum est: cùm an-
 „ tea propter magnam, quæ in stomachi, atque
 „ intestinorum fibris erat, laxitatem, atque debi-
 „ litatem, alvus liquida descenderet, primis die-
 „ bus ab incepto remedii usu coactam fuisse. Num
 „ id ad stypticam, & corroborantem remedii fa-
 „ cultatem referendum est. Itaut effectus deinde
 „ mutatus fuerit, solutis a medicamento humori-
 „ bus, hujusque acritate prævalente etiam prop-
 „ ter adauctam dosim?

OBSERVATIO DECIMA.

LXI. „ **A**lium quoque Nobilem Juvenem bi-
 „ liosi temperamenti, qui ex venerea
 „ *lue*, vago *osteocopo* dolore torquebatur, præser-
 „ tim in pectore, cum recurrenti spirandi difficul-
 „ tate, hoc remedii genere eodem fermè tempo-
 „ re curavi, nempe ad idus Mæjii anni superioris.
 „ Unum Sublimati granum in duabus vini spiritus
 „ unciis liquatum, atque sex portionibus divisum,
 „ ex quibus duas quotidie sumpsit, manè scilicet,
 „ & vesperi, cum liberali portione decoctionis ex
 „ hordeo. Primùm dolor acutus, sed cùm quarto
 „ die.

,, die alvus soluta fuerit, & postea urina copiosa
 ,, profluxerit, sensim minor factus est. Post quar-
 ,, tum decimum diem eadem sublimati quantitas,
 ,, in quatuor portiones divisa fuit biduo sumen-
 ,, das, ex quo alvus iterum soluta est. Humida,
 ,, & frigida tempestas, quæ dein successit dolo-
 ,, rem, & spiritus difficultatem exasperavit; Ta-
 ,, men ad vigesimum diem sublimati largior dosis
 ,, data est, & granum unum in tres portiones di-
 ,, visum. Vigesimo quarto die alvus copiose de-
 ,, jecit, neque tamen symptomata levata sunt.
 ,, Triginta diebus exactis dimidiam grani partem
 ,, potavit manè, itemque vesperi, & quotidie po-
 ,, stea eodem modo. Hac dosis, & sereni dies
 ,, meliorem spem attulerunt: Nam cum venter
 ,, copiosus, & sæpiùs moveretur, urinaque largius
 ,, flueret, mala quoque mitiora facta sunt, itaut
 ,, tolerabilis dolor in uno tantum latere superef-
 ,, set. Interea per Urbem vagare cœpit ager, &
 ,, rus petiit, tumque propter Cœli, & tempesta-
 ,, tis mutationem pejus habuit. Brevi in Urbem
 ,, reversus est, & Cælo calidiori factò, sudor eru-
 ,, pit magno profectu. Quia caloris sensus cum fe-
 ,, bricula molestus erat, liberalis ideo syrupperi ex
 ,, violis quantitas vini spiritui adjecta est. Hac
 ,, ratione ad finem usque mensis Junii pervenit;
 ,, Remedioque amplius uti abnuvit, cum aliquis ad-
 ,, huc doloris sensus in pectore persisteret, qui
 ,, tamen levi ex unguento mercuriali frictione do-
 ,, lenti parti adhibita sublatus est. Itaque ager
 ,, perfectè convaluit. Victus ratio eadem fuit,
 ,, quæ in superiori casu.

COROLLARIA.

I. „ **C**UM ex hujus remedii usu dolores, qui
 „ antea non erant, concitari observa-
 „ tum sit, (Observatio Eger. 9. Coroll. I.) non
 „ est mirum, eos exacerbatos, qui aderant, ea-
 „ dem nimirum de causa.

II. „ **E**X quo docemur, non ideo desperandum
 „ esse de curatione, si profectus non sta-
 „ tim appareat, aut si morbus potius increfcere
 „ videatur; sed patientiâ, & longo remedii usu
 „ opus esse. Neque ad debitum tempus reme-
 „ dio usus est hic æger; cum tandiù eo utendum
 „ fit, (a) quamdiù aliquid de luis symptomatibus
 „ superest.

III. „ **I**llud quoque ex hac historia apparet,
 „ Cœli, & tempestatis varietatem non
 „ parùm posse ad effectum hujusce medicamenti
 „ diversitatem inducendam.

OBSERVATIO UNDECIMA.

LXII. „ **T**ertius, cui hæc eodem tempore
 „ adhibita est medicina, Nobilis item
 „ fuit juvenis, qui diram luem ex impura venere
 „ contraxerat, cum faucium ulceribus, quibus sa-
 „ natis, pustulæ in fronte cum dolore ortæ sunt,
 „ O acrem

(a) *Vvan-foieten Maladies des armées p. m.*
Antonius de Haen Ratio medendi part. III. de vir-
tut. singulari quorundam medicament.

,, acrem liquorem fundentes , quæ medium quo-
 ,, que dexteræ manus digitum occuparunt circa
 ,, ossiculi primæ cum secunda, phalangæ articula-
 ,, tionem , cum insigni tumore , ac dolore , itaut
 ,, complicari non posset . Accessit stomachi angor,
 ,, & spiritus difficultas . Initium captum est ab exi-
 ,, gua Sublimati dōsi , ut ei sexta tantum grani
 ,, pars bis quotidie daretur, manè, & vesperi; sed
 ,, paulatim ascendendo , tandem eò pervenit , ut
 ,, granum unum cum dimidio quotidie sumpsisset ,
 ,, & vini spiritu liquatum, & in duas portiones di-
 ,, visum; adjecta quoque copiosa potio ex hordei
 ,, decocto , eademque , quæ in aliis , victus ratio
 ,, servata est .

,, Huic ægro protinus inter initia copiosè sudor
 ,, effluxit; itemque urina sine ullo labore . Decimo
 ,, die alvus solutior, ex quo sudor repressus est,
 ,, qui statim rediit , quòd alvus per se suppressa,
 ,, neque postea reliquo curationis tempore turbata
 ,, fuerit . Inter hæc ex frontis pustulis *liquor* fœ-
 ,, tens exibat , & squammæ quædam demitteban-
 ,, tur; sed aliæ oriebantur; quod & in digito con-
 ,, tigisse observatum est; cujus tamen dolor ac tu-
 ,, mor imminuebatur sensim, motusque expeditior
 ,, erat . Secundo & vigesimo die pustulæ in totum
 ,, exsiccatae sunt, ex quibus quædam tantum stig-
 ,, mata relicta . Sudor ad quadragesimum usque
 ,, diem emanavit . Stomachi angor evanuit , item-
 ,, que spiritus difficultas . Vires constabant . Quæ-
 ,, dam tamen pustulæ subinde nascebantur, quas
 ,, mercuriale unguentum affectæ corporis parti il-
 ,, litum sustulit . Jam Æger e cubiculo exire, atque
 ,, ipsa e domo cœpit , cautè tamen; curationeque

„ in sexagesimum diem producta, se sanatum pu-
 „ tavit. Procedente tempore rursus quædam pu-
 „ stulæ identidem in fronte eruperunt: cæterùm
 „ hætenùs bene se habet. Quod adnotare æquum
 „ erat.

COROLLARIA .

I. „ **V** Is hujus remedii, qua excretiones
 „ promovet, pro varia Ægroti tempe-
 „ rie variè determinanda apparet ex hac historia.
 „ Nam alvus semel tantùm mota est; copiosus au-
 „ tem sudor diù manavit, & urina largiùs profluxit.

II. „ **U** Sum remedii fuisse fortasse brevio-
 „ rem, quàm opus erat. Quamquam,
 „ enim secunda valetudine frui videatur adhuc
 „ nobilis Juvenis, locus tamen relinquitur dubita-
 „ tioni, num renascentium subinde pustularum,
 „ causâ quibusdam luis reliquiis inhæreat.

OBSERVATIO DUODECIMA.

LXIII. „ **M**ulto breviori temporis spatio
 „ curatio facta est Aurigæ cujus-
 „ dam annorum viginti, & sanguinei tempera-
 „ menti, plénique bñbitus, cui ex venerea conta-
 „ gione tumor in inguine ortus, neque rectè cu-
 „ ratus, & a quinque retro mensibus adhuc aper-
 „ tus dolores arthriticos rehumáticos intulerat,
 „ maximè in artubus superioribus, atque interco-
 „ stalibus musculis, cum summa respirandi difficul-
 „ tate. Sublimati granum in duabus vini spiritus
 „ unciis solutum ea ratione præscriptum fuerat, ut

„ ejus quartam partem bis quotidie fumeret, cum
 „ larga portione decoctionis ex hordeo. Sed primo
 „ statim die integram tertiam partem manè de-
 „ glutivit incautus. Ex quo nimis copiosa dejectio
 „ secuta est cum magnis ventris doloribus, qui la-
 „ cte liberaliter epoto sublatis sunt. Remedium ad
 „ sequentem diem dilatatum est, quo tertia denuò
 „ grani pars sumpta est, nescio quo errore; cum
 „ rursus dejectio, & dolores orti sunt, simulque
 „ sudor effluxit; atque ille idem quoque dolor
 „ exasperatus est, quo artus priùs torquebantur.
 „ Quæ omnia tamen paulatim cessarunt.
 „ Postero die major cautio adhibita est, & quar-
 „ ta tantum grani pars sumpta, & statim postea
 „ decoctio hordei copiosè epota, cum quarta la-
 „ ctis parte commixta. Itaque medicamenti vio-
 „ lentia ita mitigata est, ut sudor, & parca alvi
 „ egestio sine dolore succederet, totoque curatio-
 „ nis spatio persisteret. Tamen parva simul saliva-
 „ lium glandularum tumefactio, cum levi dolore,
 „ & sputamine aliquo orta est; quæ phenomèna
 „ citissimè decesserunt. Inter hæc morbus levari
 „ visus est, ut Sublimati dosim non esse augendam
 „ judicaverim. Quarto die supra vigesimum, cum
 „ jam inguinis tumor cum ulcere sponte sanatus
 „ esset, Æger se ex toto restitutum ratus, ulte-
 „ riorem curationem rejecit.

COROLLARIA.

I. „ **H**ic agro, paulò ante quàm curatio-
 „ nis initium fecissem, sanguis incisa
 „ venâ missus est. Num hac de causa expedito
 sanguin-

„ sanguinis circuitu, ejusque crassitie non nihil at-
 „ tenuata, tam promptæ excretiones contigerunt,
 „ tamque citum symptomatum levamen?

II. „ **S**putum illud, quod motum esse vide-
 „ batur, nullius momenti fuit. Nam re-
 „ medii usu procedente, non solum non auctum
 „ est, sed protinus planè cessavit.

OBSERVATIO DECIMATERTIA.

LXIV. „ **N**ON multò post curatio adhibita
 „ est egregio cuidam Adolescenti
 „ calida & sicca corporis naturâ. Gonorrhæam ille
 „ sæpiùs contraxerat ex impuro concubitu; tum
 „ glandis ulcera. His malis omnibus jampridem
 „ sublatis, adhuc supererat molesta prurigo in ure-
 „ tra, & ardoris sensus in reddenda urina; parva
 „ quoque ulcera idemtidem in glande nascebantur,
 „ sine nova contagione. Processu temporis duo
 „ tumores in inguine orti sunt, utrinque alter ad
 „ magnitudinem nucis juglandis cum dolore, qui
 „ acrior erat incessu. Ex quibus omnibus *intestina-*
 „ *lis* conjectura facta est. Ordo curationis fuit
 „ hujusmodi.

„ Uno Sublimati grano ex tribus aquæ unciiis
 „ hausto sexta aquæ illius pars manè, itemque ve-
 „ speris dabatur in nonum diem, potione omissa,
 „ decoctionis ex hordeo. At primùm alvi dejectio
 „ est consequuta cum levi dolore; deinde sudor
 „ copiosissimus; cum hoc larga urina. Simul febricula
 „ invasit Ægrum, & capitis dolor, qui horâ
 „ demùm quinta a medicamento cessabat, atque
 „ ille

„ ille increfcebat, quem jam antea bubones affe-
 „ rebant. Sed nihil fuit moleftius, quàm ingens
 „ fitis. Quare modum quidem Sublimati ita auxi,
 „ ut ille ad quartam grani partem bis quotidie
 „ fumeret: fed jufsi, ut aliquantulum fyrupi vio-
 „ larum cum eo miferetur, & post affumptum,
 „ medicamentum libram unam hiberet decoctionis
 „ ex hordeo. Hinc fudor cohibitus, & rurfus al-
 „ vus ad aliquot dies, fine dolore tamen, foluta
 „ eft. Febris, capitis dolor, fitis defierant, cùm
 „ iterum Sublimati dofis aucta eft, ut tertia da-
 „ retur grani pars bis fingulis diebus. Ex quo ta-
 „ men neque venter motus eft, neque fudor, ne-
 „ que urina; atque ita huic medicamento affueve-
 „ rat, ut interdum illud etiam fine adjecto fyru-
 „ po ex violis, fine potionem decoctionis ex hor-
 „ deo fumeret, quin ulla moleftia fubfequeretur.
 „ Quo cùm ille ampliùs duos menses ufus efferet,
 „ & nihil præter cibum, quem lenem, ac tenuem
 „ ac levem fumebat, ex reliqua victus confue-
 „ tudine mutaffet; inguinis tumoribus prorfus di-
 „ fcuffis, cæterisque malis depulfis, priftinam fa-
 „ nitatem recuperavit.

COROLLARIA.

I. „ **F**ebri, fiti, dolor capitis ad hujufce
 „ „ medicamenti effectus pertinent, quod
 „ „ periculi faciendi caufa, fine adjecto fyrupo ex
 „ „ violis, fine fubfequenti potionem primis quidem
 „ „ diebus datum eft, fed exigua dofis. Procedente
 „ „ curatione, hoc modo interdum propinatum eft
 „ „ etiam majori dofis; tamen neque febris, neque capi-

capitis dolor, neque sitis rediit, neque damnum
 ullum illatum est. Quamò igitur minus ab e
 timendum est, cum ejus violentia tot modis, ut
 diximus, coerceatur?

II. O stendit hæc Observatio, non minùs
 utile hoc medicamentum esse ex a-
 qua, quàm ex vini spiritu epotum. Et ideo hæc
 methodus teneri possit, si alteram aliqua de cau-
 sa interdum minùs aptam censuerimus debellan-
 dae lui.

OBSERVATIO DECIMAQUARTA.

LXV. AT curatio cujusdam Piscatoris an-
 norum circiter quadraginta, sic-
 ca & calida corporis natura præditi incoëpta est
 mense Augusto ejusdem superioris anni. Ille
 dira venerea lue laborabat, quæ neque inunctio-
 ne mercuriali iterum atque tertio facta, neque
 postea decoctis, quæ huic morbo adversa sunt,
 sanari potuerat. Symptomata præcipua hæc e-
 rant. Ulcus pessimum in sinistro crure, tophi-
 que in eodem genu; hinc crus extendi non po-
 terat, & Æger claudicabat. Pone aurem quo-
 que sinistram ulcus erat magnum, & fordidum.
 Igitur Sublimatum eadem methodo datum est,
 in vini scilicet spiritu solutum, adjecta portio-
 ne decoctionis ex hordeo; incipiendo a sexta
 grani parte. In sextum usque diem nullam per-
 sensit mutationem, præter copiosam urinam co-
 piosæ potioni respondentem. Sublimati dosis ita
 aucta est, ut pars grani tertia sumeretur; ex
 quo

„ quo alvus aliquantum mota est, & sudor noctu
 „ manare cœpit. Simul gravis corporis æstus agrū
 „ affixit cum brevibus, sed vehementibus nervo-
 „ rum concussionibus: ideo malui unum Sublimati
 „ granum in dimidia aquæ uncia liquari, integra
 „ adjecta syrupi violacei unciâ exhibere. Itaque
 „ æstus, & nervorum concussiones cessarunt, su-
 „ dore, & copiosa urina profluente. Sumplit au-
 „ tem exinde quotidie manè medium granum, tan-
 „ tumdemque vesperi. Circa vigesimum diem, om-
 „ nibus admirantibus, ulceri illi, quod erat pone
 „ aurem, cicatrix inducta est, & crus moveri cœ-
 „ pit. Procedente tempore Æger melius atque
 „ melius ambulavit, & scalas quoque ascendit, quod
 „ antea non poterat. Exacto secundo curationis
 „ mense, granum unum cum dimidio quotidie da-
 „ tum est in duas portiones divisum, alteram ma-
 „ nè, alteram vesperi sumendam. Tophi sublatis,
 „ cruris ulcus sanatum, & in totum sanitas resti-
 „ tuta est, sic tamen, ut nondum crus perfectè ex-
 „ tendi posset. Tribus mensibus usus est remedio,
 „ eademque vicis ratione, qua cæteri agroti.

COROLLARIA.

I. „ **H**Uic Ægro, qui sicca, & calida corpo-
 „ ris erat natura, Sublimatum ex aqua
 „ melius cessisse, quàm ex vini spiritu perspicuum
 „ est.

II. „ **N**onne valentius, utiliusque fuit hoc
 „ remedium, quàm inunctio cum mer-
 „ curiali unguento, & decocto? ipse ostendit even-
 „ tus.

III.

III. 55 **Q**uod si expedita cruris extensio non
 55 sit consecuta, non est ideo reme-
 55 dium accusandum. Læsa enim for-
 55 tasse fuit in genu articuli fabrica a tophis illis,
 55 aut contumax cruris complicatio fecit, ut nune
 55 membrum penitus extendi non possit, ut an-
 55 cilosis fieri comperitur, ubi ossibus fractis mem-
 55 brum nimis diu sine motu continetur.

OBSERVATIO DECIMAQUINTA:

LXVI. 55 **I**n idem fere tempus incidit cura-
 55 tio nobilis cujusdam Juvenis anno-
 55 rum triginta, sanguinei, & melancholici tem-
 55 peramenti, qui jam primùm phlogosi quadam
 55 gingivarum cum gravi dolore afficiebatur, qui-
 55 bus moeror, & tristitia accedebat. Itaque mor-
 55 bus Hipocondriaco-Scorbuticus videbatur. Præ-
 55 ceptum est, ut sero lactis depurato commixto
 55 cum succis aliquot earum herbarum, quæ valent
 55 contra eum morbum, uteretur; tum decoctis
 55 diluentibus, attenuantibus, atque dulcificantibus.
 55 His omnibus longo adeo tempore adhibitis, non
 55 meliùs se habere visus est Æger, quin herpeti-
 55 cum ulcus totam ejus genam occupavit, usque
 55 ad partem oris posteriorem. Optimis remediis
 55 non proficientibus, cùm multos ante annos vi-
 55 rulentam gonorrhæam passus esset, suspicari cœ-
 55 pi, morbum a latente venerea lue foveri, ex mo-
 55 nitu Celeberrimi *Astrucii*. Ideo cùm aliò quoque
 55 Medico *Carolo Terzi*, homini docto, idem vi-
 55 sum fuisset, curatio incepta est cum Sublimato
 55 ex aqua liquato, & syrupo violaceo adjecto, cum
 55 potio.

,, potionē decoctionis hordeaceæ. Primis diebus
 ,, cū sexta grani pars manē, itemque vesperi in-
 ,, tūs sumeretur, nulla mutatio facta est. Deinde
 ,, aucta dosi ad quartam grani partem, alvus ali-
 ,, quantū soluta est, larga quoque urina profluen-
 ,, te. Tandem dimidium granum manē, dimidium-
 ,, que vesperi datum est singulis diebus, usque
 ,, ad finem tertii mensis, urina plerumque copiosa
 ,, exeunte. Quo tempore symptomatibus omnibus
 ,, sublatis, curatio absoluta est. Primis diebus sa-
 ,, liva nonnihil copiosa ferri visa est, sed sine o-
 ,, ris interni intumescētia, & dolore; breviq̄ue
 ,, sponte cessavit.

COROLLARIUM.

I. ,, **C**onjectura nostra, siue vera fuit, mor-
 ,, bum illum venereæ luis sobolem fuis-
 ,, se, siue nos fefellit; illud certum est, sanita-
 ,, tem Ægrum recuperasse; quod eò magis mi-
 ,, randum est, quia mercurialia fere noxia depræ-
 ,, henduntur in iis, qui *affectione Scorbutica* ten-
 ,, tantur. Valet autem hoc remedium, ut ex ipsis
 ,, quoque Clarissimi *Savitenii* Epistolis manife-
 ,, stum est, adversus alios morbos, præter vene-
 ,, ream luem. Quod ex sequenti Observatione non-
 ,, nihil confirmari potest, quæ ex eodem *Bona* ex-
 ,, cerpta est.

OBSERVATIO DECIMASEXTA.

LXVII. ,, **N**AM Vir annorum quadraginta
 ,, sanguinei temperamenti, & bi-
 ,, liosi,

27 liosi, frigore post corporis incalescentiam su-
 27 cepto, cum doloribus *Arthritico-Rheumaticis*
 27 per omnia membra, & feбри correptus, neque
 27 *Baerhavi* methodo antiphlogistica, neque po-
 27 stea decocto ex *Sarsæ* radice Cin, & herbis tem-
 27 peratis anti-scorbuticis convaluisset; sub finem
 27 mensis Octobris elapsi anni curari cœpit Subli-
 27 mato corrodente ad eundem, ut supra, modum
 27 dato. Cujus effectus quadraginta dierum spatio
 27 fuit copiosus urinæ fluxus. Quibus diebus ex-
 27 ctis, prorsus sanatus est, cum a tribus antea
 27 mensibus lecto affixus, ne se movere quidem
 27 posset. Hic quoque ager, & qui proximè de-
 27 scriptus est, eandem, qua cæteri, victus ratio-
 27 nem adhibuit.

COROLLARIUM.

I. 27 **I**Taque ex his omnibus concludi potest,
 27 hoc remedii genus in alios quoque mor-
 27 bos valere; quod pluribus exemplis comprobare
 27 possem; ut Rustici cujusdam, qui duro abdomi-
 27 nis tumore, cum malo corporis habitu preme-
 27 batur, quem unus ex meis Discipulis sanitati re-
 27 stituit, inquit *Joannes Bona*; & Asthmaticæ item
 27 mulieris, quæ ab incipiente jam hydrope, hu-
 27 jus remedii ope, copiosa urinâ promota, libe-
 27 rata est. 27 Verùm quæ hætenus exposui, mihi
 nunc satis superque, meo consilio, videntur satis-
 facere.

Ex quo sub Celebris *Joannis Bonæ* auspiciis usur-
 pari cœpit Veronæ liberè Sublimatus corrosivus;
 Quamplures apud Italos in Arte egregios fuisse vi-

ros lego, qui huic insistentes methodo, Sublimatum nostrum tutò, & efficaciter in morbis non modò veneris, sed in aliis diversis a lue adhibuerint, inter quos numerantur *Internarii, Bacchetti, Martelli, Bassanj*, cui postremo Auctori quid acciderit, non incongruum erit heic exponere, imprimis cùm illud ipsum mihi accidisse meminerim.

Namque ille Equitem Gallum curaturus, nomine *Diell*, gravi pectoris oppressione decumbentem, Sublimati corrosivi usum, aliàs in similibus morbis a se expertum, ut ipse fatetur, (a) ingredi constituit, & defacto jam Sublimatum præscripserat: cùm Æger morbo potiùs confectus, quàm vix a Sublimato nostro læsus mortem occubuit; varia interim dictante probra Doctore *Bonelli*, qui temerè & *Bassano* imperitiæ, & remedio infamiæ notam inussit; [b] nec levioribus probris, ac invidorum salibus meam adhibendi hujusce Sublimati rationem exposuit supinus quidam Pharmacopola, dum non solùm me inconsulto, sed longiùs profecto, dum ignarus & præparationis, & electionis, & doseos, & quorumcumque ad rectam administrationem hujusce nostri Antivenerei pertinent, Mulieri cuidam ausus est ingerere; hinc convulsionibus ex illo tempore obnoxia fertur, quod an verum sit, fides Medico referenti [qui & Danaus est] adhiberi potest; cùm ipse nec ipsam viderim umquam, nec inaudiverim hisce convulsionibus laborare.

Quidquid autem sit, mihi equidem semper persuasum fuit.

(a) *Dimostrazione Apologetica &c. p. m. 39. num. 39.* (b) *Ibid. pag. 7.*

suasum est, quin & idem omnes in Arte bonos sentire non dubito: Quidquid remedii in Artem Medicam, experientia autem duce, in Ægrorum commodum usquam illatum est, aut infertur unquam, si modò novum sit multorum contradictionem invenire, & omnibus fere Medicis, qui antiquitatem sequuntur, damnari. Verum quidem est, id plerisque circumforaneis usuvenire, ut e suggestu sua arcana jactantes, stupore vulgi nimis creduli multos decipiant, præsertim incautos. At dedecet semper candidos Medicos, & sinceri Hippocratis Sectatores pudebit semper, solius lucri faciendi gratia, siquid novi in Praxi Medica, & utilissimi compererint id ipsum celare. (a) Planè ut eò redeam, unde digressus sum; *Bassanus* omni culpa vacare videtur, si hujusce Sublimati solutionem jam quotidiano usu exploratam in illa prædicta Curatione adhibuerit; & quod inde sequitur, nulla non culpa vacare *Bonelli*, qui invidia fere percitus, atque *Bassano* perperam oblocutus, cautum adèd remedium temerè proscripserit. Sed ut verum fatear, quamquam a *Bassano* in Sublimati administratione nihil peccatum esse videatur, potuit sanè tutiorem viam insistere, atque cavere in illa oppressione pectoris, savis adèd symptomatibus stipata a præscriptione hujusce remedii, ne quod saluti pluribus ægrotantibus fuit, lividè infamaretur.

LXVIII. Hactenùs Illustrissimus *Gerardus Van-svieten* hujus remedii efficaciam, fultus suis experimentis, Medicis quamplurimis Parisiensibus commenda-

(a) *Joann. de Gorter tract. 55. de Medicamentis.*

mendavit; unde id ipsum Lutetia usurpari coeptum est in plurimis morbis venereis desperatis, licet vulgari illitionum mercurialium therrapeja prius tractati fuissent; & quidem præclarissimo usu confirmabatur in dies illius non præstantia modò, verùm etiam respectu hydrargirosis præcellentia, hac tantùm differentia; (quod obiter notandum sit) scilicet, quod laudatus Auctor in spiritu frumenti ipsum adhiberi jubet; Parisienses verò in vini spiritu agris propinant; ut humaniter mihi communicavit Chirurgus *Josephus Ferrugia* Conciavis meus, vir certè omni fide dignus: hac tantùm ratione, inducti, scilicet quod spiritus ex quocumque vegetabili fermentatione parati, & rectificati nihil fere differant inter se: [a] Sed quàm differt frumenti spiritus ab illo vini, patebit ex illis, quæ infra edifferentur.

LXIX. Medici etiam Angli nunc hanc methodum omnium optimam in curandis morbis venereis unanimiter amplectuntur, & plurimis, iisque pulcherrimis, experimentis denuò instaurarunt; quorum experimentorum accuratam historiam non est quod heic, brevitati studentes, [observations &c. inquiry] referamus.

LXX. Italis tandem hujusce medicamenti virtus abundè comperta est; unde *Bartholomæus Julianus* nobilis Medicus Veronensis, in Nosocomio Militum ipsius urbis, plurimos ægotantes morbo venereo affectos hujus medicamenti ope prosperè curavit; Atque in pluribus hodie Italiae locis ad Afrodisiaca-

[a] *Hermann. Boerhav. Element. Chemie tom. II. part. I. proc. 43.*

cam labem eradicandam fortunato præscribitur eventu Sublimatus noster, postquam Illustrissimus Austriae Præses, datis humanissimè litteris suo amico Josepho Benvenuto, Sublimati utilitatem commendaverit, quas heic transcribere, non supervacaneum erit.

CLARISSIMO VIRO

Josepho Benvenuto Lucchenfi

Gerardus Baro VVan-svieten.

LXXI. **O**pus tuum accepi, libenter legi, & gratias debitas tibi ago. Mercurii usum magni facio, sed multa hic opus prudentia est; in primis cum crudus datur, vel affricatur cuti. Non omnibus bene celsisse hæc tentamina scio. Si Mercurius sublimatus corrosivus solvatur in spiritu frumenti, rectificato hac lege, ut in singulis unciis spiritus hæreat medium granum, & deinde hujus detur manè, & vesperi cochlear adultis, vel ad summum duo cochlearia, potando simul largam copiam decocti hordei, vel alterius cujuscumque emollientis, mira efficacia observatur, in lue venerea, & aliis morbis difficillimis. Tercentos lue laborantes in Nosocomium Collegii præterito anno, & absque salivatione omnes exierunt sani, hoc solo remedio usi. Parum argenti vivi, sed efficacissimi redditus, & multa liquidi copia diluti, vidi profuisse quàm maximè. Vale, & me ama.

Vindobona 8. Martii 1755.

Clariss.

Clariss. Viro Josepho Benvenuto Luccensi
Gerardus Baro VVan-svieten :

LXXII. **U** Sus illius remedii tandiù protrahitur, quamdiù aliquid de luis symptomatibus superest. Tutò sumitur etiam diù. Cancrosum in lingua ulcus curatum vidi, dum per novem menses hoc remedio uteretur puella, & absque noxa ulla. A pinguibus, sale, vel fumo induratis, lardo in primis abstinendum jubeo; juscula, olera mollia, carnes paucas concedo facilè. Ptisanam hordei cum quarta parte lactis copiosam do, vel aliud quodcumque decoctum emolliens. In Nosocomiis, cubiculi ambitu continentur. Plures curavi, qui quotidie per urbem vagabantur, in primis Verno, & Æstivo tempore. Præterito mense ducenti e Nosocomio exierunt curati hac methodo. Post paucos dies tercenti alii ingrediuntur. Credo & apud vos similem successum sperari posse, cum in Hispaniâ per decem annos inveteratam luem sic curaverit Archiater Regiæ Viduæ, cui indicaveram hoc remedium.

Vindobonæ 13. Aprilis 1755.

Clarissimo Viro Petro Burserio
Physicæ, ac Medicinæ Doctori, Exercitatus S. C. M. Medico.

§. **T** Utò dari posse certus sis: Sexcentis lue laborantibus intra anni spatium datum est optimo cum eventu, etiam in difficillimis casibus: nemini quid sinistri contigit Mercurio sublimato corrosivo,

rosivo, qui in omnibus Pharmacopolis prostat, utor. Spiritum frumenti adhibeo, quia cum hoc prima tentamina feci, ante plures annos, & cum pulchrè successerit, nihil mutare volui: credo enim, facile & vini spiritum inservire posse. Vale.

Vindobonæ 26. Decembris 1755.

LXXIII. Anno etiam 1760. Amantissimus *Vansieten* in sua brevi descriptione Morborum Castrensiū magnoperè usum *Mercurii sublimati corrosivi* extollit, tamquam genuinum, & palmarium luis venereæ antidotum, simulque methodum ejusdem adhibendi breviter, & enucleatè describit. De hisce tam multis, tam variis, tamque præclaris Observationibus quâ privatim, quâ publicè in Xenodochiis Vindobonensibus hac de re institutis, licèt satis superque edoctus, ac de præstantissimo adversus luem veneream Sublimato certior factus ipse, nunquam tamen ausus in meis ægrotis ipsum adhibere, verens, ne invidiosis carpenti innoxii remedii ansa præberetur. Sed impulit demum experientia tot celeberrimorum Virorum testimonio signata, adegitque amor Patriæ, ut spretis Zoilorum calumniis, in hisce morbis Sublimatum adhiberem; unde occasione arrepta, cum nonnullos confirmatæ luis, neque ulli hætenus evulgatæ methodo cedentis, casus praxeos fortuna mihi obtulisset, in usum medicum apud Concives meos primus, quem sciam, absque ulla hæsitantia introduxi.

Cum autem conficiendi spiritus frumenti, quocum nuptus Sublimatus dari debet, modus in Patria ignoraretur, non mirum si Pharmacopæus, a

quo primò parandum curavi, non tam quid spirituosus, quàm prorsus aquei ex tritico elicuerit; hinc alteri negotium committens, extrahendum juxta Boerhavianum processum *spiritum* hunc frumenti inculcavi. Quem demum purum, omni frumenti dote divitem mihi comparavi. Huic ergo ita parato vehiculo Sublimati justam dosim infudi. Illicò solutus in minima evanescebat, certo quidem indicio, Mercurium hunc præ illito sub forma unguenti, & longè citiùs, & longè tutiùs, perfectiusque extingui. Itaque tanto auxilio fesus, diffusus autem unctionibus mercurialibus, praxim meam audax adhibui, licèt multi censoria virgulâ eam notarent, & livido dente famæ remedii detrahere niterentur, an jure, vel temerè, æquus Lector ex sequentibus meis Observatis decernat. Ecce ergo tibi eventus vicissitudines, quas toties a *Sublimati corrosivi* usu vidimus contigisse.

OBSERVATIO DECIMASEPTIMA:

LXXIV. **J**Uvenis nomine Franciscus, ex Suburbio Villhenæ, annos octo & viginti natus, anno 1755. in gonorrhæam virulentam lapsus, per octo menses a Pharmacopola tractatus illam suppressam habuit, unde Æger sanus reputabatur. Anno dein 1759. impura iterum venere aliam sibi adscivit gonorrhæam conjunctam *phimosi*; Itaque Medicam, & Chirurgicam opem implorans, quæcumque in hac noxa dari solita intus, extusque adhibuit: Hisce tamen omnibus non cessit, quinimo gonorrhæus constanter permanfit, & dolores articulares accessere. Verum

rum quidem est, *phimoseos* vitium propulsatum fuisse; at verò adversùs fomitem venereum, prægressis solitis præparationibus, ad illitiones mercuriales deveniendum erat; id Medicorum consilio imperante: A qua *hydrargiost* melius sibi habere visus; & licèt anni Æstas non ita opportuna ferendo remedio esset, nullum tamen infortunium passus est nec in primo, nec in secundo, nec tandem in tertio stadio, itaut dolores penitus evanuerint.

Verùm circiter initium mensis Octobris anni subsequenti denuò exasperati sunt dolores, longè quàm priùs atrocissimi, in articulationibus *cotiloideis* ossium pñemoris sævientes, pro quibus debellandis rursùs inunctioni ex unguento mercuriali sese exposuit, nulla interim subsequente mitigatione symptomatum; unde omni salutis suæ aditu, ut videbatur, præcluso, per plures menses hos devorare dolores necessum habuit: Symptomatibus autem incrementibus, a Medicis consilium petiit. Advocatis igitur Professoribus, tertia vice ad illitiones mercuriales quoque damnabatur; Præhabitis ergo solitis, & toties dictis præparationibus, scilicet sanguinis missionibus, balneis aquæ dulcis, lacte asinino per totum curationis tempus continuato, tandem illitiones mercuriales, non ab simili ritu, qui Monspelii viget, usurpatæ sunt. Et quidem non absque sensibili symptomatum cessatione, quæ per tres menses duravit.

Sed vix hoc tempore elapso, cùm nova exurgerent symptomata, scilicet sorditas utriusque auris, præcipuè sinistra, immobilitas artuum superiorum, & capitulorum ossium humeri in *tophos* degeneratio. Ad hæc dolor atrocissimus in medio pñemoris

sinistri, caries ossium nasalium, unde ossa turbinate, ulcerosa adeo evaserant, ut septo istiusmodi profundè depasto, ex duobus cavis unum amplum efformaretur: [adversùs quam noxam, suffumigia cinnabarim excipientia licèt a Medicis probarentur, & diu instituerentur, frustranea reperta sunt:] Demùm malorum cumulo accessit perforatio palati. Ad hæc ergo angustias redactus, a variis Medicis consilium rogat, qui omnes quartam unctionem ei suadebant; ipse verò constanter renuebat, probè forè eorum memor, quæ in antecedentibus curationibus pertulerat, fastidia. Tandem me consuluit, qui adeo & ei auctor fui, ut Sublimatum nostra methodo correctum assumeret: unde die xv. mensis Aprilis anni 1761. accito in consilium Chirurgus *Josepho Farrugia*, qui nuperrimè in Patriam rediit, hoc remedium proposui coram, qui omnibus ritè perpensis, praxim hanc assensu suo firmavit: Et ideo admota phlebotomiâ, ac leni purgante instituto, ad *Sublimatum corrosivum* cum spiritu frumenti properavimus.

Sic enim die decimanona mensis Aprilis dosim consuetam Germanis, spiritus scilicet cochlear unum, & debita quantitate lactis tertia parte aquæ edulcorati, loco decocti, hauriendum iussimus: Quia verò ab usu spiritus prædicti symptomata varia Ægrotò, scilicet ardor faucium, ingentes anxietates, ac sæva cardialgia oborta sunt: (licèt magna epota quantitate lactis illico evanescerent) idcirco immodicam fuisse spiritus quantitatem rati, hanc altera die minuere, necessarium duximus; unde dracmas tres manè propinavimus, & totidem dracmas serotinis horis bibendas curavimus. Nec sefellit eventus:
cùm

cùm nec de ardore faucium, neque de aliis symptomatibus conquestus ampliùs fuerit. Quarta ab incepto usu remedii die Æger mihi retulit, nimio sudore se diffluxisse præcedenti nocte, maximè viscoso, quod notatu dignum est. Sudorem spiritus frumenti odorem prætulisse; Urinam etiam diligenter inspexi, quam ejusdem odoris aliquo modo participem inveni, cui in superficie non parva quantitas humoris oleosi innatabat; unde tacité sperabam, fore ut aliquando morbus in totum fugeretur; nec fui deceptus; nam die quinta super vigesimam ab usu remedii, cum magno Ægri gaudio tumida humeri moles notabiliter subsedit: aures ad audiendum aptiores: dolor phemoris præfatus, qui priùs immanis erat, tum mitior redditus est: Foetor narium imminutus, tum etiam nasi magnitudo decrefcere, (quem mirè deformem, ac prægrandem reddiderat lues) artuum redire motus, & pus meliorem indolem adipisci.

Die tandem quadragesima quinta a dolore phemoris, ab incommodo artuum, & a surditate aurium liber evasit; planè ut nunc munus suum exerceat summa cum facilitate, absque ulla superstite molestia. Verùm cùm Ægroti renitentia ineuns ætas usum medicamenti non tantùm permitteret, hoc ad aliam opportuniorem anni tempestatem reservavi. Topicum verò in nares injicere curabam ex Sublimato corrosivo spiritu frumenti paratum in decocto hordei, & post duodecim dies aliquam portionem squammæ ossis maxillaris decidere observavimus, unde foetor narium maxima in parte diminutus est, ut vix percipi posset.

Hinc non mirum est, si perspecta hinc calida
tempe-

tempeſtate uſurpando Sublimato, importunâ, atque inde attentâ Ægrotantis maxima renitentiâ, haud, inquam, mirandum, ſi pergat adhuc topicum, & naribus inhærens ulcus, quin ulla completâ, & abſolutâ ſanationis ſpes aſſurgere videatur; namque eò ventum eſt, ut ſæviſſimo capitis dolore clavum quemdam parti oſſis coronalis ſiniſtrę infixum mentiente, & noctu ad inſtar dolorum venereorum ingraveſcente, miſerè torqueatur. Cujus ſanè morboſi ſenomeni cauſam, in corrupta corpuscula, quæ a ſede foetidi illius ulceris emanantia, atque in proxima oſſa irrupentia hæc variè corrumpunt, atque ſtimulant, refundendam, arbitramur; idque abſque eo quod ul a in noſtram methodum culpa conferri poſſe, videatur; nam ut annotatum eſt, curatio non Ægrotantis modò inobedienciâ intercepta eſt, verùm etiam hanc proſequi, ut jam dictum eſt, minimè potuimus. Neque enim putandum eſt, ut jam doctiſſimè præmonuit *Gerardus Van-ſvieten*, qua methodo lues venerea recens, nulliſque topicis ſtipata malis, curari plerumque ſolet, eadem quoque noſtra vetuſtiſſimum morbum, & doloribus oſtecopis, imò & carie oſſium comitatum intra idem tempus abactum iri; (nam ut adagio fertur, *Forti nodo fortis cuneus*) ubi virus venereum in oſſibus altam jam fixerit ſedem, metus eſt, ne depurato modò quoque ſanguine, ſepultum jam venenum intra datum tempus extricetur, atque ex ſuis latibulis, quali ex inſidiis erumpat totam fluidorum maſſam inquinaturum, Quamobrem non eſt cur ex hujusmodi imperfeſta ut videatur luis venereæ confirmatæ per ſolutionem noſtri Sublimati curâ; non eſt, inquam, quare

quare methodus nostra antiquari, aut infamari debeat, quæ pluribus in casibus profuit semper, nocuit unquam, modò recta, prudens, & debite protracto tempore fuerit.

COROLLARIA.

I. **S**equitur ex prægressa morbi historia, tutiorem longè, atque efficaciorè esse methodum adhibendi Sublimatum, parva semper dosi repetita, juxta Illustrissimi *Van-svieten* mentem, quamque a quodam Auctore describitur. Exinde enim ipso fatente præcitato Scriptore tantùm abest, ut aliquid emolumenti ægrotis accedat, ut potiùs exuberanti ejusdem Sublimati intùs administrati copiâ pessima mala oriantur, qualia sunt: Febris, Sitis ingens, Cephalalgia fera, Anxietates & similia.

II. **M**iram esse, & singularem prorsus Præparati nostri mercurialis dotem in arcendo viru venereo per cutis spiracula, aut per lothii vias. Quippe sicubi alvum moveat, id peculiari Infirmorum idiosyncrasie tribuendum est, non autem naturæ nostri medicamenti; quòd præterea eatenùs aliis omnibus Præparatis mercurialibus, quin & ipsi *illitioni* longè, multùmque excellere videtur, quatenus rarissimè, ne dicam unquam, salivationem inducat: Quinimò ex nostra historia patuit, cunctisque constare arbitror, salivationem prædictam, quæ in delibutis jam unguento mercuriali, per adhibitam parcam *Mercurii dulcis* dosim accidere consuevit in nostra methodo, vix unquam pro-

prodiisse, etiamsi tertio, aut quarto instituta prius fuerit *hydrargirosis*. Accedit etiam, quod Præparata alia mercurialia, ut *diaphoretica* reddantur, diaphoreticis Practici admiscere solent; quemadmodum si vim purgantem inde expectant, hanc non nisi purgantium admixtione obtinere; quamobrem, ut supra patuit §. LXV., videtur Sublimatus corrosivus ex sui natura, absque ullo adjumento, specificum luis venereæ sudoris sub forma debellandæ *antidotum*.

III. **I**Nsigni virtute pollere Sublimatum hunc, non modò adversùs rebellem luem veneream, quæ interna adhuc tantùm corporis loca malè habet; verùm etiam quando eadem labe, sub forma morborum localium, ad corporis ambitù furibūda se proripit, atque numerosissimas noxas, easque valde periculosas, in externo corpore producit. Id ipsum infra clariùs patebit: Sufficiet impræsentia adnotasse præstantissimas curationes, easque optatissimi exitus passim evenisse horum, quos diximus, morborum, per admotionem externam emplastri, quod *auripigmentum* venenosissimum, non mediocri quantitate excipit; ut ex illitione *collirii Lanfranci*, quòd idem auripigmentum ingreditur, quocum solent detergi oris ulcera, post *hydrargirosim* remanentia, non modò sine periculo, verùm etiam cum subsequenti inde felici curationis exitu.

OBSERVATIO DECIMAOCTAVA.

LXXV. **P**Uella octenni a patre unâ cum vita femineum venereum infusum est, a quo obstructiones multigenæ lymphaticæ in diversis corporis locis sese exhibuerunt, ut in collô &c., accesserunt etiam tubercula multiformia, nec non varia ulcera sordida depascentia per totam, qua latè patet, cutem dispersa; quæ non aliis domari visa sunt, nisi unguento mercuriali, topicis; Ipsa tamen ad perfectam coitionem reducere, difficillimum planè erat, ne dicam impossibile: Ea de re nec varia medicamenta a Mercurio petita ei profuere quidquam, planè ut ad *Mercurium Sublimatum corrosivum* deveniendum esset, ut infra fusiùs dicetur. Sexta die post inceptum remedium magna febris cum dolore capitis gravativo, anxietate exorta, animum perculit, & de pravo remedii nostri effectu admonuit; sanguinem ergo ex brachio mitti iussimus ad uncias quinque, & ab usu medicamenti Ægram desistere. Secunda die remittit febris; tertia tandem variolæ, & quidem discretæ, apparuerunt, quibus ex Arte sanatis, & refocillatis aliquantisper viribus Ægrotantis, denuò ad usum Sublimati recurrit, ut spatio quadraginta dierum hoc præstantissimo remedio integram sanitatem recuperaverit.

COROLLARIUM.

I. **D**iscimus ex hætenùs recensita Observatione Mercurii nostri sublimati vim ad intima corporis penetralia pertingere. Vidimus namque

R

que

que luem veneream in memorata puella per traducem infusam, & jure quodam hæreditatis ultima corporis stamina occupantem, præter omnium expectationem, sola nostra methodo oppugnatam, fuisse, & concreciones glandularum colli ad *scrophulas* quam proximè accedentes eadem medendi ratione resolutas abiisse; Quod nunquam per adhibitam hydrargirosim succedere videtur.

OBSERVATIO DECIMANONA.

LXXVI. **P**ater memoratæ Puellæ [de qua in antecedenti Observatione] labem veneream multis a retrò annis in corpore fovens, septies gonorheam tulerat: quo factum est, ut seminis stillicidium ei permanserit, & instante hyeme, artus dolere illi cœperint, necnon aliquid molesti sub seminis emissionem, sensus in uretra percepit delumbis, ineptusque evasit, licet in flore suæ ætatis constitutus; unde unguento mercuriali, iis observatis, quæ nunc solent, cautelis, & dieticis regulis delibutus, non adeo sævientem experiebatur morbum, sed non idcirco fugatum, licet macilentus, & valde attenuatus evaserit. Septimo verò mense, post hydrargirosim omnia vetera symptomata recruderunt, quæ tamen nostra methodo toties laudata in fugam conjecta sunt.

COROLLARIUM.

I. **I**N præcedenti casu illud notatu dignum occurrit, quod seminium venereum, a quo illa gonorhea habitualis profluxerat, in homine jam unctio-

unctionem mercurialem passo, non alia tutiori, & efficaciori, quàm methodo nostra deleri potuerit, neque adeo gonorhea perfectè curari. Quod haudquaquam succedere animadvertimus, per methodum *illitionum*, cujus vel ipsi Patroni apertè testantur, *gonorheam* hujusmodi inveteratam consuetis unguenti *illitionibus* adeo pertinaciter resistere, ut opus sit Medico aliam ingredi curationis viam, quæ topicis, vel internè sumptis remediis, *balsamicis detergentibus, consolidantibusque* perfici creditur. Imò apparet ex prægressa Observatione, vel saltem deducitur, quàm inconsultè, imperitéque sæpè se gerant, quicumque in curandis gonorheis *perineum*, & vicina loca identidem parvis unctionibus mercurialibus obliniunt; quippe interea experientiâ constitit, non modò inde *dysuriam* recrudescere, verùm etiam seminis prohi, nec ullo modo corrupti, effluxum largiorem inde fieri.

OBSERVATIO VIGESIMA.

LXXVII. **J**Uvenis ætatis vigintifex annorum, postquam gonorheam veneream habuerat, simulque ulcusculis coronæ, & fræno *balani* insidentibus defœdatus, vulgarem therrapejam & internè, & externè per topica ingressus, post quadraginta dies de recuperata sanitate sibi adblandiebatur. Sed anno subsequenti ulceribus faucium perterritus, ad *hydrargirosim* lubens confugit, qua ulcera latius serpere, & profundius oris loca depasce adeò cœperunt, ut columellam, & majorem fornicati partem palati perdiderit; Tandem die vigesimaquinta mensis

Aprilis anni 1761., hoc ego consilium dedi, ut *spiritum frumenti* cum Sublimato corrosivo, fami-
liari mihi methodo, ingereret, & ex eodem Subli-
mato cum aqua hordei, tamquam locali collutorio,
oris interiora ablueret. Ita factum; & in hoc usu
cum per quadragintaquinque dies perrexisset, tam
ab intus suscepto seminio, quam a foeda ulcerum,
illuvie convaluit.

COROLLARIUM.

I. **A**llatus hactenus Casus aperte nos do-
cet, quantum potentiae in pulvere no-
stro *Sublimati* potabili insit, adversus ulcera *dis-*
sepulota, quae imprimis a contagio venereo diver-
sis corporis partibus, sed maxime ori, accidunt:
quamobrem in hisce, & similibus casibus facile in-
telligitur, utrum Medicum deceat, uti methodo
illitionum, an *Sublimati*: & profecto haec ultima,
administrandi *Sublimati* ratio, mihi omnium facil-
lima, brevissima, & praestantissima videtur, quin
etiamsi Mercurius crudus figuram suam omnis acrimo-
niae experte agere supponatur; atque adeo absque
tumultu, & pacate venereum virus debellare; (qua-
lis est sententia *Astrucci*) nihilominus tamen si at-
tendatur ad humorum fusionem, salium extrica-
tionem, enormes lymphaticos fluxus, quos tantum
& figura, & gravitate sua producit nativa forma
Mercurii; certe inferendum dabitur, Mercurium
illitum majori acrimonia pollere, magisque noxium
esse posse, quam ubi sub forma *Preparati* interne
assumitur. Patuit namque ex progressa nostra Ob-
servatione, ulcerum oris interiora depascentium
ambi-

ambitum insigniter dilatatum fuisse, eademque majorem acrimoniam allabentis fluidi indicasse, cum nonnisi post institutam unctiorem eorumdem ferocia sese manifestaverit. Verbo dicam: Acrimonia Mercurio nativo propria, utpote omnium metallorum ponderosissimo, (excepto auro) quia dependet a sola figura metalli, *mechanica* appellatur, uti eandem vocat *Gorterus*: Acrimonia autem, quæ *Sublimato nostro* vitio verti posset, vera quidem & realis est, quod a spiculis acidis, quibus Præparatum nostrum horret, maximam partem dependeat; sed, ut pluries dictum est, eadem, hæc *acrimonia* Sublimati, aut tota in solvendis concretionibus pacatè, aut in titillandis leniter solidis, absque ullo tumultu impenditur; atque adeo sive virus lateat in ultimis capillarum recessibus, sive majora sanguinis vasa occupet, Mercurio illito efficacius illud idem virus atterat, subigat, expugnetque; ut infra clariùs patebit.

Prostant etiam similibus curationum, per Sublimatum Crystallinum felicissimè contingentium, exempla, ut in Observationibus Anglicanis: (a) Illa Bartholomæi Juliaris, Internari, Martelli, *Balletti*, Bassani; Necnon illa, quæ continuò occurrere videntur; quæ singillatim recensere non vacat.

CAPUT

(a) *Observations inquirens.*

CAPUT QUINTUM

*Primarios Mercurii sublimati effectus sistens, &
An Mercurius hic nativo præstantior.*

LXXVIII.

Actenùs non propria tantùm, verùm etiam celeberrimorù Clinicorum protulimus Observata, quæ miram Mercurii hujus sublimati corrosivi in morbis venereis averrucandis virtutem testatam satis superque exhibent: Verùm quomodo, & qua vi luem ille veneream sanet, & undenam ipsi argento vivo illito præferendus sit, neminem saltem eorum, quos legi, reperies, qui hac de re ex professo tractarit. Patiaris inde, ut aliqua Nobis probabiliora visa in medium proferamus, quæ si non pro argumenti dignitate, at saltem pro nostra tenuitate tibi satisfutura confidimus: Ex quinque ergo fontibus desumitur agendi ratio in hoc Sublimato, scilicet: I. ab ejus *Gravitate*; II. *Figura*; III. *Divisibilitate*; IV. *Vi sanguinis urgentis* vi vitæ; V. demùm ab *acidis Spiculis* salis marini, quibus scatet. Exordiamur a prima concausa.

LXXIX. Cùm particulæ Sublimati corrosivi graves etiam sint, majorem vim exercere aptæ erunt: [ut unanimi consensu de corporum vi indaganda demonstrant Physici omnes] eùm enim cubica latercula [quæ figura in corpusculis Mercurii corrosivi dominatur] anguloso apice in obstaculũ sese insinuant, fit, ut particulæ lymphaticæ, ab illis petitæ, facillimè omnium a se invicem secedant. Id ipsum quoque testatur recentior, & magis culta
Phy-

Phyfica: Figuræ enim cuneiformes eò dividendis corporibus aptiores sunt, quò magis cuneus premitur. At pressio propria *cubicis Sublimati* elementis pendet etiam ab ipsius proportionali gravitate; & ideò Sublimati componentes partes inter obstaculi moleculas faciliùs penetraturæ sunt: quod de particulis argenti vivi dici non potest; nam illarum figura cùm sit spherica, nullis angulorum eminentiis tumet: id omnes docent, & proinde nullis aptis ad moliendam corporum divisionem ea pollent, ut infra patebit.

Neque obstat earum insignis gravitas, qua aded non uti Sublimati molleculæ impedimentum amovent, ut e contra majorem aliquando concretionem gignant, & obstacula sanguini circulanti objiciant: Sagacissimi enim naturæ perscrutatores *Zmit*, *Cote*, alique plurimi Angli evidenter demonstrarunt, gravitatem globuli Mercurii esse ad sanguinis globulos, ut unum ad decem; obstacula, quæ in morbis venereis observantur, lymphatica præcipuè censentur, cùm hocce virus humorem adiposum, & lymphaticum præ ceteris occupet, inque iis tyrannidem suam exerceat, docente *Astruccio*: Exinde globuli sex lymphatici singulos globulos sanguineos constituunt, probante *Levenoechio*. (a) Unde gravitas globuli unius Mercurii, ad lymphatici se habet ut sexaginta ad unum, quod ingens discrimen est, proindeque magis noxius, quàm utilis erit.

Porrò cùm spheræ obtusior majori se superficie meatui cuivis offerat, futurum est, ut obstaculi partes, sive concreta canalium, non perrumpantur,

tur, ut potius auferentur, & a figura spherica, quam prius habebant, concreti moleculæ ovalem acquirant; proindeque puncta contactus adaugenda esse consequitur. Quoniam verò corporum fluidorum renitentia, ut demonstravit *Newtonus*, pendet a majori vel minori partium contactu, ideoque cum particulæ lymphæ, quæ immeabiles censentur, in pluribus punctis sese contingant, effecturæ sunt obstaculum multò densius; eoque frustraneus in tali casu argenti vivi usus, quin & noxius futurus esset: Quod si aliquando Ægrotos venerea lue affectos liberari inde eveniat, hoc idcirco fiet, quia fortè crassities humorum a veneno inducta tanta non erit, vel alia causa oritur, ut Capitulo sequenti clariùs patebit; aliter enim irritato conatu adhiberetur, & semper cum mali recidiva, ut quotidie in Nosocomiis observant Clinici. Præterea, quia (ut solent) luem veneream ibi causantur imperiti, ubi ne quidem ejus minima suspicio adest; hinc est, quod puris unctionibus perpepsi, suppositi virus expulsionem adscribant, qui e contra priùs perfectiori valetudine fruerentur.

Tandem, sive immani vivi argenti gravitate intus admisi in corpore, & ob concretionem particularum lymphæ, seu ob majorem obicium redditam soliditatem varia prava symptomata pullulare observantur; ut §. --- Sic si duo globuli nativi Mercurii per vim attractionis, quæ in ipsis maxima viget, in unum coalescant, tunc longè gravio- rem molleculam dabunt, [gravitas enim est massa

proportionalis] (a) & proinde *Inflammationes, Hæctica, Apoplexia, Paralyfes* orientur, quin & mors ipsa obrepere poterit.

Verum quidem est, Mercurium nativa sub forma exhibitum *Mercurio* nostro *Sublimato* in specie graviores esse: At Mercurii gravitas quò major sanguinis, sub eadem mole, gravitate supponitur, eò magis vi cordis impellentis nata est ita, ut tandem multò citiùs vis Mercurii nativi per vasa fluentis, quàm sanguinis unà permixti destruenda sit, cum hujus Mercurii respectu cordis actio longè citiùs quàm respectu *Sublimati* decreseat. Constat verò, fluida intra medium resistens, aut tubos fluido resistente refertos propulsa, fluere excessu virium pone currentium supra vires resistentes, & harum velocitatem esse ut velocitatum differentia radicem. (b) In summa guttulas sphericas argenti vivi, guttulis *Sublimati* nostri, quò magis pondere superant, eò majus velocitatis decrementum pati, ut infra fusiùs. Hinc est, ut divisa Mercurii elementa per minimos corporis recessus, quos vix attingit cordis, arteriarumque potentia denuò inter se coeant, & grandioribus sub guttis corpori noceant: Hinc uteri hemorrhagiæ &c. (c) Hinc vidimus toties in praxi, post tertiam ut plurimum *illitionem mercurialem*, suborta salivatione, per glandularum salivalium emissaria purum Mercurium elabi; quod sanè, quemadmodum faciliorem globulorum mercurialium per solutam calore corporis therebintinam, cum qua extinguitur, coitionem

S

(a) *Scienza della natura. Padre de la Torre tom. I*

(b) *Acta Academiae Parisiensis anno 1704. pag. m. 333.* (c) *Forestus tom. III. lib. xxx. p. 27.*

indigitat; ita planè demonstrat quamcumque, & quantamcumque in Mercurio nativo gravitatem, concipias, hanc nihilo secius sibi impedimento futuram, neque adeò ad ultimos corporis meandros, in quibus hæret fomes veneris, pervenire posse; Ab hisce autem omnibus infortuniis immunem prorsus esse Sublimatum nostrum, ex anteaactis Observationibus liquet.

LXXX. Secundò. Contagium veneris Sublimati nostri spiculis angulosis attritum, feliciter abactum iri evidens est, ut supra notavimus. Corpora enim superficie angulari prædita adversus ea, quæ ipsis resistunt, eo momento agunt quod celeritati, quantitati materiæ, & angulorum acumini respondeat; (a) & ideo Cuneus, cujus basis est in majori proportione, ad altitudinem, is majori sciendendi, ac dividendi vi pollet.

Id ipsum evincunt Mathematici omnes. Demonstrant enim, corpora, quò magis obtusa sunt, eò debilius concreta ferire, atque penetrare; & e contra; & cum nullum corpus ad obtusiores angulos magis accedat, quàm sphericum, hoc ergo, ceteris paribus, omnium minima vi in obstaculum irrumpet; spherâ enim plano impositâ nulla linea per contactus punctum transeunt concipi potest, quæ cum plano efficiat angulum; si ergo non transeat per spheram, ergo nullus excogitari potest angulus obtusior, quàm circularis, vel sphericus, ac proinde nullam inveniri posse figuram a discindendo magis remotam sphericâ, constat. His ergo positis, patet, argentum vivum, & ipsum rotundissimum,

(a) *Josephus Bertinus de usu Mercurii p. m. 9.*

simum; longè debilius ceteris, in obices venereos arietaturum esse aliis mercurialibus; & quod inde sequitur, singulos Mercurii atomos difficillimè sese inlinuatum iri in ultimos canaliculos viru obsessos: Sphæra enim meatui obstaculi non adoptatur, cui cum ratione majoris superficiei nullo modo convenire videtur.

Tandem cùm particula Sublimati nostri angulares sint, fibras canalium potius vellicant, quàm argenti vivi moleculæ, & ideo ratione stimuli, ut demonstravit *Laurentius Bellinus*, partes contentæ jam per venenum venereum viscosæ, vel jam stagnantes a remedii nostri præstantia moventur. Clarè hoc demonstravit *Santorius* sequentibus verbis:

» Supponatur in parte aliqua quid hærens, itaut
 » liquidum influens ad extremum fibræ non per-
 » veniat, factò vel in ipsa, vel in altera fibra stimu-
 » lo, fit validior, & copiosior liquidi influxus;
 » Copiosiori factò influxu debet fieri major di-
 » stractio, unde illud hærens facillimè nocere pos-
 » se necesse est, & ulterius progredi, ac divisio-
 » nem pati.

Porro actio argenti vivi in objectum ubicumque corporis obicem considerari posset: tamquam latera canalium, dum transit cum sanguine, vasorum impellens; in quo casu ajo. Seminium venereum in hisce canaliculis lateralibus latens inefficacissimè omnium attingi: Nam globuli mercuriales, dum cum humoribus per vasa circulant, cum eorundem parietibus non affricantur, sed potius circumrotantur. Idipsum confirmat Clarissim. *Joannes de Gorter*, (a) ubi demonstrat, liquores fluen-

S 2

tes

(a) *de perspirat. insensib. cap. 7. p. m. 21.*

tes per canalem vix latera terere, sed a contactu circumrotari; nam si canalis, quem pererrat liquor constans globulosis partibus, ut sunt mercuriales, ab axi ad circumferentiam, ob Mercurii particulas impetentes, diducitur, in hujusmodi contactu non atteritur, (illicó enim a lateribus suis per puncta adhaerentes, vas expuit globulos) sed circumrotationem admittit tantum. Axioma etiam apud Physicos habetur: *Omnia fluida eò facilis concurrere, quò inveniunt minorem resistantiam;* & ideo globuli mercuriales fluidi eò loci in corpore confluant, necesse est, quò debiliorem renixum experturi sunt, itaque a valida canalium obstructione, tamquam a firmissimo obice repulsi, oportet, ut aliam affectent directionem, & versus alia loca sese determinent: [a] Cuneiformes verò, sive acutiores partes Sublimati corrosivi, salibus quibus pollent, dum seminii venerei receptacula quæque attingunt, vellicant quidem, sed tutiori vi, & penetrantiori momento altius in obstaculum sese insinuant, & quodvis coagulum atterunt, & exterminant efficacissimè.

Neque dicas, *Mercurium sublimatum corrosivum*, cum venenum sit mechanicum, (b) quo agit in obstaculum, eodem quoque modo solidas partes afficere, lædere, ac destruere per suum apicem acuminatum posse: Vetat enim hoc columna liquoris subsequenti, unde actio Sublimati instantanea erit super latera canalium. Hæc enim vis, seu momentum, quo Sublimati quæque mollecula in parietes

(a) *Newtonus in secunda lege motus.* [b] *Albertus Haller in suis Prælect. tom. VII.*

rietes cuscumque canalis agere censetur, aequalis semper erit innata, & superstiti proportionali gravitati harum mollecularum; necnon ceteris paribus directioni, qua illae molleculae eisdem parietes impetunt; quocirca cum jam probaverimus gravitatem illam proportionalem & minimam esse, necnon directionem earundem in latera indirectam, seu obliquam; clarissimè constat retropulsi liquidi momentum, quod proinde semper fortius momento particulæ Sublimati censendum est efficere, ut singulæ Sublimati corrosivi molleculæ minimum, quidem temporis nectant in suo cum latere valis contactu, & eadem ratione faciliùs insinuentur in orificia lateralium ductuum; Nam retrourgens columna fluidi cum gravior sit mole Sublimati corrosivi unâ circulantis, illa axim canalis recta sequitur, hæc autem latercula lambat necesse est ex una, & ex altera parte cum molleculæ Sublimati directio indirecta & obliqua sit, longiorem *vestem* repræsentat, quo proinde vis vitæ, a tergo movens adjuncta, nullo negotio eam in quodlibet osculum laterale intrudere poterit.

Tandem infortunia, quæ a Sublimati corrosivi natura, sive configuratione, sive mobilitate partium, quibus constat, ab aliquibus timentur, non modò ingens decocti emollientis quotidie sumpti ad finem curationis usque copia; sed & felicissimè avertit spiritus frumenti, ut in §. a xxx. ad xxxiv. quocum in similibus noxis exhiberi consuevit; cum enim *Cereale hoc* quàm in usum hunc adhibeatur, priùs idonea aquæ copiâ, fermentare sinunt; quod non secus ac *maltum*, (a) & farina fermentata, spiri-

(a) *Boerhav. Element. Chem. process. XLV.*

spiritum ardentem aquæ miscibilem, spiritui vini maximè similem, destillatum suppeditet; Habebis sanè in hoc spiritu frumenti liquorem limpidum, tenuem, spirituosum valde, dissolvendis corpusculis Sublimati corrosivi, insdemque obtundendis, & ad materiam obstruentem reducendis opportunum, & aptum, qui stimulo præterea suo spirituofo, & tenui infarctorum canaliculorum motum restituat; & hac gemina de causa futurum est, ut vecto ad concreta usque specifico remedio, eadem, vel indissitissimis corporis plagis hospitantia, diluta, emollita, cedentia, truculentã luem penitus profligatam sistant.

LXXXI. Illud quoque Preparato nostro laudi vertitur, quod moleculas maximè divisibiles in sinu gerat, dum vehiculo spiritus frumenti commiscetur, obstructions a seminio venereo inductas efficacissimè reserat; Nam ejus partes maximoperè attenuatæ in frumenti spiritu facillimè interstitia ipsius lymphæ concretæ pervadunt, & siquid ibi veneni lateat, felicissimè extirpent; Et si concretæ obstaculi venerei partes ita inter se coaluerint, ut strictiores quolibet, etiam minimo, particula Sublimati angulo, (quod fere impossibile videtur) & angustiores relinquant meatus, in illo casu insinuatio harum mollecularum debetur circulantis retro-liquidi momento; quod liquidum, sive ob majorem copiam, sive ob virtutem impellentem usque ad locum obstruentem, derivatum, secumque gerens divisas illas Sublimati partes, has eò facilius, & efficacius intra illos concreti humoris meatus incuneat quò commodius exercere vim suam potest in *cubicorum* illorum corpusculorum peramplam

amplam basim, quæ extra porosum illud concretum concipitur. Hinc ergo futurum est, ut repetitis ictibus a fluido subsequente, percussa illa minima basis *cubi sublimati* in fixum suum angulum, seu apicem, intra eadem obstaculi interstitia tantò altiùs defigat, longiùsque provehat, donec tota mollecula *cubi*, dissitis concretionibus, per reliquum canalis tractum commodissimè circuletur. Si etiam canalium diametrum diametro appellentis *cubicæ* particulæ Sublimati minorem esse contingat, tunc a vi retropulsi liquidi, a copia humoris hausti, & in corpore usque ad locum obstructum advecti, fit ut basis *cubi* aliquo modo in obstaculum implantetur, & aliqui lymphatici globuli jam affixi denuò cum aliis liquoribus circulent. Quapropter si partium attenuationem, in quas Mercurius dividitur, spectemus, sanè Sublimatus noster multis nominibus Mercurio illito, seu crudo præferendus erit. Nam primò, etsi guttula mercurialis in infinitas propemodum consimiles dividi queat, tamen in unctione mercuriali nec adeò validè, neque tam diù fricatur cutis, ut guttula ejusdem unum granum arenæ æquans, cutaneo spatiolo adaptata, in vigintiquinque millia poros (totidem enim in spatio unius grani arenæ in cute observavit *Levenochius*) reverà distribuatur: E converso, in binis spiritus frumenti unciis nostra methodo infundi solet unicum Sublimati granulum, quod illicò per totam fluidi molem æquabiliter dispergitur, proindeque non mirum erit, si divisio Sublimati in corpore nostro se habeat ad attenuationem guttulæ Mercurii crudi, quemadmodum volumen, quod binæ illæ uncix spiritus frumenti occupat, se habent

habent ad volumen unius globuli mercurialis. Promouent etiam hujusmodi Sublimati attenuationem salis marini admixtio; salia enim omnium citissimè & perfectissimè solvuntur in aqua; qua quidem divisibilitate Mercurius, quantacumque vi per *theribintiuam* extinctus, caret omninò. Ex gemina hacce causa fit, ut minori virium dispendio per omnia corporis loca, ubi virus hæret, actu divisum *Sublimati Præparatum* transeat, & vires suas exerat.

Hanc partium *Sublimati* summam tenuitatem satis demonstrat *Elixir album*, vulgò dictum *gut-tæ Ducis Lamotte*; hoc enim intrò sumptum ultima vasa nerveo-lymphatica, miraculi ad instar, expedit, aperitque; Unde in morbis oculorum desperatis a celeberrimis Parisiensibus maximopere deprædicatum inveni. Id ipsum confirmant illorum manuscripta, Consultationes, imprimis ea, quam Doctor *Verni Lazerve*, olim Professor, & D. *Fournier*, edidere, sub cujus finem elixir illud *Monfpelii*, & Parisiis adversus rebelles *cataractas* miracula patrasse, proprio testimonio firmarunt; unde illud tamquam arcanum olim tectum licèt a multis fuerit, typis tamen evulgatum audio: Certum tamen est, ejus *basim* nihil aliud esse, quàm cinnabarim Ungariæ, uti docuit *Astruccius*. (a) Mirum proinde, cuique videbitur, tincturam hanc Ducis Lamotte ab *Astruccio* irrideri tamquam nullius periculi, nulliusque successus, (b) & inter medicamenta deleteria annumerari. Fortè ignarus eorum, quæ elixirii illius ope peractæ postea sunt,

(a) Tom. 1. de *Morbis vener.* p. m. 169. Item tom. II. p. m. 1064. (b) *Lib. II. cap. VII. n. 2. §. 4.*

pulcherrimarum curationum, in hanc sententiam descendit. At certè non de industria siluisse remedium, quod meritò Lutetiæ Parisiorum jactabatur, neque temerè a Medicis in morbis oculorum, tamquam summum resolvens agnitum, comprobatumque est, probat viri, par ubique ingenio, animi candor.

Reversus autem unde digressus sum, ita sentio: ut tincturam scilicet sublimati nostri arcano de *Lamotte* nihilo esse inferiorem censeã, ejusque delectum habendum esse, sicubi ab hydrargirosi infausta gutta serena (quod in Melita pluries tristi experientia contigisse memini) oculos corripit. Cùm enim simili fere successu parentur guttæ de *Lamotte*, fit, ut similem quoque agendi rationem adeptæ, cum solutione nostri Sublimati pari quoque efficacia curandis pertinacissimis oculorum morbis adhibeantur. Sive enim tincturam, Ducis *Lamotte* cinnabaris, sive Præcipitatum Mercurii rubri ingreditur, salia utrobique principatum tenent. Quippe cinnabaris salibus sulphuris acidis referta est; [a] Præcipitatum rubrum, cùm per aquam fortem fit, iisdem salibus, quibus nitrum, scatet. Porrò figura *salium* in utrisque similis est acubus: Quandoquidem nitri salia hujusmodi figuram æmulantur. [b]

Præterea non statim Præcipitatum rubrum ad interiora adhibent, sed postquam sufficienter aqua stigia edulcoratũ est. Tametsi, ut verum fatear, hujusmodi solutionem Præcipitati numquam velim præscribant Medentes; quod de nativa, & artificiali

[a] *Lemeri*, *Cours de Chemie* p. 191. [b] *Nollet* *Leçons, de Physique* tom. 1. *section. II. Experim. II.*

ciali cinnabari dici nequit, ut cui nihil omninò in-
 sit, quod facultate nedùm corrosiva, sed ne acri-
 ore quidem peccet, ut quam ab celebratissimo *Hof-*
manno iussam, cum fructu videmus in rebellibus
 oculorum doloribus a sero lentescente, (a) & mi-
 rè laudatam apud eundem legimus in Amaurosi,
 a lymphæ stagnatione in vasis nervos opticos cin-
 gentibus orta. (b) Hinc est, quod tincturam Subli-
 mati nostra methodo paratam, tam cinnabarinis,
 quàm præcipitatis rubris longè prætulim: præci-
 pitatis, quia tutior; cinnabari, quia efficacior est,
 ut in qua confectioe Mercurius, sponte sua vola-
 tilis, majori pondere salis marini adacti potentiùs
 figatur coerceaturque, ut in qua cuneiformes id
 generis sales, horumque cubica elementa, ubi pri-
 mùm Mercurii atomos, guttulasque inierunt, eas
 pertinacissimè tenent, aptasque reddunt, ut cu-
 neorum more minutissimos quosque in corpore re-
 cessus trajiciant, & miasma venereum profligare
 possint.

LXXXII. Concausa altera, quæ est ordine quar-
 ta, consideranda modò est, scilicet vis vitæ fluida
 a tergo impellens. Docent enim Physiologi om-
 nes, quod ad hoc ut acria agant, moveri debent,
 [c] & ad obstaculi locum ferri, itaut inter con-
 creti partes adigantur, illasque a sua cohæsione
 mutua separent; aliter particula Sublimati corrosi-
 vi ad obstaculum deductæ parum vel nihil agerent,
 si vi liquoris impellentis carerent; ideoque vis vitæ
 quatenus acria velut movet, & impellit, ad divi-
 sionem partium obicem componentium magnoperè
 concur-

(a) *Tom. II. secti. II. c. XI. obs. VI.* [b] *Idè to. III.*
cap. IV. §. V. (c) *Jo: Gort. de insensib. persp. p. m. 21.*

concurrit; unde cum atomi argenti vivi ad nonnulla corporis loca non pertingant, *Boerhavius* distante, scilicet si obstructiones in his, vel vicinis vasibus dominantur, tunc nullius momenti, nulliusque usus futurae sunt; partes enim obstaculi juxta se invicem quiescunt pacatae, firmiterque cohaerent, quam ut singulae ab invicem dimoveri possint, nisi accedat aliquod corpus movens, & separans partes obstaculi, & ideo clarè colligitur, quam efficax sit Mercurii sublimati agendi ratio. Sic ergo statuendum est: vim vitae, quae ingesta omnia, & applicata extus remedia ad loca morbosa deducit: multò clariùs in vehendis, trajiciendisque Sublimati dissoluti particulis elucescere, quam dum, manente eadem potentia motrice, crudus Mercurius in sanguinem venit. Cum enim, ut modò inuimus, sanguis mercurialibus guttis gravis cursum, in angustissimis vasculis tardius perficiat; cumque compertum sit, tantum virium in potentia motrice deperdi, quantum mobile pondere suo resistit; sequitur, majorem ad resistendum motui cordis, crudo, quam sublimato Mercurio vim inesse; (ut Capite sequenti clariùs patebit) seu quod idem est, cordis arteriarumque motum priùs debilitatum iri, quam ad remotissimas usque partes, & intricatissimas glandulas mercuriales guttulas projicere possit. Itaque in hoc casu idem contingit, quod superius §. 1x. dictum est, scilicet Mercurii guttulas quiescere, inter se adhaerere, guttas efformare majores, quae proinde ulterius progredi nesciunt, omnia mala creant, quae a compressione vasorum minimorum evenire, fatalis experientia docet.

LXXXII. Tandem vis Mercurii corrosivi peti debet

debet ab acidis particulis sibi a sale marino communicatis: Acida enim, quæ mineralia non sunt, maximam vim fluida nostra dissolvendi habent; (a) unde si *acetum* calefactum sanguini affunditur, non solum arcetur a coagulatione, sed ipsum cruorem insigniter dissolvit. [b] Hæc acidorum virtus *Hypocrati* etiam jam nota fuit; unde in Schirro semper *Oximelle*, *Oxicrato*, vel *Postea* usus est: Quod confirmat *Galenus*; nam *Schirrum* hepatis potu aceti curari docuit. [c] Sic quoque *Plinius* in Schirris vaporem aceti multum prodesse asserit. *Lienosis* porò acetum prodesse, si ei cineres sarmentorum adjungantur, se expertum, testatur *Dioscorides*. Nostra etiam ætate maximè illud commendatum, videmus a *Laurentio Heistero* in Schirri curatione, [d] dum specie vaporis, vel ignito lapidi aspersum applicari jubet. Id etiam suo calculo firmat, & tamquam maximum dissolvens deprædicat [e] *Josephus Benvenuto*.

LXXXIV. Germani quoque Clinici multoties observarunt, quod si pars schirrosa super effumans acetum ponatur, frequenter succedente benigna resolutione emollescat; id quod etiam Medici Gallinuper experti sunt: Hi enim sumunt acetum cum *sale armoniaco* & aqua commixtum, vaporemque per infundibulum ad partem schirrosam deducunt; unde egregia emollitio *Schirri* non narò deprehensa

[a] *Boerhavius de virib. medicam. part. III. cap. 1.* [b] *Hermann. Boerhav. Elem. Chem. par. 1. proc. 50. Couvus des Schemies par Monsieur Baron.* [c] *De usu aceti in Schirro hepatis.* [d] *Institution. Chirurgicæ tom. 1.* [e] *De aceto vini p. m. 13.*

hensa est; meritò igitur *Hippocrates Batavus* inter efficacissima remedia numerat acetum, multisque morbis prodesse asserit. Est enim liquor vegetabilis a duplici fermentatione vinosa productus, acidus, summè penetrans, subpinguis, valde volatilis, sale volatili acido, & oleo valde recondito imprægnatus. Habet acetum imprimis hoc singulare, quod liquor sit valde meabilis, & penetrantissima vi insinuando se in corpus humanum, viribus suis omne noxium & peregrinum in corpore latens per sudorem expellat; hinc ut sudorificum certissimum, & unicum habebatur etiam a præcis Medicinæ Scriptoribus; qua de re *Hippocrates Dioscorides*, aliique plurimi veteres Medici, *poscam Oxycratum* in morsu animalium rabidorum tamquàm remedium efficacissimum commendarunt: Ea virtute pollere asserunt Recentiores, multisque experimentis illustrarunt. [a] Alia etiam acida obstructis lymphaticis referendis vasibus aptissima sunt: sic Schirros vapore sulphuris resolutos esse, scribit *Boyleus*. [b] Igitur mirum non est, si ægotantes, qui Mercurium sublimatum corrosivum internè sumunt, a fœdissimo seminio venereo immunes evadant, absque ullo molestiæ signo.

Acidæ etiam aliæ partes vegetabiles, præter illas a sale marino mutuatas, insunt Sublimato; nam præter *agrum frumenti*, ut ajunt, seu frumentum propriè dictum, in prima operatione dissolutum, grana ipsa tritici liquorem acidum continent; unde hac præterea ratione potentissimum dissolvens

eva-

[a] *Ignatius di Plot de effectu remediorum simplicissimorum.* [b] *de utilit. Philosoph. experiment.*

evadit nostrum remedium, & ad habitum corporis facillimè derivabitur: Neque ideo quòd colostrum acidum sit, & lac coagulet, conjiciendum sit, acida liquidis nostris affusa eundem effectum præstitura. Nam acetum, licèt aciditate omnia acida superet, & lac cogat, humoribus tamen nostris, quibuscum confunditur, perfectissimum in fluorem adeo redigit, ut Recentioribus omnibus hac de re nullum remanserit dubium; [a] Unde si homo, qui obstinatissima alvi siccitate laborat, bibat libras tres, vel quatuor succi recentis ex pomo acido, & similibus, incidet in diarrhæam; & si ulteriùs bibendo pergat, ejus sanguis ita dissolvetur, ut totus in aquam per dysenteriam abeat. [b] Hæc omnia illustrat Experimentum sequens: scilicet si ossa alkalinis liquoribus immissa fuerint, firma & intacta manebunt, si acidis immersa detinentur mollescunt in fluxilitatem usque; ut in Anatomicis Experimentis se didicisse narrat magnus *Ruischius*, Vir in arte Medica magnoperè Clarus.

Neque prætereunda hìc esse videtur *Pitcarne* difficultas, quam in uno Theoremate adversùs acidorum in sanguine contentorum actiones proponit: *Plantas, inquit, per os assumptas, quantumvis acido fætas, actione tamen ventriculi, & pulmonis, & cordis circuitum fluidi nostri efficientis, mutari citò in corpora alkalica &c.* [c] Videtur enim exinde

[a] *Cours des Chimie. part. Monsieur Baron p. m. 190. Josephus Benvenuto de Aceto vini p. 7.* [b] *Praxis Medica, sive Comment. in Aphorif. Boerhav. tom. I.* [c] *Dissertat. de opera quam præstant &c. §. 10. pag. m. 169.*

inde colligi, quæcumque a nobis collecta, & scripta sunt de *vi Sublimati corrosivi acida*, & acidis non modò mineralibus, sed etiam vegetabilibus decocti hordei gravi, eaque delendo, ut ita dicam, fermento venereo perapta, videntur inquam, facillè peritura esse, cùm ex falso principio dependeant; hinc ergo paucis huic prædicto dubio respondere visum est, ne fortè Lectori hæreret aliquantisper aqua; Et primò quidem, experimenta acidum omne in sanguine reconditum siquæ sint destruentia, eò pertinent, ut congressum hujusce acidi cum effictio alkali sanguineo, & inde pendentem imaginariam fermentationem repudient, quam non inficiamur, cùm ex summo *Borhavia* patet, nunquam in cruore detegi posse, principia alkalica, & acida, ut inde queant nosci visibiles eorum commixtorum effectus, ebullitiones, motus intestini, aut rarefactiones. (a)

Secundò. Parum fidendum est Chemicis experimentis, quibus omne acidum a massa sanguinea, etiam naturaliter constituta, ablegare conantur adversarii. Siquidem acidum inesse sanguini, nuper demonstravit *Raymundus Viussen*; Quod nequaquam a *Bolo mixto* provenisse, cum *Pitcarnio* statuendum est; (b) *Hambergerius* quippe idem acidum ex sanguine humano eduxit, absque ullo Boli interventu, atque adeo acidus sanguinis particulas vegetabilibus non penitè concoctis, mutatisque, restè, verèque adscripsit. [c]

Tertiò,

(a) *Idem Element. Chem tom. 2. Proceff. 114.*

(b) *Ibidem. [c] apud Haller tom. 2. §. 227. ad not. M.*

Tertiò, Etiam si daretur, acidum omne a sanguine animali abesse, tamen sal marinum, aut marino simile exigua mole sanguini inesse, nemo dubitat, ipso fatente *Pitcarnio*; (a) & ostendit id ipsum clarè *Robertus Boyleus* ab eodem allegatus; (b) hinc est, quod optimè dixerit *Fridericus Hoffmannus*: Tota natura animantium est salifica, (c) & profectò; præterquàm quod sales immutabiles esse in suis figuris, ac proinde lege quadam immutabili, effectus ex mole & figura pendentés producere, demonstravit *Guglielminus*. (d) Accedit multiformium salium familiam in liquidis animalium deprehendi, sic sales saponacei ipso effectu in bile & saliva observantur; (e) Sic vapor pulmonis speculo exceptus, ex arte exhalans, salinam reliquit post se materiam; [f] Sic urina multo sale instructa cernitur; verùm, ut notat *Hallerus*, (g) Quodcumque Elementorum, sive sal fuerit, live aqua deprehenditur in aliquo liquido humano, id haberi debet pro elemento sanguinis; siquidem in sanguine extant liquida omnia humana, prostant in sanguine nostro rubro, qualis fluit per vasa corporis humani sal, aqua, &c.

Quartò, Quod si auctoritatem *Friderici Hoffmanni* urgeant, adhuc dicentis, nusquam acidum in sanguine reperiri, (h) profectò eodem responso occurremus. Intelligendus namque est, & quicumque Acidum in sanguine esse negant, eo sensu accipien-

(a) *Ibid.* [b] *Ibid.* [c] *tom. 1. lib. 1. section. 2. cap. 7. §. 5.* [d] *Dissert. de Salibus.* [e] *Haller ibid. §. 22.* (f) *Journal de Savan ann. 1755.* (g) *Ibid.* (h) *Ibid.*

cipiendi sunt, ut vel de sanguine, naturali principiorum consortio instructo, aut de Acido elementari integro locuti esse videantur: quemadmodum enim purus putusque aer sanguini nunquam innidulatur absque machinæ læsione, sed in minima elementa mutatus, ita liquæ salina principia, sive acida sanguini inhæreant, adeo inertia dantur, adeo blanda sint, & sedata, oportet, ut non appareant; concinit idem laudatus *Boerhavius*, qui, (a) Sanguinem, ait, aqua orbum principia salina non ostendere; hæc ipsa tunc non agere, nec mutari, sed intricata, sopita, inertia per annos latitare.

Quintò, Quod si ergo naturales nostri sanguinis moleculæ salinæ omni arte indestructibiles dici, & absque noxa, latere possint; Quid mirum, si dicamus, adventitias *Sublimati* nostri salinas acidasque particulas, quæ roris ad instar ex lactea via in sanguinem penetrant, cum eodem commisceri, & usque ad intima corporis vasa perducì, ut immutata earumdem figurâ, accedente specifica præstantia, quidquid veneni altè repositum est, aggrediantur, subigant, prorsusque extinguant. Sed quid plura? nonne compertum est, plures morbos ab acido spontaneo nasci, cujus præstantiam in sanguine, duce *Boerhavo*, ipsa Medica Praxis probat? Cur ergo quod Acidum morbosum præstare potest, non præstabit etiam Acidum quodque, medicata virtute imbutum?

LXXXV. Acrimoniam etiam a veneno venereo corpori inductam *Mercurius sublimatus corrosivus* facillimè, & radicitus tollit; Nam, ut supra dixi-

Umus,

(a) *In process. 119. Elemen. Chem. ibid.*

mus, natura veneni lujus non solum nullam cum acidis communionem servat, verum maximam partem *alkalina* est; unde acidis aculeis immixta, vim suam corrosivam totaliter amittere potest, ut docent Chimici omnes; (a) hac enim ratione inducti *laudatus Auctor*, alique celeberrimi in Arte viri, *salem tartari* commendarunt, adversus Sublimati fortè ingesti noxas. Hinc intelligitur, quare *Draco venenatus* in extirpando viru venereo majori titulo, quam Mercurius crudus, specificum remedium audiat. Nam peculiari indole acidis salibus, quibus foetus est, *alkalinam semini venerei*, & summè corrosivam naturam amplexibus tenet, & quasi coerces; quemadmodum mite ferrum in crocum natura diversum mutatur, & præstantissimum aperiens evadit; ita *argenti vivi* minutissimæ atomi, salinis spiculis infixis horridæ concentratissimo acido divites, omnem, cui occurrunt, in corpore lentorem efficacius, quam ipsemet crudus Mercurius, dividere aptæ natæ sunt; itaut omnes illos producant effectus, qui a *Cuneorum mechanica* dependent, (b) & quos longè major *argenti vivi* copia vix produceret. Paucis dicam, præstantissimi effectus, quibus pollet in eradicanda lue, Sublimatum corrosivum, salium acidorum connubio debentur. Qui tamen *sales* ideo *acres* dicuntur, non quia linguæ sensum ustionis imprimunt, sed quia corpora sunt densa, rigida, in acumen desinentia.

Neque verendum est, Mercurium jaculis acidis
ita

(a) *Boerhavius Element. Chemie.* (b) *Guglielmus de Salibus cap. 17.*

ita horridum glandulas salivales subire, easque inflammare, & salivationem ciere, ut olim credidit *Fridericus Ortiloob*; (a) Quippe licet in Mercurio infinita propemodum spicula acida hæreant, quod a pluribus observatum fuisse meminit *Astrucius*: (b) & licet, ut inferius conjiciemus, innocuus, salivum in corpore genitorum corpusculis jungi conubio Mercurius aliquando queat, inde tamen nec salivationem, & multò minùs internas exulcerationes, reformidare liceat; tum quia sapissimè repetita experientia Sublimati nostri in curanda lue venerea aliter demonstravit; tum in primis quòd spiculis atomi mercuriales horridæ etsi supponantur, ingenti decocti copix innatantes, atque leni & placido spiritu frumenti retusæ, atque mitigatæ, quæ inde fortè timentur infortunia, nunquam producere possunt; sed dividendi, & resolvendi munere fungentes, & omnis inflammationis expertes, pertinacissimas concreciones venereas absque ulla subsequente salivatione, penitus & tutò profligant.

Ex sextuplici hujusmodi fortè causa clarissimè apparet, *Sublimatum nostrum corrosivum*, si cum Mercurio crudo conferatur, huic in luis venereæ therapæja palmam meritò præripere; ut Capite sequenti clariùs patebit.

LXXXVI. Vidimus jam præ Mercurio crudo eminentiam in praxi morborum venereorum nostri Sublimati; modò autem meminimus, in eadem therapæja spiritum frumenti præferri spiritui vini alkoholizati, illudque ex legibus Consuetudinis, atque

U 2

feli-

(a) *Apud Astrucc. de Morb. vener. sæculi xvii. lib. xiiii. num. 4. p. m. 430.* (b) *Ibid.*

felici semper successu deduximus. Superest, ut heic loci quacumque ratione demonstremus, præstabiliorem esse spiritum frumenti, quocum *Sublimatum* nostrum admiscemus, & tutiorem longè spiritu vini: mirum quippe est, Sublimatum hoc æqualiter ita totum ferè solvi in spiritu frumenti, simulque acquirere vires medicatas adeo nobiles, quæ ante solutionem in eodem Sublimato profus erant veneficæ.

Quamobrem inquirendum est, qua ratione divisio Sublimati, ope spiritus frumēti facta, non modò majores, sed etiã securiores producat effectus, quàm ejusdem solutio in spiritu vini peracta. Ad ejus quidem rei intelligentiam præmittere juvat Axioma, universim receptum, quo constat, instrumenta, quibus superari debet resistentia, aliqua coherere oportere in suis partibus per momentum majus momento superandæ resistentiæ. (a) Quoniam igitur, observante Thonyon, (b) Mercurius eò in minores secedit partes, quò plus acidorum cuneos sibi affixos tenet; colligitur inde, acida quacumque respectu Mercurii munere menstrui fungi; Et quidem si de genere vegetabilium sint; ita namque futurum est, ut facultas hujusce menstrui Sublimati intra corpus agens spiritu frumenti parati longè efficacior, & tutior censenda sit, quàm virtus dissolvens Sublimatum, quæ in spiritu vini inhæret.

Primò. Si namque advertas, spiritum vini oleoso maximè exaltato sulphureo principio ditari, non leve sanè argumentum habebis, intimæ mercurialium

(a) *Bellinus de motu Cordis lem. proposition. 5.*
 (b) *Dissert. de Mercur. propos. 2. p. m. 87.*

lium acidorum combinationis cum hac parte oleosa vini. Sic enim in confectione Æthiopsis mineralis videmus, mercurium sulphuri etiam crudo per solum attritum quàm arctissimè adunari, ut haud facilè dissolvatur: (a) planè ut alterutrum ex iis concludendum videatur, aut quodcumque inhærens acidum, metallicum, inhærens inquam in spiritu vini, perniciosissimo motu extra corpus eliminari, quàm ut possit pacatè, & tutò pertingere usque ad sedem morbi veneri; aut si quidquam spiculorum acidorum Sublimato nostro affixum maneat; illud fixissimum, & ponderosissimum reddi, ut æquivalet ad usque corporis penetralia vehi. Quomodoque autem rem fieri concipias, vis medicata Sublimati in spiritu vini soluti maxima in parte peribit. E contra verò, dum in minima Sublimatus solutus in spiritu frumenti delitescit, oleosis quidem partibus vegetabilis occurrit, sed non adeo actuosus, ut citissimè eum extra corpus abripiant; unde certa semper copia acidi metallici remanet, unde vis ejus medicata in primis pendet, quæ est tam mitis, ut nec alvum ultra suscitet, nec vomitum, & salivationem vix ampliùs excitet.

Secundò. Menstruorum omnium illud proprium habetur, ut non modò solvendi corporis elementa a se invicem divellant, verùm etiam in aliquali distantia detineant. Verum quidem esse damus, spiritum vini sejungendis Sublimati particulis aptum esse; verùm quia substantiam valde spirituosam, nimis agentem, & æthereo quodam motu donatam præferret, fit, ut quas partes primo momento di-

scer-

(a) Boerhav. *Elemen. Chemicæ tom. 2. process.* 261.

serplit, ita discerptas conservare omnes nequeat, neque adeo ut opus est, ad obstructa venereo seminio loca pervadere; in quibus proinde si innidulari contigerit virus pertinax, & summa cohesionis, vix, ac ne vix quidem molleculæ nostri Sublimati operari queant; utque in medio cursu proprio menstruo orbata prius se sistant, quam turmatim, ut opus est, ipsum morbum aggredi possint.

Unde eruitur, ut paucis dicam, præstantia spiritus frumenti, quem in praxi Sublimati adhibere solemus; quam quidem efficaciam ex triplici fonte ferendam arbitrabimur: Nimirum ex spatio corporis, quod longiùs sanè percurrunt corpuscula Sublimati in spiritu frumenti, quàm in spiritu vini soluta. Rursus, ex resistentiis, quas coagula venerea efficiunt, & quibus longè plures occurrunt atomi Sublimati nostri, sicubi cum spiritu frumenti, quàm cum vini spiritu miscetur. Tandem ex robore, & vi, quam singulæ illæ Sublimati molleculæ in spiritu frumenti abreptæ majorem in obstacula venerea exereent, quam quæ ab iisdem in spiritu vini reconditis expectari meritò posset. Admonendum est, Spiritum vini híc loci nos illum postponere spiritui frumenti, qui ad alkalis naturam proximius accedit. Ubi enim de Reipublicæ emolumentis ex nostra methodo in curationem luis venereæ derivandis edisseremus; equidem spiritum vini commendabimus, ut quominus impensa curatio isthæc commodè perfici possit. Verùm non intelligimus spiritum vini, ut ajunt, perfectè *alkalizatum*, sed valde dilutum; aliter enim neque adeo tutò, neque adeo compendiosa via, imò longè majori impensa adhiberetur.

Dixi, ex se curam fore luis venereæ veraciorem, si quando per spiritum vini tentetur; quippe omnibus notissima huic spiritui inest facultas, quæ lymphatica quacumque fluida corporis animalis inter se cogendo immeabiles reddit; eo pacto a spiritu illo vini albumen ovorum in massam irresolubilem, multo extricato sero, converti videmus; Similiter in meis Ægrotis non rarò expertus sum, ab assumpto (aliorum Medicorum consilio) nostro Sublimato in spiritu vini alkalizati liquato, atque dolens memini, ortas inde fuisse colicas affectiones: subsequente ejectione coagulati lactis per inferiora. Sentio itaque; malè Ægrotantibus suis consulere Medicos, qui Sublimati in spiritu vini alkalizati solutionem præscribere amant; periculum enim est, ne furtim spirituosæ vini partes in sanguinis massam irrepentes, & hujusce parti lymphaticæ, & mucilaginosæ fluorem omnem adimendo, Medentium scopo potiùs obliant, quàm proliant.

DOCTRINÆ PRÆCEDENTIS CLARIOREM

Expositionem continens, & in quo præterea Astrucci Mechanismus, De Mercurii Efficacia refutatur, & Objectionibus ab eodem propositis adversus Præparatorum Mercurialium vim respondetur.

LXXXVII.

NON quidem ignoro *Astrucium* in indaganda Mercurii extus illiti efficacia, multum, ne dicam nimium, tribuisse, & specificæ ejusdem metalli gravitati, & sphericæ figuræ, & divisibilitati; quarum trium proprietatum ex ratione composita omnes mirabiles effectus, qui ab hydrargirosi in corpore producuntur, absque ulla hæsitacione deduxit: Quamobrem illud mihi incumbere in præsentia intelligo, ut quæcumque ad eruendum adductum *Astrucci* Mechanismus, quæcumque ad demonstrandam rationum insufficientiam, quibus suam hypothesim superstruxit, pertinent, ita diligenter expendam, enucleem, atque definiam, ut inde Sublimati methodo fidem, auctoritatemque siqua possim ratione conciliem.

LXXXVIII. Itaque *Astrucius*, quemadmodum ex Lemmatibus suis patet, (a) statuit: Mercurii sanguini interspersi, & ab eadem cordis contra-

(a) *de Merb. vener. tom. 1. cap. x. p. m. 200.*

stione expulsi, velocitatem non modò majorem, esse velocitate ipsius sanguinis sub eadem mole trahantis, & ponderi quatuordecies majori respondere, verùm etiam majorem fieri censet singulis instantibus velocitate gutturum sanguinis æqualium, & circumfusarum. Quam quidem sententiam, licet proprietatibus verè mechanicis innixam, defendat ipse *Astrucius*, ab ipsa veritate mechanica longè multùmque aberrare, patebit attendenti ad sequentia.

LXXXIX. Toto cœlo differunt hæc duo: *Pressio*, & *Vis*; Nam *Pressio* agit in loco, & est potentia, quæ continuò in corpus agit, ad hoc ut e loco movendum pellat: Actio autem *Vis insita* est de loco in locum. Iterum *Pressio* determinata est in singulis momentis. *Intensitas* actionis *Vis insita* ab obstaculo pendet. Hinc est, quod actio integra, *Pressionis* est in ratione composita intensitatis *Pressionis*, velocitatis puncti, cui applicatur, & temporis, per quod agit. E contra effectus *Pressionis* contraria pressione non destructæ, est ut obstaculi translatio, seu quod idem est: effectus hujusce pressionis eò major futurus est, quò velocitas obstaculi cedentis major; atqui hujusmodi velocitas eò major erit, quò spatium percursum ab obstaculo, & divisum per tempus magis creverit.

XC. Eruitur inde, *Pressionem*, quam Mercurius ratione nativæ suæ *gravitatis* in partem exercet, non esse confundendam cum effectu hujusce *Pressionis*, cujus ope cordi expellenti auscultat, fluitque per vasa sanguinea, atque cuivis contractioni allabatur: Quippe prior pressio est directè ut gravitas metalli, atque adeo ab ipsa gravitate ejus-

dem metalli absorbetur, atque destruitur; Posterior autem pressio in actum deducta, est ipsemet excessus velocitatis supra resistantiam corporis metallici. Sequitur ergo, reactionem *Mercurii*, quæ contractioni cordis renititur, quæ juxta mentem *Astrucci* quatuordecies major supponitur reactione similis guttulæ sanguinis, totam destructum iri in primo contractionis momento; idcirco si hoc non obstante fluet, tranabit per pressionem, quæ major supponi debeat ad hoc, ut succedat *translatio* particulæ mercurialis: atque hæc quidem *translatio* non tanti faciendâ est, quanti ipsam facit *Astrucius*; siquidem, ut modò vidimus, Mercurius non fluit ratione suæ *gravitatis*, quæ potius dicenda est *vis inertię*, sed tantum differentiâ inter pressionem cordis destructam a nativa *gravitate* Mercurii, & inter residuum *pressionis* vitrii.

XCI. Porrò hic effectus immediatus *pressionis* parvi admodum momenti est in guttulis mercurialibus, quia est ipsum spatium a guttulis mercurialibus percursum, & divisum per massam. Ponamus itaque M. indicare pondus *bisoperimetræ* sanguinæ guttulæ. Ponamus præterea spatium percursum a mercuriali guttula S. percursum autem a sanguine serit effluxus, seu translatio Mercurii, ceteris æqualibus, ad translationem æqualis guttulæ sanguinæ, ut $M. :: m.$ & e converso $S. :: s.$ Clariùs eloquar: Hujusmodi corporis affectio, qua certo tempore certum spatium a corpore moto percurretur, vocatur celeritas; quæ proinde spatio est proportionalis. (a) Sed & demonstravit *Michelottus*,

(a) quod
(a) ex *Sgravesand tom. 1. lib. 1. cap. 6.*

(a) quod si diversæ densitatis liquores, ceteris paribus, eadem causa impellente, per data orificia fluunt, eorum velocitates futuræ sint, in ratione composita, ex reciproca subduplicata densitatum; Hinc inquit ille: Si bilis & lympha, quorum densitates sunt 4. ad 1., eorum velocitates erunt inversè ut radix 1. ad rad. 4 = 1. ad 2. quibus ita præmissis, consequitur, binas guttulas, unam sanguinis, alteram Mercurii, impelli ab eadem cordis potentia = 40. Fac interim, densitatem Mercurii esse ad densitatem sanguinis ut 14. ad 1., juxta hodie vulgatam hypothefim; velocitas guttulæ mercurialis ad velocitatem guttulæ sanguinæ futura est inversè, seu reciprocè, ut radix 1. ad rad. 14., proindeque cum massæ sint reciproca velocitatibus, & viceversa, tantò major erit velocitas guttulæ sanguinæ velocitate guttulæ similis mercurialis, quantum majus est pondus hujusce guttulæ mercurialis pōdere, seu densitate guttulæ sanguinæ.

XCII. Profuit mihi singula ex Mechanicis petere, quàm ad confutandam *Astruccii* sententiam animum appuli. Unde clarissimè liquet, errasse *Astruccium*, dum pondus metalli cum velocitate confundens, hanc directè gravitatem sequi censuerit; & quod inde sequitur, velocitatem Mercurii ab systole cordis ortam singulis instantibus crescere, probare conatus sit. Sic enim ait ille: (b) „ Habent ergo singulæ (scilicet Mercuriales „ guttulæ) eam motus quantitatem, quæ sit ad „ quantitatem motus guttarum sanguinis ejusdem
X 2 molis,

(a) de Secret. p. m. 121. (b) Tom. 1. cap. xi. lemma 4.

„ molis in ratione directa ponderum respectivo-
 „ rum, atque adedò (pergit ille) quatuor & decies
 „ majorem quantitatem motus, quàm guttæ illæ
 „ sanguinis molis ejusdem. „

XCIII. Quod si modò conferatur densitas *Sublimati nostri* spiritu frumenti soluti, & in largo pitisanæ potu diluti, cum densitate nativi Mercurii, quacumque demum via in sanguinem introierit; Quoniam Sublimatus ille vehiculi illius copię innatat, in minutias quasi indivisibiles redactus, videtur pondus atomi Sublimati propiùs accedere ad gravitatem specificam guttulæ aquæ ejusdem molis, atque hinc parum vel nihil differre a densitate ipsius sanguinis; Quandoquidem aquæ, & sanguinis densitates parùm inter se discriminantur. Hinc ergo futurum est, ut quam velocitatem contractus cordis musculus communicat guttulis sanguineis, eandemque imprimat Sublimati nostri particulis. Patuit autem modò, velocitatem sanguinis ad velocitatem Mercurii crudi esse, in ratione inversa ponderum respectivorum; Itaque hanc eandem rationem sequetur velocitas *Sublimato nostro* imperitata, si comparetur cum velocitate Mercurii nativi. Idque tantò magis elucescit, quod, non renuente eodem *Astruccio*, pluries contingat, guttulas mercuriales non tantùm ad ostia vasculorum minorum colligi, verùm etiam in majoribus sanguineis canalibus coire: (a) quod sanè receptæ opinioni de adaucta singulis momentis Mercurii velocitate per vasa corporis adversari videtur.

XCIV. Devolvimur jam, postquam effectus Mercurii

(a) *Conf. ibid. n. 115. 202. & cap. XII. n. 4. p. 217.*

curii primarios minimè a spherica figura, & maximo ejus pondere succedere diximus; ad confirmandos effectus Mercurii nativi secundarios, quos in solvendis liquidis omnibus corporis consistere, arbitratur idem laudatus Vir, eosque unicè deducit a momento gravitatis maximo, quod mercuriales guttulæ in sanguinem, in vasa, in objectos obices possunt exercere. Sed errat quidem mea sententiâ; nam

I. Moles concreta in genere tollitur, sic distante Summo *Boerhavio* (a) dilutione, attenuante fluido, advecto, permixto, moto: hujusmodi autem proprietates Mercurio sub nativa forma in corpus introducto adeo non conveniunt, ut potiùs ab ejusdem indole longissimè distent: Nam „ guttula mercuriales, ita sentiente ipso *Astruccio*, liquoribus fere nullis, sanguini verò omnium minimè miscibiles sunt; unde fit, ut Mercurius dici soleat *aqua non madefaciens*. (b)

II. Præterea; particulis flexibilibus angulosisque non adeo donatus est, ut massulas concretas continuo præterlabatur, cumque illis teratur, moveatur, misceatur, donec resolutio facta fuerit: ad quam promovendam opus esse videtur, ut corpus resolvens, vel insinuatione suæ molis inter partes cohærentes: vel stimulorum instar vim vasorum augeat. E contra elementa *Sublimati nostri*, quæ perfectè cum sanguine miscentur, & ejusdem velocitatis esse supra vidimus, ad loca obstructa faciliùs advehuntur, atque præ salibus concentratis, quibus imprægnantur, perfectam concreti resolutionem moliuntur.

(a) *Aphorif.* 132. (b) *Idem ibid. postulat.* III.

III. Aut hujusmodi *concretio venerea* in grandioribus vasis, aut in minimis locum habet. Quod si in prioribus sedem fixerit, a Mercurio nativo superari non potest; sive quod concretum sanguineum majorem superficiem offerens, per sphaerae minimum contactum, per omnia puncta solvi nequeat; sive quod maximo, ut supponitur, virium momento majorem contractionem canalium ciendo crudus Mercurius densitatem obstaculi sanguinei majorem efficiat. In extremis autem canaliculorum angustiis, hærens quodcumque liquidum ab guttulis mercurialibus, aut non attingitur, aut ægrè, & minimo momento pervaditur. *Non attingitur*, si verum est, Mercurium ad ostiola minimorum horum canalium in guttas majoris diametri conglobari, ut ex ipso *Astruccio* pronunciavimus: Aut si constat, præ sua gravitate Mercurium potius *axim* canalis petere, & ad imam partem detrudi, quàm ut possit per lateralia, & superiora initia canaliculorum lateralium immitti.

Hujusmodi ratiocinium ab ipso *Astruccio* desumpsimus, quo particulas mercuriales intró haustas præ earum immiscibilitate, & majori gravitate specifica excludit a laterali facie intestinorum, ubi hiant chilifera propter decursum, quem aliquó affectant. (a) Hinc est, quod aucto sanguinis impetu, aut attritu, per intermixtas Mercurii crudi molleculas, plures simul globuli percurrentes, secundum vasis diametrum, & sese orificiis angustioribus offerentes, viam sibi præcludant; vel cum effectus percurrentis sua gravitate Mercurii, massam ejusdem

(a) *Ibid.* §. XI. num. 1.

tardè circumferentem sequatur, canalium, ut diximus, distractio vehementior futura est; hinc calor intensior exoritur; globuli rubri flexiliores facti in minimos globulos secedunt: in lateralia deviant, & inflammationis loci symptomata inducunt. Docent ptyalismus imminens, seu jam facti infortunia, sub quo facies mirè tumet, oculi rubent, cum non levi phrenitidis periculo.

XCVI. Quartò. Accedit, quòd cum translatio *obiciis veneris* directè sequatur velocitatem, & promptitudinem resolutionis factæ a quocumque resolvente remedio, ex una parte; atque ex alia velocitas cujuscumque corporis se habeat directè, ut spatium percursum, & inversè ut tempus insumptum; efficitur illud sanè, quod eodem spatio dato, quo plus temporis requiritur ad peragendam solutionem concreti, eò tardior futura sit resolutio. Porrò ad hoc ut Mercurius luis venereæ curationem, seminum venereum expurgando, efficiat, requiritur tempus idoneum, quod experientia docuit, sunt verba *Astrucci* (a) diuturnius esse plerumque, quàm quis prima fronte putaverit. Certè bimestre desideratur tempus in *salivationis* methodo ad perfectè corrigendum sanguinem, & virus altiùs repostum efficaciter profligandum; atque adeo cum quotidie pateat, luem veneream inveteratam, etiam ope nostræ methodi, intra quadraginta dies perfectissimè, & absque ulla recidiva curari; non mirum est, si illitioni mercuriali, ceu minùs facili, præferatur internus nostri Sublimati usus; & quod inde sequitur, falsum esse, effectus illos

(a) tom. 1. lib. IV. cap. IX. num. 2. p. 468.

illos Mercurii secundarios à *maxima metalli gravitate*, & à *sphærica figura* derivandos esse.

XCVII. Plura in hanc rem scriberem, nisi fastidium aliquod, benevole Lector, te caperet mei, dum ex principiis corporum mechanicis si non obscuris, at certè non nisi maxima cautela corpori nostro aptandis, medicam hanc tractationem molior: Verum id exigebat argumenti nostri dignitas, & incomparabilis *Astrucci* auctoritas, ut nimirum dilutis mechanicorum præjudiciis, & prudenter ad vasa nostra traductis Physicæ veritatibus, methodi nostræ præcellentiam demonstrarem; atque adeò hoc quidquid attigi, non feci in viros omni scientia Medica claros invehendi causâ, sed ut libertate Medica, quidquid candidè sentiebam, in medium proferrem.

XCVIII. Inde restat, ut infamiam, quam suis objectionibus, Præparatis mercurialibus inurere, conatus est *Astrucius*, qua possim responsione eluam. Ille ergo plura in medium protulit, opposuitque adversus usum mercurialium internum, quorum summa eò recidit, ut existimet, I. Præparata mercurialia deglutita ventriculi tunicas pun gere, atque adeo debilitare. II. Molleculas eorundem pro ea dosi, qua assumuntur parcè in sanguinem transfundi per venas lacteas, atque adeo parvam, debilemque vim in sanguinem infectum exercere. III. Horum Præparatorum elementa sanguini jam confusa spiculis suis acidis altè adactis agrè, tardè, parcè ad nativam Mercurii formam redire, atque adeo minùs efficaciter virus venereum debellare. IV. Easdem illas atomos, quamdiu pulveris formam pertinaciter retinent, definita, & im-

mutata.

mutata gaudere tum mole, tum figura, neque adeo posse aut in minutias indefinitè parvas resolvi, ut exilissima corporis vasa pervadant, aut in grandiores guttulas coire, ut majore momento in validiores obices in vasis amplioribus occurrentes arientent. V. Easdem particulas mercuriales spiculis horridas, dum in sanguine fluitant itu, redituque, tenuissima molliorum partium vasa pungendo, calorem, irritationem, phlogosim &c. inducere. VI. tandem. Mercuriales Præparatorum molleculas introsumptas, dum ore manant cum saliva, spiculis suis salinis ulcerosas partes pungere, atque adeo phtialismum laboriosum, drastrictum, altiora & maligniora ulcera inferre. (a) Quibus singulis perspectis, facillimam, tutissimam, efficacissimam esse inter methodos Mercurii adhibendi, arbitratur *Altrucius*, quæ *illitione* perficitur. Quamobrem singula prædictarum objectionum capita singillatim quoque percurrere opere prætium duxi; atque summa, qua potero, brevitate respondere.

XCIX. Primò. Si quam fortè interdum irritationem ventriculi, producant *Præparata mercurialia*, illud iisdem convenit aut majori salis acidi copia imprægnatis, aut sub pulveris forma introsumptis; Neutrum autem dici potest de nostro Sublimato, qui maxima liquidi diluentis quantitate involutus, stomachi, ubi recipitur, fibras pungere nequaquam potest. Hinc est, quod nunquam observaverim, stomacho malè habuisse, quicumque diutius etiam hujusmodi nostra tinctura usi sunt. Huc spectat, quod *Hallerius* scripsit, *aquam scilicet universale medi-*

Y

medi-

(a) Vide tom. 1. cap. XII, p. m. 217.

medicamentum esse, quo etiam venena inertia red-
duntur; absque eo quod ventriculum molestè affi-
ciant; (a) & alibi expressiùs: „ Argenti vivi Su-
„ blimati, inquit, dragma una lethalis est, ea-
„ dem in vigintiquinque libris diluta innoxie ad-
„ sumitur; „ quemadmodum nos supra inuimus.

Præterea illud idem *Astrucci* argumentum in-
ipsum retorqueri posset; ut qui (b) toto salivationis
stadio ægrum admonendum esse jubet, ne sa-
livam deglutiatur, quæ *abrepta*, inquit, *in ventricu-
lum molesta tormina inferat*: Scio equidem, *Astruc-
cium*, omnesque qui præjudiciis obcecati sunt, re-
gerere posse: Salivam ideo ab infectorum lue ve-
neræ stomacho arceri, quia tabo coinquinata hoc
secum in stomachum adducit, nauseam & vomitum
productura. Verùm si consideremus, *Mercurium*
salivationem præ ceteris omnibus secretionibus ma-
jorem inducere, cum totius oris affectione phlogo-
dea; simulque deficientem salivationem a ceteris
secretionibus largioribus interdum suppleri, sicque
curationem luis absolvi; in quibus tamen omnibus
casibus nullo pacto interiora cola calent, rubent,
dolent, quæ omnia irritationis effectus sunt; sanè
videtur inde inferendum, ipsas guttulas mercuri-
ales, cum saliva in stomachum irruentes, absque
ulla veneni admixtione pro suo nativo pondere,
vel alia fortè nobis occulta qualitate ventriculum
multifariam lædere posse.

C. Secundò. Falsum esse, particulas Præpara-
torum mercurialium parcius quàm par est Præpa-
rati

(a) tom: VI. §. 1141. item §. 1129. (b) tom. I.
lib. 4. cap. 7. num. 10. p. 445.

rati nostri mercurialis in sanguinem venire; Quandoquidem reclamat ipsa experientia, qua comper-
tum est, parcam quidem Sublimati dosim spiritu
frumenti solutam, & juxta *Van-svieten* præscrip-
ptum, introhauftam solam sufficere, venarum la-
ctearum osculis pervadendis, atque adeo debitæ
vi exerendæ in sanguinem: Quemadmodum ergo
pleniorem hydrargirosim aquè, ac parciorem im-
probat ipse *Astrucius*; Ita modò debitam Subli-
mati dosim propinemus, sive parcior, sive copio-
sior sit respectu Mercurii crudi illiti, perinde esse
autumamus; quippe ut solito parciorem, debilio-
rem fore, ita si eadem uberior fuerit, periculosio-
rem fore censemus.

Sed quid multa? liceat vel ex ipsius *Astrucii*
testimonio aptum responsum eruere. Ille enim ul-
trò confitetur, pulverulentas *Præparatorum mer-
curialium* atomos, salino acido spoliatas, in nati-
vam Mercurii formam reintegrari; (a) si ergo
quidquid præstant hujusmodi guttulæ cujuslibet Præ-
parati mercurialis, illud idem præstituræ sint na-
tiva ponderositate qua pollent; quæ fit, ut nihilo-
fecius perfectè sanent mala venerea, quæ in dissi-
tis etiam corporis locis latitare consueverunt; ad
quæ curanda binas saltem Mercurii vivi uncias ex-
poscit *Astrucius*. Utque multa paucis dicam: Quod
ingens Mercurii dosis efficere solet aliquando, pau-
ca grana Sublimati nostri, ipsa rerum magistra ex-
perientia testante, mirè perficiunt, atque adeo aut
particulæ *Præparati nostri mercurialis* satis apta,
copia sanguinem subeunt, aut illiti Mercurii effectus

(a) *Lemm. III. cap. x.*

in curanda lue venerea a magno pondere, & a figura sphaerica minimè dependent.

Tandem in mentem venit ipsius *Astrucci* observatio de illitione mercurialis unguenti per sex menses continuata; in qua unciaè circiter quinque ejusdem unguenti absumptæ sunt, eo fine, ut sanesceret os maxillæ superioris in Ægroto quodam carie affectum, quin ulla salivatio successisse inde memoretur. (a) Sublimatus autem noster similes, imò & magis truculentas, & diuturnas caries in officulis narium turbinatis feliciter abstulit, atque ad debitam exfoliationem reduxit; & quod magis notatu dignum est, intra quadraginta novem dies. Unde ex hac *Astrucci* historia colligitur, particulas *Sublimati nostri* neque debilem vim exercituras esse in virus venereum, quod in sanguine inhæserit, neque adeo ex hoc capite methodum nostram illitionum methodo merito postponendam esse.

CI. Tertiò. Falsò supponi, guttulas *Sublimati* [qui tantum in quæstione versatur] spicula illa acida diutissimè retinere, etiam postquam sanguini commixta supponantur; Quandoquidem non temerè suspicamur quidquid angulosi, quidquid cuspidati eminent in molleculis hujusce *Sublimati* jam per vim liquidi diluentis &c. solutum esse, inque eam figuram conversum, quæ interposito suo concretionis venereæ molleculas a se invicem distrahat, incidat, atque attenuet; sicque bonos tantum effectus producat.

Neque supponendum est, *Mercurii* hujusce *nostri sublimati* vim totam a globosa figura, inquam

(a) *Idem lib. II. cap. II. §. VII.*

quam secedere ait *Astrucius*, proficisci: Præter enim quàm quod ad resolutionem Medicam tutam, facilem, efficacem, salina omnia, & quæ globosæ figuræ expertia sunt, ex *Boerhavio* præstantissimam opem ferant. (a) Accedit; ex ventriculo usque ad sanguinis oceanum spicula nostri *Sublimati* multifariam agitari, obtundique eorundem eminentias, absque ullo superstitis acrimoniæ sensu. Quid multa? nonne videmus inertes plantas, ut *Borraginem*, *Cioreum*, *Bellidem*, & similia, concreta sanguinea & graviora quidem, & in vitalibus quoque locis insidentia, ut in pulmonibus, hepate, pleura &c. solo sale acido, quo ditescunt, (b) mirè resolvere, atque tutiùs, effidaciùsque quàm metallorum omne pondus, & mobilitas, ad loca obstructa penetrare?

CII. Quartò. Nihil adversùs nostram methodum ex hoc *Astrucii* argumento inferri posse, colliges; ut in quâ molleculæ sublimati, tam mole, tam figurâ, continuò, & jugi humorum vitalium transfluxu mutantur; mole quidem, quia summam divisionem patiuntur, ut (§. lxxxviii.) qua proinde contactus, & superficies multiplicantur; *Figura* quia ut modò exposuimus (§. xxxxi. usque ad xxxxiv.) angulosæ illæ lineæ vehiculo abreptæ, atque motæ, & attritæ deradantur ita, ut leviter solida stimulare, concreta resolvere possint, nocere autem numquam. Verum quidem est, quod non levem rationem pertimescendi haberemus, ne
(quod

(a) *De cognoscendis, & curandis morbis* §. 135.

(b) *Josephus Geoffroi man. medic. tom. 2. p. 100. tom. 2. p. 173.*

(quod in usu preparatorum mercurialium sub forma sicca sumptorum accidit,) si sublimatus noster *crudus*, ita dicam, sumeretur, pessima symptomata accerseret; sed illud ipsum, ut patet magna vehiculi copia debilitamus: Nec ab simili modo quo salia, ubi concreta introsuntur ledere; Sicubi verò liquidò diluta hauriuntur, nunquam officere possunt. Sic ergo *Sublimati nostri* molleculæ, ita liquidæ copia abductæ sufficienti, momento ubicumque æquali, ubicumque corporis virus venereum hæreat, hoc aggrediuntur, & quidem efficacius, quàm si sola gravitate specifica agerent.

Dum *Romæ* Obeliscum (liceat mihi in præsentia hujusmodi exemplo uti, quod mirè nostro argumento aptari video) rudentibus hinc inde tractis, supra basim suam erigere conabatur Machinator *Fontana*; substiterat vasta illa moles, & jam verebatur Artifex, ne ruptis, ponderis momento (æquabat enim Obeliscus libras 10060+8.) funibus illis, tandem corrueret machina; cùm voce ignoti alicujus elata admonitus, funes madefecit aspersa e vestigio aqua: mirum sanè, illicò moles illa ad lineam, perpendiculumque erecta est, non absque multitudinis admiratione. Quæ cùm ita sint, & sola mobilitate aqua ingentem illam funium superficiem momento valuit pervadere; Quantò magis liquidum tenuissimum de industria mixtum *Sublimato*, cum idonea velocitate, nullo respectu habito ad pondus, gravitatemque suam, fortiter urgeri debeat, & per ultimas vasculorum mollium angustias transire, atque adeo tutius, & efficacius venereis his morbis, quàm Mercurius illitus mederi?

CIII. Quintò. Vana esse hujusmodi præjudicia, de vi præsertim *Sublimati nostri* venenosa, & falsi convincunt historiæ Ægrorum a nobis supra adductæ. At verò cùm multò graviora sint symptomata phlogodea, quæ *illitio mercurialis*, quàm quæ *tinctura nostra* inducere soleat, suspicerque autem, multùm interesse, si hujusce discriminis causa continens noscatur; puto, eam unicè pendere ab insita gravitate specifica Mercurii, *illitionis* methodò in sanguinem subeuntis; planè ut virus subigere nequeat, quin immenso quo pollet, respectu sanguinis, pondere, fluida quacumque ob virus venereum corrupta stagnantia in putridum liquamen convertat; quin majori impetu facto, latercula tennerrimorum in canaliculorum distendat, & violentam, ac penè convulsivam sistolem concitet; quin contractis ea ratione vasis, compressisque quamplurimis aliis lateralibus, & superincumbentibus non solum viam sibi præcludat ad rimandas altiores corporis latebras, in quibus virus venereum hæere supponitur; verùm etiam vascula minima ingenti suo compressionis momento oblitteret, horumque cavitates delet. Hinc itaque liquet, vel ex ipsius *Astrucci* testimonio, multò plura, & longè saviora, magisque insuperabilia esse infortunia propria, sive pleniori, sive pariori hydrargirosi, quàm quæ methodum nostram sequi ullo modo possent.

CIV. Sed quid plura congeram, ut quod per se clarum, clarius reddam? nonne salivationis apparatus, ejusque gradus consideranti manifestissimè patet, quacumque, & cujuscumque generis vascula, quibus consista est tota oris cavea, perenni illò itu, redituque Mercurii notabiliter pungi, irritari, stimu-

stimulari, unde papulæ *herisipelatodes*, unde vasculorum dilaceratio, unde alia gravis inflammationis symptomata ortum ducunt? Quòd si hæc cum successu nostræ methodi conferantur, in qua nihil horum symptomatum pertimescendum est; profectò vulgarè methodum *illitionum*, cum nostra nullo pacto comparandam esse consequitur.

CV. Sextò. Aliter fieri, dum *Sublimati nostri* massulæ cum illis salium fluunt, atque *Astrucius* existimavit; Tum quia, ut pluries a nobis dictum est, *Sublimatus noster* nullam salivationem ciet, atque adeo a specifica Mercurii nativi ponderositate non solùm longè distat, verùm etiam ab omni venenorum acrii suspitione; quàm longissimè abest; Quandoquidem venena omnia in primis, quæ manifesta aciditate nocere possent, singula singulares effectus producant; Sic *cuprum*, vomitum, sic *argentum*, diarrheam colliquativam; Sic tandem crudus *Mercurius*, salivationem, subsequen-
tibus ulceribus *phagedenicis oris*; At verò *Sublimati nostri* innoxia per se efficacia nulli corporis parti adherere ita comperitur, ut hanc præ aliis variè lædat; sed aquosa, oleosa, acidula, ingenti copiâ liquidi eluta; assidè per omnes canaliculos usque ad corporis extrema percurrit, nullibi inflammationem, nullibi erosionem, dolores, febres acutissimas creat &c.

Tandem adè non pertimescendum est, ne spicula *Sublimati salina*, salivæ mananti confusa, oris phlogosim, & altiora ulcera minitari possint, ut potius supra constitit [§. xxxxi.] iisdem, ea quæ diximus ratione, obtusioribus redditis, vel alio quocumque modo immutatis, omnique acrimonia spolia-

spoliatis, ulcera, quæ ab hydrargirofi oris partes depascuntur, quolibet, ut ita dicam, momento deterfa, mundata, citissimè, tutissimè, cicatrice obducantur. Tandem siquæ insit Sublimato acrimonia, balsamicis olei frumenti partibus ita temperatur, ut blando stimulo, & sine ullo ferè molimine, sine ulla phlogosi vasculorum latera vellit; & simul emollitus ita lentor ulcerosus, frustulatim ad instar squamularum, ab ulterioribus locis decidat; atque adeo hisce viribus utrisque conspirantibus, sine ullis turbis ulcerum perfectam curationem absolvat, efficacem, & ex se planè innocuam.

CVI. Quæ cùm ita sint, videant æquissimi Lectores, si quæ ad rejicienda *Astrucci* argumenta, in medium protulimus, responsa tanti sint, ut observatis non tam nostris, quàm celeberrimorum Virorum *Wan-svieten de Haen* convictos aliquando perducant ad saniozem, de efficacitate *Sublimati nostri* in curatione luis venereæ, opinionem; atque adeo, si propriæ tenuitatis Ipse conscius hanc, quam inculco, *luis venereæ* therrapejam non meliorem dicere ausim; at certè non omnem pejozem inde censendam esse, nemo diffitebitur, ut cujus ope seminium venereum longè jucundius, quinimò tutius, efficaciusque quàm per vulgatam *hydrargirofim* subigi, expellique e corpore, longa experimentorum serie, jam evicisse, nobis abundè videamur.

CVII. Ad extremum haud dissimulare possum, quæ adversùs nostram methodum celeberrimi, & toties a nobis laudati *Archiatri Viennensis* auctoritati innixa reperio, objicique possunt; quippe ille

postquam *Pitcarium*, quem sequutus est *Astrucius*, sententiam de efficacia *Argenti vivi*, ab eisdem gravitate deducenda, mira in dicendo lenitate, & mirabiliori modestia abundè explofit, demonstravitque, *gravitatem illam*, quæcumque in Mercurio ponatur, explicandis mirabilibus effectibus, qui corpori uncto adveniunt, *insufficientem* prorsus haberi: Hisce, inquam, præfatis, videtur præcitatatus ille Vir methodum nostram improbasse, quòd nimirum levitate Præcipitati cujusdam albi, & debili salium Argento vivo unitorum acrimonia in hoc pulvere ductus ille, censuerit, aliam esse *Sublimati nostri* efficaciam, quàm quæ a nobis hætenus adducta est. (a) Verùm, præterquamquod in illo Præcipitato albo officinarum non omne absit sal acidum, quod altè adaçtum inter massulas Argenti vivi *concentratissimum* vocat idem Vir; mihi quidem haud difficile est ad judicandum in comparatione, faveatne nobis *Van-svieten*, an potiùs *Therrapejæ* nostræ adversetur; In primis, cùm priùs dixerit, Præparata mercurialia officinarum in parva quantitate omnes illos producere effectus, quos longè major Argenti vivi copia tantum facit; an ergo sola gravitas, & spherica figura Argenti vivi sufficiat, ut explicentur mirabilia inde in corpore lue venerea sanato phenomena? Non videtur ex pluries dictis, demonstratisque.

An verò Argentum vivum concentratissimo acido unitum, ut in Sublimato contingit, adeo facile, dum cum sanguine fluit, in nativam ipsi formam, pristinumque pondus redeat, perinde atque
puta-

(a) Tom. 1. §. 135. p. m. 194.

putavit *Astrucius*? vix illud concedi posse videtur, si consideretur, nonnisi ob summum ignem acido illo Mercurium spoliari; Neque corporum *figuræ*, quas veluti totidem prototypa, quibus a se invicem disjungi solent concreta omnia, ulla unquam arte deleri, aut immutari possunt; adeo æternæ, & immutabiles, ad instar elementorum corpora componentium meritò ab hodiernis Physicis habeantur. An potius *illitionis* effectus, si qui præstantissimi observentur ex ipso Mercurio nativo salibus in corpore genitis unito maximam partem dependeant? non improbable; tum quia Argentum vivum, ut inquit clarissimus *Van-svieten*, sine ullo addito, solo tritu mechanico, sola ignis actione potest mutari in acerrimam indolem; tum quia ipsummet metallum, sicubi Scorbuticorum salia reperit, utut innocuum, cum iisdem verò unitum longè majores strages edit, quàm quæ ab illa discrasia humorum *scorbutica* expectari meritò possent.

Huc pertinet Anonimi recentioris opinio, Mercurium, acidis spontaneis in corpore animali occurrens corrosivum adeo fieri putantis, ut salivationem inde uberrimam cieat. (a)

An tandem Argenti vivi efficacia, quomodo-cumque parati, a singulari ejusdem natura per experimenta sola cognoscenda proficiscatur? ita concludere videtur laudatus *Van-svieten* loco citato. Ultrò quippe fatendum est, quemadmodum corporum natura omni humana intelligentia major est, conceptum quoque superare nostrum perfectam & ab-

Z 2

(a) *Raccolta di alcuni Opusculi sopra l'abuso del Mercurio. p. m. 26.*

solutam, quæ in remediis animadvertitur, agendi rationem. Verùm, etsi planum facere non potuimus, at saltem conati sumus demonstrare, figuram *Sublimati nostri* eruendis, explicandisque miris curationibus *luis venereæ* aptiorem esse, quàm solum Argenti vivi pondus, atque spherica figura. Ulteriùs autem progredi, atque singulares, & intimas dotes spiculorum *Sublimati* rimari velle, audacius esset, atque adeo satis nobis erit, si modum, quo *Sublimatus noster*, præ Mercurio illito, luem veneream sanare comperitur, pro modulo nostri ingenii explicaverimus.

CVIII. *Scrupulum* movere posset, atque nonnullam suspicionem injicere illa aculeorum *Sublimati durities*, atque angulorum scabrities; ne scilicet temporis successu *tincturæ nostræ* particulae, hujusmodi aucta & stimulante figuratione, tum solida tacitè deradant, & exterant, tum vitiosam liquidis acrimoniam impertiantur: Unde plurima mala, transacto temporis spatio, & graviora longè incommoda infectis lue venerea hujusce nostri remedii administrationi possent succedere; Favere huic timori videntur, quæ *Forestus de Venenis* scripta reliquit; Quædam scilicet venena reperiri, quæ ad determinatum tempus interficiunt. (a) At verò vanitas hujusce formidinis ex multiplici ratione inferri potest; Nam primò *spicula salina* *Sublimati nostri* adeo obtusa, absorpta, immutataque ex nostro præscripto intùs assumuntur, ut licèt tacita aliqua acrimonia pollere videantur, tutò tamen, & sine ulla molestia universale luis venereæ deo-

(a) *Ope. lib. xxx. Scol. p. m. 24.*

deobstruens evadant. Primò *obtunduntur*, & mites fiunt mollibus oleosisque partibus spiritus frumenti, (§. xxxxi.) & ita involvuntur, ut ab omni rosione immunia sint. Secundò, *absorbentur* fortè a firmissimis, atque intus latitantibus particulis ferreis terreisque, quibus omnia vegetabilia abundant. Tertiò, *immutantur*, dum alkalinis primarum viarum occurrentia cum illis uniuntur in novam salis speciem, qui *Neuter* vocari solet, & optimas (dum cum oleo ipsius frumenti spiritus miscetur) (a) resolvendi vires possidet.

CIX. Verùm quodcumque horum accidat, illud certè frequenti experientia edoctus asseverare possum, nunquam vidisse me, etiam longo temporis decursu, post assumptum *Sublimatum*, ullum tetricum symptoma, unde aliàs innocui hujusce pharmaci vel tantilla labes patefcere posset; Imò vidi semper eliquatum esse omne feminium venereum, & luem ipsam veneream, quamvis antea pluribus illitionibus resisteret, penitus extinctam fuisse; ut taceam, ex angulis corpusculorum, seu ex figura aculeata, malè inferri acrimoniæ, erosionisve effectus in solidis nostri corporis. Certè, ut adnotavit *Sauvagi* (b) si acrimoniæ molestia ex figura *Cuneiformi*, vel quoquo modo angulosa penderet, salia, quæ acriora percipiuntur, acutioribus longè angulis donarentur; quod falsum in *sale marino*, & *vitrioli* experiuntur Chimici. Proindeque nec ulla læsio ex *Sublimati* usu, si hætenus a nobis di-

cta

(a) *Gerard. Van-sviet. Comment. Aphor. tom. I. §. 135. n. 3. p. 193.* (b) *Apud Manetti differ. I. §. 75. p. m. 160. 161.*

sta perpendantur, videtur unquam emergere; & si quæ fortè, quibusdam in corpore infortuniis ortis, sese aliquando prodat, (quod numquam adhuc contingere vidi) ea non Sublimato, tamquam materiali causæ, referenda est, sed vel *electioni* Sublimati ejusdem, vel *preparationi*, vel *dosi*, vel *applicationi*, indebitis, & intempestivis certè debetur.

In summa, quidquid mali ab ea administrandi ratione reformidare posses, aut in Medentis incuriam, aut in Ægotantes minùs obsequiosos jure meritò refundes. *Sublimatus* enim noster innoxius sponte sua reperitur; modò primò probè diluatur; Secundò, in exquisitissimas minutias redigatur; Ita enim futurum est, ut abrasis massulis, iisque summè attenuatis, divisis, dilutis, permanente illa levi & miti angulorum configuratione, multò magis concreta venerea dissolvat; quippe salium natura est, in pauca puncta deferri, atque adeo si ab eodem impetu moventur, ac alia corpora obtusa, resolutionem concreti mirificè absolvant. (a) Præterea, quia simul stimulant solida, absque ullo subsequente effectu pravo, in curanda *venerea Cachexia* utramque indicationis paginam implent.

CAPUT

(a) Vid. Gorter de insensib. perspir. cap. XVI. § XIV.

CAPUT SEPTIMUM.

DE RECTA, AC TUTISSIMA ADMINI-
strandi in morbis venereis Mercurii subli-
mati corrosivi internè Methodo
innovata.

CX.

&inceps Medicorum nostri Sæculi
Hermannus Boerhave (a) Mercuri-
 um sublimatum syrupo *violarum*,
 vel *Rob Sambuci* misceri jubet; ali-
 bi etiam in aqua dissolvi imperat;
 Unde *Joannes Bona* illis, qui compactas fibras, &
 densam sanguinis crasim habent, Sublimatum sola
 aqua dissolvi vult, addita aliqua syrupi violacei
 quantitate, ad austerum temperandum saporem,
 ut inquit.

CXI. Galli verò Medici omnes cum *spiritu vini*
 maritatum adhibendum suadent; ut mihi fideliter
 communicavit Chirurgus *Josephus Farrugia* nuper-
 rimè in Patriam, Parisiis redux; credunt enim, *Su-*
blimatum corrosivum sic a spiculis suis liberari, eo-
 demque modo, quo a frumenti spiritu, corrigitur;
 hac tantum ratione fulti, scilicet quia spiritus ex
 quocumque vegetabili fermentatione parati, *Boer-*
havia distante & rectificati nihil ferè differant in-
 ter se. (b)

CXII. *Austriaci* tandem, ac *Dani* eximii Chi-
 mici cum spiritu frumenti nuptum hocce remedium
 Ægrotis præbent; Quam methodum præferendam
 aliis

(a) *de virib. medicam. par. III. cap. XIII. p. m.*
 378. (b) *Element. Chem. tom. II. par. I. proc. 43.*

aliis reputamus ob rationes Capite III. allatas; Hanc enim feliciter exerceri observavimus in *Xenodochiis Vindobonensibus*, ac in privatis Urbis ædibus, per celeberrimum *Antonium de Haen*, aliosque Professores.

CXIII. Priusquam verò Medici id medicamenti Ægris ingerendum offerunt, venam hisce tundunt, & sanguinem ad uncias saltem decem extrahunt, pro temperamento Ægroti, eo fine, ut vasa sanguinea depleantur, & rarefactioni ipsius cruoris spatium fiat; ablata enim liquidorum parte, major conceditur superstiti in vasis libertas sese movendi; unde humorum dissolutio facilius successura est, uti docuit Illustrissimus *Gerardus Van-svieten* in suis Commentariis; Exinde præcaventur varia infortunia; Nam turgentes sanguine, discrimen est, ne canales lacerentur, amplius spatium minimè concessuri, & ideo hemorrhagiæ lethales, aliaque mala evenire possunt; Canales enim collaterales ea ratione comprimuntur, & ab axe proprio divelluntur; unde dolores capitis vehementes, *apoplexia*, aliaque plura prava symptomata exoriuntur. Dein præmissis leni clystere emolliente, ex aqua pura parùm calefacta, vel decocto hordei, tantum lubricandis intestinis laxandisque, simulque a fæcibus crassis liberandis inserviente, ægrotos purgant pilulis sequenti de massa paratis:

℞. Massæ pilularum extracti catholici grana decem, Scammoneæ, & Resinæ jalappæ grana quatuor, Spiritus vini quantum satis; fiant pilulæ numero quinque.

CXIV. Hisce enim, quæ in primis viis latent, congesta eluuntur, imò etiam *bilis*, ceterique liquores

quores vitiosi, qui in sanguine redundant, hac via evacuantur; Hinc laudatissimus est eorum usus apud Medicos *Austriacos*; Unde amantissimus *Antonius de Haen* (a) de hoc agens sequentia habet: „ In „ morbis chronicis, & quovis temperamento non „ datur tutius purgans; quod omni decima die rei „ terari debet, maximè si aliquod signum ptialismi appareat. „ (§. cxii.)

CXV. Post hæc usum *Sublimati corrosivi* aggrediuntur, cujus ita soluti dosis apud ipsos, ut supra inuimus, est uncia una spiritus frumenti, scilicet cochleare unum manè, alterum vesperi propinant, in quibus dimidium grani *Sublimati* dissolutum fuerit: licèt communiter apud *Austriacos* spiritus frumenti majori quantitate *Sublimati corrosivi* imprægnatum adhibeatur; nam uni libræ *frumenti spiritus* grana octo *Sublimati* injiciunt, & tunc bis de die unum cochleare *Ægris* potandum præcipiunt; idque ratione habita morbi vehementiæ, variæ ætatis, diversi temperamenti, aut tolerantia *Ægrotantis*, & conferentiæ remedii. In nostra verò *Insula*, cùm temperamenta acria, & biliosa passim obvia sint, minorem dosim usurpare necesse est; [maximè enim regio nostra calida est] sin aliter, vomitus enormes, præsertim si debitam, quantitatem lactis, vel decocti non hauriunt; [confer *Observationem XVII.*] dolores ventris atroces, aliaque plura symptomata excitari compertum est. Quin aliquando *salivatio* inde molesta prodiit; scilicet quando *Ægroti* illitiones mercuriales prius passi fuerint, ut eruditè monet *Gerardus Van-svie-*

Aa

ten.

(a) *Ratio medendi par. II. III. & IV.*

ten. (a) Tandem accidit *ptialysmus*, quando Infecti quantitatem lactis, vel decocti, necessariam non sumunt, [licet ille vir aperte testetur, nunquam se *ptialysmum* observasse in suis ægotis] & tunc ex Artis legibus sollicitè ac prudenter mitigari debet, scilicet dietâ tenuissima, largo *ptisanæ*, hordei potu, usu *clysmatum aquæ tepidæ*, vel lactis &c., aliisque subsidiis, quæ in similibus morbis a Magnis in Arte Viris commendantur; Hæc enim acrimoniam humorum comescunt, solidas partes relaxant, vasorumque diametra augent, insensibilem transpirationem promovent, & impetum sanguinis ad inferiora determinant.

CXVI. Si aliquid ex enarratis symptomatibus appareat, tunc illicò nulla intercepta morâ, ab usu remedii desistendum est; aliter enim graviora eadem redderentur; tum etiam quia *ptialysmus* nullimodè ad luis venereæ curationem conferre videtur, uti demonstravit Celeberrimus inter *Monspelienfes* Medicus *Coyneau*. Meritò igitur amantissimus *Gerardus Van-svieten* magnâ quantitate decocti, dum spiritum hunc frumenti adhibet, statim ægrotos alluit; Cujus decocti formula sequens est:

℞. Radicis *Altheæ* uncias duas, bulliant in sufficienti quantitate aquæ communis per horam, sub finem addendo *glicirizæ* unciam unam; colaturæ libras quatuor exhibe.

CXVII. Ægotantes verò in nostra Regione, numquam per totam morbi curationem usum hujus decocti prorsùs ferre potuerunt; a doloribus quippe nocturnis, quibus jugiter conflictabantur, inde

ato-

(a) *Descrip. des malat. dans les armes p. 198.*

atoniam ventriculi nacti sunt, qua fibræ nimis effectæ redditæ, continendis, digerendisque assumptis, impares factæ sunt; Unde pravæ digestiones, diarrhææ, emaciationes ortum habuisse videntur ab hujus *decocti* usu; & ideo ipsius loco decoctum *hordei* substituimus, quod maximè Ægris profecisse observavimus; hoc enim, licèt viscosum sit, vires ventriculi non infirmat.

CXVIII. Alii verò cum lacte decoctum hordei immiscere amant, (a) & hanc aliis Præparationibus utiliozem esse credunt. Nos verò multoties in nostra Praxi contrarium experti sumus; aciditas enim decocti hordei lac in ventriculo cogit; [maximè si decoctum recens non sit, quod frequenter evenire aut incuriâ adstantiû, aut præ calore tempestatis potest,] unde tormina, diarrhæas, dyssenteriasque ipsas sobolescere aliquando, experientia docet; Sicubi consilium est, lac Ægris exhiberi, hoc præstat fontanâ aqua purâ commixtum, ut supra diximus.

CXIX. Alii tandem decoctum *ligni Guajacæ*, unâ cum frumenti spiritu commendant, ut actio remedii versûs periphæriam corporis determinetur, & simul cum sudore virus venereum e corpore eliminari possit. Hoc magnopere proficuum Ipse observavi; scilicet ubi ægri *eufarca*, & valde pingui donantur temperie; nam macilentos, *Picrocoli* contrarium experiuntur, ut in § §. præcedentibus notavimus, ubi de hoc decocti usu locuti sumus.

CXX. Dosis decocti determinari non potest, quæ variat pro temperamento, pro tempestate anni,

Aa 2

aliis-

(a) Gerard. Van-Suieten *Malat. des armes* p. 195

aliisque circumstantiis; Nam qui temperamentum siccum habent, majore quantitate decocti indigent; repleti verò, minùs: verùm in quovis temperamento saltem bibant oportet ægroti libras quatuor de die decocti, aliter difficillimè curarentur: Constitit enim Observationibus celeberrimorum Virorum, quòd eò faciliùs emergunt hoc viru tacti, quò uberiorem quantitatem decocti abliguerint; Decoctum enim non solùm vehiculum Sublimato subministrat, verùm etiam ad ultimos recessus canaliculorum secum transfert.

CXXI. Tempus quoque curationi necessarium variari debet, prout recens virus, aut vetustate in corpore occaluerit; Si recens enim venenum sit, intra tres septimanas tota curatio peragitur; si verò per plures annos seminium venereum inhæserit, & ossa jam occupaverit, tunc diuturnior etiam curatio futura est; quin continuari ejus usus debet, usquedum symptomata morbi penitùs evanuerint: Neque verendum est, ut ab ista longiùs protracta Sublimati methodo aliquis pravus oriatur effectus; Tuta siquidem semper est, licèt per plures menses Sublimato illo utaris; (a) Neque tenellæ atati a nostro remedio aliquod infortunium pertimescendum est, [ut Observatione xviii. notavimus] quod adeo non solùm ætate provectis præscribimus, verùm etiam pueris, & puellis, licèt fibras debiles, laxas, & magis sensibiles habeant.

CXXII. Pro cujus remedii administratione non quæque anni tempestas convenit, (& hoc est ad-

ver-

(a) *Antonius de Haen Ratio medendi part. II. III. & IV.*

vertendū) nisi tutum aliās medicamentū infamarum velis; Nam in hyeme sanguis maximè densus, ac inspissatus conspicitur, quàm in aliis tempestatibus anni; & ideo ceteri humores inde prodeuntes lentiores, vi remedii magis resistent; exinde a frigore perspiratio supprimi potest, vel saltem maximoperè imminui; unde impetus sanguinis ab habitu corporis ad interanea irruit, & in salivales glandulas irrumpit, ptialismumque creat; necnon alia symptomata accersit: E converso sub æstate, magnopere divisus præ calore est sanguis, & ideo ab influo remedio magis rarefactus vasa divellit, & lacerat; unde *hemoptisēs, apoplexiæ, febres &c.* unde ceteris paribus, Melitensibus, & sub cælo nostro commorantibus, quòd ad calidum magis, quàm ad frigidum vergit, potiùs in hyeme, si periculum sit in mora, quàm æstate præscribi potest; Verùm anni mutatio huic medicamento magis opportuna, Autumnalis, & Vernalis erit: maxima enim aeris serenitas tunc habetur, & nec calor exurit; Si verò necessitas urget; abjecta omni temporis ratione, protinùs ad usum remedii deveniendum est.

CXXIII. *Dieta* verò eorum, qui *nostro Sublimato* addicuntur, non alia magis opportuna censetur, quàm quæ ex jusculis hordei, avenæ, aliarumve plantarum refrigerantium componitur; Aromata verò, aliaque calida omnia nociva, hinc semper exulent: fructus horrei etiam, carnes sale conditæ, fumo induratæ, vel putrefactæ; vel pingua, tamquam damnosa rejicienda sunt, cùm liquida, incrassent, simulque acria reddant.

CXXIV. Secunda, vel saltem tertia die ab incepto Sublimato, si sudores, & urinæ maximoperè erum-

erumpant, odoris spiritus frumenti participes observari solent; Unde colligitur, jam Sublimatum corrosivum exilissima vasa humani corporis penetrasse. Adnotavimus etiam, in summitate urinæ non nihil humoris oleosi, flavi coloris supereminentis cum mucoso, & crasso sedimento; quod phenomenon mense transacto evanescit; Tandem si sudores, quos in nostris ægrotis observare contigit, semper pingues, & succidi ad finem curationis usque deprehensi sunt; Per hanc enim *lotii* viam virus e corpore eliminare videtur *Mercurius noster*; licet experientiâ compertum sit, usque in præsentem diem *Mercurium extinctum*, & cum *axungia porcina corpori illitum*, sive chemicè præparatum, ptialismum semper excitare vi quadam, ut ajunt, *electiva*, uti Opium, Cantarides, aliaque plura hujus generis, quadam virtute specifica in certos humores agere dicuntur: scilicet quia uberior quantitas inde lymphæ versùs salivales glandulas determinatur; unde si hæc lympa aliorsum derivetur, & motus liberior & facilior versùs periphariam corporis sit, tunc nulla salivatio futura est; (a) & ideo *Mercurius noster* tamquam sudoriferum habendum est, quod per meatus cutis seminum venereum expellat. Omnia enim medicamenta in sudorifera, converti posse, docuit *Hermannus Boerhave*; (b) sicuti si purgans administratur, & homo statim ad sudorem disponatur, egregia sudoris eruptio exoritur: unde licet Sublimatus hic, sudoriferum naturâ non sit, tamen tale redditur arte, tum ea

(a) *Joann. Astruc. de Morb. ven. T. 1. p. m. 205.*
 (b) *de virib. medicam. cap. xi. p. m. 299.*

ratione dicta, qua cutaneum iter, unà cum fomite venereo, affectat: tum quia aliis sudoriferis mixtum, ad hæc vasa potius vergit.

Quatuor enim classes horum remediorum numerantur ab *Hypocrate Batavo*. Prima continet ea, quæ vasa laxant. Secunda, *Dissolventia*, & *diluentia*. Tertia, *Diuretica*. Quarta, quæ liquores ad peripheriam corporis ire cogunt. Quoniam verò ex nostris Experimentis magna quantitas decocti hordei sorbetur, hæc humidum suppeditando, fibras emollit; unde cavitates canalium augentur, ut etiam alibi abundè diximus. Acida omnia vegetabilia fluida nostra fundere, Sales etiam marini partes esse maximè dissolventes, docent omnia Observata; unde mirum non est, si remedium nostrum multoties tamquam sudoriferum agat, licèt indolem *mercurialem* præferat.

CXXV. Hactenus existimo, suscepti muneris partes ritè, & qua potui diligentia impleſſe me, quùm Sublimatum, therrapejà indicata, in morbis venereis intùs administratum, ostendi, omni vacare culpa, quam præ concepto mentis errore, Recentiores ferè omnes in illum, ceu venenum, abundè conferre solent. Injurià ergo celeberrimus *Hoffmannus* in hæc verba erumpit: „ Infamatus ille, „ *virulentus Mercurius sublimatus* quid aliud est, „ quàm, salis spiritu concentrato, solutus Mer- „ curius? quo præsentissimè & homines, & ani- „ mantia enecare possumus. „ (a) Cùm indubitata sit veritatis, spicula salina substãtiæ mercuriali
nostrè

(a) Tom. v. de medicamen. in securis §. XIV. p. m. 312.

noſtri Sublimati hæere ita, ut ſpiritu frumenti oleoſo involuta, & decocto hordei ſummè diluta, non ſolùm deleteriam veneni virtutem deponant, verùm etiam remedii genus, ſeu alterius Mercurii dulcis ſpeciem conſtituant magnæ efficaciz in chronicis, rebellibus quibuſdam paſſionibus, præſertim in *gallica lue*, ut ſupra oſtendere conati ſumus. Quamobrem perité ſcribit idem laudatus Auctor: (a) „ Mercurialia non ſecùs ac alia metallica ſemper per infecuriora eſſe in pulvere: „ Injuriã quoque Sublimatum noſtrum atro carbone notant, tamquam atrociffimorum ſimptomatum feracem, ut vomitionis ſalivationis, ut in methodo *VViſemani*; (b) vel vomitus cruenti, & funeſtiſſimi *hipercatarſeos*, qualia ſimptomata ſucceſſiſſe vidit *VVefferus*. (c) Enim verò *VViſemanus* Mercurium ſublimatum corroſivum diſſolutum in aqua fontana tantùm ore exhibebat; (d) *VVefferus* verò in pulverem terebat, & ita propinabat. (e) At verò quantum eorum methodi a noſtra differant, ſpectate benevoli Lectores. Certè nec ullum prævæ indolis ſimptomatum a *noſtro Sublimato* profectum eſſe memini. Quem adeo eximie ab admixto ſpiritu frumenti mitigatum, ad inſtar *mercurii alterius dulcis*, ſed præſtantioris longè vulgari, ſuadeo in omnibus illis morbis in quibus juſſum *Mercurium dulcem* à *Riverio* videmus, (ne alios citem) utputa in *obſtructionibus*, (f) *hydrope*, (g) in *rheumatismo* (h) contra *vermes*, (i) & alia quamplurima mala a congeſtione

(a) *Ibid.* §. xxii. (b) *Vid. Aſtrucc. tom. II. p. m. 967.* (c) *de Cicutâ &c. cap. 22. Scol. II. p. m. 384.* (d) *Aſtrucc. ibid.* (e) *Hiſtor. I. p. m. 373.* (f) *p. m. 329.* (g) 386. (h) 420. (i) *p. 311.*

stione lymphæ, in exilissimis corporis canaliculis orta, quæ proinde nonnisi Præparatum nostrum mercuriale attingere, pervadere, & in fluorem redigere, subsequente partis sanitate, potest; Cujus adeo vis medicata eximia tamdiù valet, quamdiù blando acido decocti hordei, & spiritu frumenti concurrente, manet Sublimatus solutus; Sic enim spes est, ut per corporis abditissima vasa, specie salina constantius servata, pergat, agatque; idest aperiat, attenuet; roboret, stimulet, atque per vias renum, & in primis cutis, moderatè evacuet. Intelligimus inde modum, quo *Mercurius* hic non solum mole, figura, pondere in nobis agat, verum etiam admixtim spiritus frumenti, & salium, maximè acidorum, acquirat potestates novas, sæpè mirificas. Intelligimus quoque, cum fructu dari posse *Laucophlogmaticis*, *Scorbuticis*, *Ictericis*, *Laxis* debilibus ab inertia. Intelligimus tandem, quare si dracma, ut inquit *Hermannus Boerhave*: (a), Mixturæ [quæ granum unum Sublimati aquæ, uncia adhærens excipit] syrupo violaceo mitigata potatur bis, terve in die, mira patrat in multis morbis incurabilibus. Sed jam sentio, me esse longiùs proVectum, quàm proposita dicendi ratio postulat. Institueram enim de virtute differendi, quâ mirè pollet Sublimatus in curanda *Syphillide*, limites fateor transilii; transilienti ergo condona. Non is certè sum, qui partium studio abreptus, pertinaci animo Sublimatum hunc, velut universalem, adversùs inexpugnabiles

Bb

biles

(a) *Element. Chem. tom. II. prog. cxcviii. pag. mihi 312.*

biles morbos, *panaceam*, defendere velim, sed nonnulla mala præterire, religio est, quæ collectis hinc inde aliquot Auctorum observatis, adjuvante rationis analogia, ope *Sublimati nostri* aut ablata memorantur, aut spes est, ablatum iri.

Liquet etiam ex illis, quæ modò diximus, mirabilem usum *Sublimati corrosivi* in omnibus morbis, qui a spissiore lymphâ originem trahunt; unde *Scrophulariis* maximè proficuum censemus: Notum enim est omnibus Medentibus levamen, quod redundat in ægrotis hoc morbo affectis a Trochiscis de minio *Joannis de Vigo*; quibus sanè amicissimus meus Chirurgus *Borelli* Scrophularios omnes tutissimè, & efficacissimè sanavit. Hinc optimè *Lemerius trochiscos* de minio, meliùs, *trochiscos de Sublimato corrosivo* vocari jubet, (a) cum maximam partem ingredientium constituat *Sublimatus*; quos proinde idem Vir mirè extollit adversùs ulcera venerea, fistulas a venere impura, carnes fungosas; sed & incomparabile remedium censet in actis Academiae Scientiarum, (b) pro extirpandis *Strumis*, seu tumoribus glandularum lymphaticarum ad *skirrodem* proximis. Familiaris est *Fallopio* (c) *Sublimati* cum Opio, & aqua Solani, vel rosacea præparatio, quam in simili curatione magnum sibi honorem fecisse, gloriatur.

CXXVI. Porrò *Scrofulæ* si cum lue venerea copulentur, teste ipso *Astruccio*, (d) *hydrargirossi*
non

(a) *Pharmecopie p. m. 414.* (b) *Anno 1734. p. m. 364. ut le falsification &c.* (c) *de Strumis tom. III. c. xviii. p. m. 90.* (d) *tom. 1. de morb. vener. §. xii lib. iv. cap. x. pag. m. 510.*

non cedunt, sed remediis vincuntur, quæ crassiori lymphæ nativam fluxilitatem, & stagnanti pristinum motum restituant. Inter quæ nescio quo jure ipse *Astrucius* præferat *mercurialia* Præparata (a) ipsi illitioni mercuriali, quasi auctor esse velit, Sublimati therrapejam curandarum Strumarum per hydragirosim longè multumque vincere.

Id ipsum confirmare videtur illa Antimonii præparatio, *pulvis* de *Rotrou* dicta, cujus formulam apud *Astrucium* (b) videre est; & quæ summè diaphoretica censetur: Cùm ergo supra probaverimus, Sublimati vires, in cienda diaphoreli spectatissimas esse; Patet vel hoc de nomine non temerè celebrari, tamquam remedium summè diluens, liquefaciens, attenuans, incidens, aperiens, quidquid in glandularum anfractibus sub nomine *Scrofularum* hæret, ab repetita etiam *illitione mercuriali* nunquam superandum, abripiendumque.

CXXVII. Proficuum etiam existimamus *Scorbuzicis*, scilicet in primo morbi gradu consistentibus, ubi nimirum parva acrimonia adest in humoribus, eaque *alkalina*: In hac enim morbi periodo, *Boerhavius* docente, (c) magna humorum crassities, & immeabilitas adest, quæ a nostro remedio facilè superari potest: licèt celeberrimus *Hofmannus* [d] sequentibus verbis ejus usum damnet in hoc morbo:
 „ *Mercurialis profapia* medicamenta, utcumque
 „ etiam præparata, & adhibita in Scorbuto, tan-

B b 2

tùm

[a] *Ibid.* n. 4. [b] *Ibid.* pag. 531. [c] *de cognoscend. & curand. morb.* §. 1164. [d] *Medic. rational. sistemat. tom. IV, par. v. pag. m. 54.*

„ tūm non ſemper eſſe maximo nocumento, lon-
 „ gè verò certius, graviuſque nocere in vitiis den-
 „ tium, & linguæ ſcorbuticis; „ huic incommo-
 „ obviam it magna quantitas decocti hordei, quæ cum
 „ Sublimato jugiter propinatur, quæque non ſolū
 „ viſcida ſua aciditate dividit, verū diluit, & hu-
 „ meſtat, acrimoniamque obtundit, & involvit.

CXXVIII. Itaque auſim dicere, therrapeuticam
Sublimati methodum adverſū *Scorbutum*, ſi non
 omnium, quæ vulgò circumferuntur, eſſe tutiſſi-
 mam; at ſaltem veræ medendi huic malo indica-
 tioni pleniffimè ſatisfacere. Quid enim? „ præci-
 „ pius ſcopus in curatione *Scorbuti*, inquit aman-
 „ tiſſimus *Van-ſvieten*, [a] eſt, utut illud acre
 „ diluatur ex ſanguine, & lentor, ſi adſit, atte-
 „ nuetur; „ Verū in noſtra methodo, larga ſa-
 „ tis copiâ liquidi tenuis, & meabilis decocti hordei
 „ cum incidente Sublimato, utrumque obtinetur. De-
 „ inde in *Scorbuticis* ſalibus de corpore pellendis na-
 „ tura viam urinæ non temerè eligere videtur, ut
 „ ſanguis a ſcorbutico ſeminio depuretur; Verū ex
 „ ſupradictis conſtitit, methodum *Sublimati* efficaciâ
 „ diuretica mirè pollere; atque hinc ſanguinem *Scor-*
 „ *buticorum* ab illa muria poſſe liberare. Sed &
 „ *thermæ Carolinae*, diluentes, & ſalino quod con-
 „ tinent principio, concreta ſolventes, ſimulque uri-
 „ nam moventes, eoque in *Scorbuticis* maximè com-
 „ mendabiles [b] videntur, actionē, & præſtantiâ *no-*
 „ *ſtri Sublimati*, aliunde in lucē ſcorbutica, confirmare.

CXXIX. Magni *Boerhaviï* auctoritas etiam ac-
 dit,

[a] Tom. III. §. 1164. [b] *Comment. Aphorif.*
 §. *ibid.*

dit, in quarta Scorbuti specie *mercurialia* laudantis; [a] quo nomine certè eò magis argentum vivum exclusit, quò infelicem hujusce successum tam externè, quàm internè adhibiti clarioribus verbis recensuit, quem modò citavimus, *Hofmannus*: Sicubi ergo Scorbutus cum *sifillide* conjungitur, cùm hydrargi roseos efficaciam non sentiat, [b] omni ope tentanda est curatio, tum propriis *Scorbuto* remediis, tum si hæc frustranea fuerint, Sublimati therrapejâ, qua nihil efficacius; sive ad solutionem concreti, quod in specie prima *scorbuti* dominatur; sive ad mitigationem acris, quod in ceteris speciebus viget, [in primis si alkalino de genere fuerit, cui, acido suo latente, Sublimatus præ omnibus acidis a celeberrimo *Van-svieten* laudatis [c] mirè domando prodest] cogitari, darique potest. Topicam dein ejus periclitationem in ulcerum scorbuticorum curatione Observationes Auctorum fide dignorum satis confirmant, atque probant. Nuper enim Doctor *Josephus Demarco* ulcera talia, in ore præsertim, *Sublimati corrosivi* ope feliciter ad cicatricem perduxit; Cujus adeo Observationem non est quod heic referam, brevitati studens.

CXXX. Salutarem etiam ejus usum existimamus in *gutta serena*: hæc enim pro causâ spissitudinem lymphæ aliquando recognoscit; unde *catharrofi*, *melancholici*, & alii, quorum lymphæ viscida est, *amaurofi* facilè corripuntur: Et sicuti humores lenti,

[a] *de cognoscend. & curand. morbis.* §. 1165. [b] *Astrucc. de morb. vener. tom. II. lib. 16. cap. x. p. m. 509.* [c] *Ibid.* §. 1163.

lenti, & pituitosi, aliis in locis nervos obstruere possunt, & *paralyfes* causare; Ita etiam si in corticali cerebri substantia, vel in medulla, vel in nervo optico hæ succedunt, guttam serenam produci necesse est: eùm verò *Sublimatus noster* summam partium tenuitatem, ac meabilitatem habeat, minima vascula pervadere, obstructionesque referare aptissimus erit, ut supra innuimus; Et ideo merito *Sublimatus* hic in hoc morbo præscribi debet.

CXXXI. Ad præcavendam etiam *hydrophobiam*, utilissimum id generis remedium reputamus: constitit enim celeberrimorum Virorum Observatis, aliquando sanguinem eorum, qui *canè rabido* morbi fuerant, grummosum, & concretum inventum fuisse, præcipuè circa cor; & vasa majora; ac pulmones opplevisse; [a] & ideo cùm *Sublimatus noster* maximum dissolvens sit, ac antisepticum, ideo illum huic morbo convenire censemus. Partes enim salis marini maximè continet, quæ a putredine multa corpora arcent, & præcipuè in hoc vitio; Unde *Gerardus Van-svieten* [b] sal marinum in rabie canina inter remedia *prophylactica* recenset. Anonymus etiam in Commentariis ad *Hermannum Boerhave* sequentia nobis reliquit: „ Omne sal
 „ compositum, omne acidum, vinum, acetum,
 „ spiritus vini, alcol perfectè putredinem tollunt;
 „ Nam si cadaver in aceto, vel vino, vel muria
 „ salis marini condias, tunc servari potest per
 „ multos annos. Porrò Veteres omnes, ac Recen-
 „ tiores Medici illa medicamenta in hoc morbo
 „ amant

[a] *Gerardus Van-svieten* *Commend. Aphorism.*
 tom. vi. [b] §. 1143.

amant præscribere, quæ copiam, ac impetum humorum versùs peripheriam corporis attrahunt; sicque venenum eadem viâ extrudant, qua intùs corpus subierat. Et cùm remedium nostrum hac etiam virtute donatum sit, ut supra §. LXXXV. demonstravimus. [quæ certè dos in Mercurio crudo inveniri non potest] igitur non injuriâ in hoc morbo tentari, [a] præscribique posset.

CXXXII. Quocirca, cùm ad tutam *hydrophobiæ* prophylaxim, duæ indicationes requirantur: nimirum prima, ne virus quodcumque vulnere inhæserit, sanguinem subeat: Secunda, ut virus, siquod in sanguinem penetraverit, ocysimè retundatur, corrigatur, eliminetur, nequando ferociens *hydrophobiam* inferat; intelliges inde primæ indicationi, vix *Sublimato nostro* dari præstantius; & adimplendæ alteri, non infimas inter *antalyssa*, seu *rabiei* específica obtinere partes. Nam ut a priori exordiar: non alia certè ratione *caustica* loco demorso applicant, ut *lapidem causticum*, *præcipitatum rubrum*, *fortem muriam*, quàm ut larga excitata suppuratione, vulnere diu patente, nec citò occluso, virus, ut ab ingressu arcetur, ita siquid in vicinia plagæ commoratur, foras omne avocari possit. *Sublimatus hic noster* mira præstabit; Imprimis, si crystallinis, & duris suis angulis, decoctionis hordeaceæ vehiculo latis, agere in partes vivas permittatur: At verò, quoniam periculum est, ne miasmata quædam in sanguinem penetraverint; idcirco propositæ *rabiei* curationi remedia simul adjunguntur, quæ virus semel admissum alterent, vel evacuent.

[a] *Hypocr. de Venen. Gerard. Van-soiet. tom. IV.*

cuent. Hinc, ne extra dicendi argumentum diva-
genus, lubet ad *mercurialia* sermonem convertere.
Quæ quidem ultima a *Gerardo Van-svieten* [a] in
rabic hac adeo laudentur, ut *Thurbit* minerali,
post *Sauvages* experimenta, primas in curanda *hy-*
drophobia deferat. Neque heic necessaria est sali-
vatio, ut opinatus est *Foannes Astrucius* [b] exin-
de deceptus, quòd virus hydrophobicum præ ana-
logia salivæ infideat; cùm hodie compertum sit,
,, Morbum hunc gravissimum, [c] saltem ubi pri-
,, mum gradum non excefferit, Mercurio, sive
,, salivationem moveat, sive non moveat, cedere. ,,

CXXXIII. Si dein consideretur *thurbit mine-*
rале, seu *præcipitatum flavum*, componi ex Mer-
curio, acidis vitriolicis fixioribus, & summè corro-
sivis onusto, adeoque summè in praxi metuendum
ex una, & ex altera parte passim interno usui con-
secrari, non in animalibus modò, ut *Sauvages* Expe-
perimentis constat, [d] verùm etiam a *Sidenha-*
mo adversus gonorrhæam contumacem, mirè com-
mendari, internè sumptum sub forma Boli; [e]
Quantò confidentiùs, & audaciùs *Sublimatus noster*
naturâ dulcis, effectu mitis, ab omni salivationis
metu tutus, inter diuretica præstantissimus, inter
diaphoretica palmarius, propinari, suaderi, non in
brutis inquam, sed in hominibus, debeat ab iis;
qui *Celsum* secuti meliùs esse norunt, ,, Anceps
xepe-

[a] *Comment. in Aphor. Boerhav. §. 1146.* [b] *Differt. de hydrophob. cap. ult. n. 4.* [c] *Gerard. Van-sviet. ibid. p. m. 581. edit. Batav.* [d] *Apud Van-sviet. loc. cit.* [e] *Tom. I. p. m. 209. Epistol. xi. responsor.*

55 experiri remedium, quàm nullum; Si *anceps Præparatum nostrum* dici possit, quod profuisse semper, nocuisse numquam, tum domesticis, tum alienis Observatis abundè comprobavimus. Topicam tandem hujus Præparati mercurialis applicationem in hoc morbo multi experti sunt Auctores; & ideo *Palmarius* [a] in vulneribus a rabioso cane inflictis *Mercurium sublimatum* admoveri jussit.

CXXXIV. Cùm verò de *Peste* in bubone desistente differens *Bertini*, illius eximium prophylacticum ex Auctore *Screbero* (b) quærendum censet in Mercurio dulci cum camphora mixto; neque *VVerlophium* abhorreere videam in antracum pestilentialium curatione ab eodem Mercurio dulci, quem proinde tamquam *Pestis* specificum mirificè commendat; (c) Profectò non temerè, neque inconsideratè meo quidem videri se se gereret Medicus, si prophylaxi, curationique *Pestis*, & similium februm therrapejæ prudenter, cautèque solutionem *Sublimati nostri*, si non admodum efficacem, at certè innoxiam addiceret; Propterea quia hujusmodi tinctura, atque *Sublimati* vehiculum arte nostra paratum vim illam corruptioni adversam, & solidis, & fluidis corporis partibus inducit, vel in illis insitam virtutem beneficam servare valet, favente *Peste*, in quibus *prophylactici* remedii ratio consistit. (d) Quemadmodum enim acetum ab omni ævo contra pestiferam luem summis laudibus

Cc

cumu-

(a) de morb. contagiosis p. m. 272. (b) Vide tom. II. Astrucc. p. m. 465. (c) de Variolis, & antracibus §. xvii. (d) Geoffroy quæst. de Peste, num. I.

cumulatum fuit, (a) ita sive præacido minerali, sive vegetabili; quo superbit menstruum *Sublimati nostri*, non parùm ad pestilens arcendum contagium proficere videtur; acida quippe in univèrsum sanguinis & bilis effervescentiam compescunt, acredinem alkalinam obtundunt, coagula sulphurea ex acribus salibus orta resolvunt. Tandem inter Pestis præservatoria ipsum *Arsenicum* extùs adnotum numeratur ab eodem Viro: (b) Quid mirum, proinde, si mitim nostri *Sublimati tincturam* iisdem auxiliis & nos verè accenseamus? sed in ipsa Pestis curatione non infimum obtinere posse locum, neque minimæ laudis futuram nostram methodum conjectare possumus, sive ob præsentiam acidorum, quæ cuique Pesti inimica esse, omnium sæculorum experientia confirmat; sive ob intermixtum hordei decoctum, quod sæpiùs in die, liberaliùsque ab agris potandum est: Ita Pestem Dantisci grassantem in eodem loco memorat *Geoffroy* (c) non alia ratione fugatam, quàm repetitis in die cicatibus calidi decocti hordei, quod agris in lecto compositis propinabatur, subsequente corporis madore.

Non ergo inepta indicatio curatoria futura est, quæ a nostro *Sublimato* desumeretur, quocum tamquam inseparabilem comitem calens largum hordei decoctum admisceamus, & cujus proinde ope futurum est, ut, humoribus dilutis, naturâ adjuta, grumescentibus succis, & ad putredinem proclivibus secretis, atque ad humectatoria convenientia citò propulsis, non leve commodum Peste affecti percipere.

(a) *Idem ib. n. 3.* (b) *Ibid. n. 3.* (c) *Ibid. n. 4.*

ciperent; Quid plura? similitudinem non paucam inter luem veneream, & Pestem intercedere ut credamus, nos impellit auctoritas cujusdam *Alexandri Trajani Petronii*, de quo *Astrucius*, [a] qui non inexpertus sensit, Pestis *seminarium* in morbum gallicum exhauriri, atque consumi; itaut hoc morbo perseverante, nihil fere huic Pesti gignenda relinquatur. Ex his, quæ hætenus allata sunt, non videtur adeo malè tutum esse *Sublimatum nostrum* adversus pestilens myasma, modò tamen, ut sæpius monuimus, ritè & prudenter adhibeatur.

CXXXV. Ad extirpandas excrescentias fungosas topicè applicatum nostrum remedium maximè proficuum habetur. Sic *Antonius Meter Fan* (b) insignem ejus prodidit virtutem, ubi nimirum de excrescentia quadam corneæ loquens, eam visu horrendam, & ad carcinoma jam tendentem, fuisse dicit; atque hanc non alia ratione extirpare sese potuisse commemorat, quàm admoto *Sublimato corrosivo*, cum quatuor partibus probè exsiccati panis crustæ, & in pulverem redactæ commixto. Quem quidem pulvisculum calamo scriptorio exceptum quotidie in fungum illum corneæ insufflabat, sicque pergebat, donec escharæ quotidiano lapsu, & oculi inflammatio omnis cessaret, & *hyperfarcosis* illa ad corneæ libellam reduceretur, non majorem basim servans medietate parvi unguis.

CXXXVI. Ad ulcera tandem consolidanda magnoperè laudatum habemus *Sublimatum* a multis; Unde *Anonymus* in suis Commentariis, multis in

(a) tom. II. lib. vi. sæculo 16. (b) *Tret des maladies des l'oeil cap. XIX. p. m. 456.*

locis ejus usum deprædicat: (a) Sic *Forestus* (b) laudat, ad *hescharæ* faciliorem prolapsum in ulceribus fordidis, & mortua carne sepultis, *Arsenicum* sublimatum, tamquam efficacissimum ad separationem gangrenæ. Similem usum tribuit *Hofmannus* (c) suo Sublimato, quod cum vitriolo, & sale parat, eoque tutius existimat. Sic penicillo, collyrio *Lanfranci*; ex Auripigmento majorem partem composito, imbuto, ulcera quæque oris cum fructu illiniuntur, & ea ratione efficacissimè coeunt.

Neque novum est, *Mercurium sublimatum* ulceribus venereis admoveri, licèt hanc methodum periculo numquam vacare, putet *Astrucius*. Sic apud *Luisinum* (d) ex *Torella* colligitur, nonnihil ad curandam luem veneream valere lotionem paratam ex decocto Argenti sublimati in aqua pura; qua lavari partes ulcerorosas jubet. Sic apud eundem *Luisinum* (e) habetur formula Emplastri cujusdam, quod ex pelle *arietina* emplastro *triapharmaco*, diacilo majori, resina pinea liquatis ad ignem, dein frigefactis, atque Mercurio vivo, cinnabari, & quod notandum est, Sublimato mixtis, quod paratur, auctore *Andrea Matth*, qui ibidem testatur, per admotum illud emplastrum tibiis, & brachiis luem veneream perfectè sanari, absque ulla salivatione, & quem Scriptorem, ut obiter dicam, immensam celeberrimi *Astrucii* eruditionem fugisse, miror. Sic, ut animadvertit toties laudatus

Astruc-

(a) *com. v. p. m. 95. ibid. p. m. 113.* (b) *lib. VII Observat. XIV. p. m. 122.* (c) *ad Scroderum cap. xv. pag. 269.* (d) *Tom. 1. p. m. 428.* (e) *pag. m. 232.*

Astrucius, emplaftra mercurialia adversùs morbos venereos inter Sinas, ad ulcera tantùm venerea, non absque successu laudatur. (a) Porrò emplaftra hujusmodi, ut patet ex formula quinta, (b) auripigmentum recipiunt, quod sanè non levi delateria facultate præditum est; quantò ergo minùs pertimescendum est a solutione *nostrì Sublimati*, quæ summè per adjectum spiritum frumenti lenita, & emollita occurrit? Quinimò etiam si ulcera nimis sordida fuerint, & verè leprosa, non aliam inveniri posse methodum hisce detergendis aptiorem, quàm quæ ope *Sublimati*, quocumque modo partibus agris applicati, instituitur. Fidem facit *Turnerus* in suo de morbis cutaneis tractatu, ex Anglico in Gallicum sermonem verso, qui de crustaceis lepræ ulceribus agens, (c) mirè extollit Præcipitatum album cum unguento rosaceo de foris illitum; & infra puellæ cujusdam meminit, cujus cùm obstinatissima impetigine conflictata cutis, & squamosis dustulis visu hurrendis obducta, salivationi multoties tentatæ restitisset, non leve dein commodum, atque non parvam sanationis spem ostendisse memoratur, dum litu ex camphora & præcipitato albo confecto, atque corpori circumfuso pustulæ omnino evanescerent. (d) Cui æternæ therrapejæ assentiri vide ipsum *Pitcarnium*, qui inter remedia lepræ maximè accommodata aquam Cosmeticam, quam litargirum, ad uncias duas, *Mercurius sublimatus corrosivus* ad dracmam, Acetum ad uncias decem ingre-

(a) *Dissert.* 1. §. IV. num. 2. (b) *Ibid.* p. 528.
 (c) *Tom.* 1. *sect.* 11. pag. 38. (d) *Idem ibid.* a pag. 47. ad 59.

ingredi recenset; & quam egregiam esse arbitratur, modò ope plumæ ulcera illa leviter imbuantur. (a)

Sic novi quemdam, qui ad ulcera, internam sinuum frontaliū membranā depaſcentia, cicatrice obducenda, & ritè detergenda felici cum ſucceſſu, utebatur aqua viridi *Hartmanni*, quacumque grana duodecim Sublimati ſoluta erant; hanc enim naribus hauriebat Æger ter in die, & poſt menſem fœtor, & omnia *Ozenæ* inde profectæ ſimptomata abigebantur. Sic *Fallopious* (b) Sublimatum & oleum amygdalarum dulcium ad contumacem guttam rofaceam ſuadet. Sic etiam plura Obſervata habentur apud *Nicolaum*, (c) quibus efficacia *Sublimati corroſivi* luce meridiana clarior pateſcere poſſit; Utiſque ſi externis partibus ulcere diſſepuloto quodam depaſtis applicetur prudenter. Sic in Obſervatione ſeptima, ſanationem affert ulceris, quod vulam, & totum naſum depaverat; Et ſequenti Obſervatione [oſtava] aliam ſanationem ulceris prodidit, quod naſi pinnam eroſerat. Quæ quidem duplices ſanationes *aquæ mercuriali*, ut vocant, *rubeæ*, ceſſere, cujus *aquæ rubeæ* proceſſum ipſemet *Nicolaus* deſcribit alibi, (d) nimirum ex calcinatione Sublimati cum aqua calcis vivæ, qua intincta ulcera exedentia ſemel aut bis in die tanguntur. Sic . . . ſed quorſum ego provehar longiùs, & palantis ad inſtar a ſuſcepta *provincia* digrediar? Hæc adnotaffe ſufficiat. Illud verò nunquam ſatis inculcandum Medicæ Artis Cultoribus; velim molian-

(a) *de Ingreſſu albi Mercurii num. 10. p. m. 176.*

(b) *Ibid. p. m. 101.* (c) *Cheocæu obſerv. medic. lib. v. p. m. 478.* [d] *p. m. 514.*

moliantur, curentque ex animo, tantum remedium ab omni invidorum suspicione vindicare, & suo in curanda *lue venerea* splendori restituere. Scio, hæc uti scripta a me sunt, non placitura iis, qui illitionibus mercurialibus mancipati, *Sublimatum*, ceu venenum atrocissimum carpunt, & utentes, velut flagitiosos, & facinorosos notant, sine ullo veri, falsive respectu. Manum huic praxi admoveant; experiantur *Sublimatum nostrum*; ita multò plura illos utiliora ad praxim hanc eruturos minimè dif-
fido.

FINIS.

ERRATA

CORRIGE.

Pag. 9. lin. 14.	turculenta	truculenta
38.	28. camerarum	cameram
46.	9. recreverat	accreverat
Ibid.	17. omnibus	omnium
42.	5. solent	folet
47.	2. tum	ut
Ibid	12. ergo	ægro
Ibid.	22. visus	visum
72.	35. vanum	varium

Quod si quid aliud Erratorum non correctum reperis, Lector Benevole, patienter sustine, ac prudenter corrige.

